

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๔ วรรคสอง.....** เจ้าของทรัพย์ย่อมมีกรรมสิทธิ์ในส่วนควบของทรัพย์นั้น...
2. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๒๕๕ วรรคสอง.....** การได้มาซึ่งอสังหาฯโดยทางอื่นนอกจากนิติกรรม... = ถ้ายังมีได้จดทะเบียน + มิให้ยกขึ้นเป็นข้อสู้บุคคลภายนอกซึ่งได้ (เสียค่าตอบแทน+สุจริต+จดทะเบียน)...
 3. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๑๐ วรรคหนึ่ง.....** การสร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต... = บุคคลใด + สร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่น + โดยสุจริต + เจ้าของที่ดินเป็นเจ้าของโรงเรือน + ต้องใช้ค่าแห่งที่ดินเพียงที่เพิ่มขึ้นเพราะสร้างโรงเรือน + ให้แก่ผู้สร้าง...
วรรคสอง..... กรณีเจ้าของที่ดินแสดงได้ว่ามิได้มีความประมาทเลินเล่อ... = จะบอกปิดไม่ยอมรับโรงเรือนนั้น + เรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนไป + ทำที่ดินให้เป็นตามเดิมก็ได้ เว้นแต่ จะทำไม่ได้เจ้าของที่ดินจะเรียกให้ผู้สร้างซื้อที่ดินทั้งหมดหรือบางส่วนในราคาตลาดก็ได้...
4. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๑๒ วรรคหนึ่ง.....** การสร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต... = บุคคลใด + สร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น + โดยสุจริต + บุคคลนั้นเป็นเจ้าของโรงเรือนที่สร้าง + แต่ต้องเสียเงินให้แก่เจ้าของที่ดินเป็นค่าใช้ที่ดินนั้น...
วรรคสอง..... การสร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยไม่สุจริต... = บุคคล + ผู้สร้างโรงเรือน + กระทำการโดยไม่สุจริต + เจ้าของที่ดินจะเรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนไปและทำที่ดินให้เป็นไปตามเดิม + โดยผู้สร้างเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายก็ได้...
5. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๔๕.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการขอเปิดทางจำเป็น... (โปรดดูวรรคหนึ่งและวรรคสอง)
6. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๕๐.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการแบ่งแยกที่ดินทำให้ไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ...
7. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๑๓.....** การบอกเลิกสิทธิเหนือพื้นดินกรณีไม่มีกำหนดเวลา... = สิทธิพื้นดินไม่มีกำหนดเวลา + คู่กรณี + จะบอกเลิกเสียในเวลาใดก็ได้ + แต่ต้องบอกล่วงหน้าแก่อีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร...
8. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๖๐ วรรคหนึ่ง.....** สิทธิในการใช้ทรัพย์สินของเจ้าของรวม = เจ้าของรวมคนหนึ่งๆ + มีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้ + แต่การใช้นั้นต้องไม่ขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่นๆ...
9. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๖๑ วรรคหนึ่ง.....** สิทธิในการจำหน่ายหรือก่อภาระติดพันของเจ้าของรวม = เจ้าของรวมคนหนึ่งๆ + จะจำหน่ายส่วนของตนหรือจำนอง หรือก่อให้เกิดภาระติดพันก็ได้...

แนวคำตอบ

1. **มีบันทึกตั้งอันเนื่องด้วยการแรกๆ** บิดาสร้างโรงเรือนในที่ดินของตนเอง และได้โอนขายให้แก่บุคคลอื่น หากต่อมาการแบ่งแยกที่ดิน เป็นเหตุให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินที่แบ่งแยก ในส่วนของผู้อื่น เจ้าของบ้านจะตั้งอสังหาริมทรัพย์หรือไม่?

คำตอบ **ไม่ต้องรื้อ** เพราะถือได้ว่าอาคารดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริตตามมาตรา ๑๓๑๒ วรรคหนึ่ง ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างจึงถามความในมาตรา ๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

การที่จำเลยปลูกบ้านในที่ดินซึ่งเดิม เป็นของจำเลยแล้วต่อมามีการแบ่งแยกที่ดินนั้น ทำให้บางส่วนของบ้านจำเลยรุกล้ำเข้าไปในที่ดินพิพาทที่แบ่งแยกออกจากที่ดินดังกล่าว ซึ่งต่อมามีการโอนขายให้แก่โจทก์ เป็นกรณีไม่มีบทกฎหมายปรับแก้คดีได้โดยตรงจึงต้องอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา 4 และบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งที่จะปรับกับข้อเท็จจริงนี้ได้คือ ป.พ.พ. มาตรา 1312 เมื่อกรณีถือว่าการรุกล้ำดังกล่าวเป็นไปโดยสุจริต จำเลยจึงเป็นเจ้าของบ้านส่วนที่รุกล้ำตามมาตรา 1312 วรรคหนึ่ง โจทก์ไม่มีสิทธิฟ้องบังคับให้จำเลยรื้อถอน คงมีเพียงสิทธิเรียกร้องให้จำเลยใช้ค่าที่ดินส่วนที่จำเลยปลูกสร้างบ้านรุกล้ำ แต่การพิพากษาให้จำเลยใช้ค่าที่ดินให้แก่โจทก์ได้หรือไม่นั้นจะต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติ ป.วิ.พ. มาตรา 142 ซึ่งห้ามมิให้ศาลพิพากษาเกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เว้นแต่จะต้องด้วยกรณียกเว้น 6 ประการในบทบัญญัติดังกล่าว เมื่อโจทก์มิได้ฟ้องและมีคำขอบังคับในเรื่องนี้และกรณีก็ไม่ต้องด้วยข้อยกเว้นตามมาตรา 142 ศาลจึงไม่อาจพิพากษาให้จำเลยรับผิดชอบค่าใช้ที่ดินแก่โจทก์ได้ เพราะเป็นการพิพากษาเกินคำขอ การที่โจทก์มิได้ฟ้องและมีคำขอบังคับแก่จำเลยในเรื่องนี้ ถือเป็นความผิดพลาดบกพร่องของโจทก์เอง โจทก์จะอ้างเอาความผิดพลาดบกพร่องดังกล่าวให้ศาลพิพากษาคดีโดยฝ่าฝืนต่อกฎหมายหาได้ไม่ (ฎ.๓๘๑/๒๕๕๑)

บทบรรณาธิการ สมัย ที่ 62 ให้ดูเปรียบเทียบกับตัวอย่างที่ต่อท้ายนี้ ซึ่งเป็นบรรณาธิการสมัย ที่ 63

คำถาม เจ้าของที่ดินปลูกสร้างบ้านครอบมบนที่ดินทั้งสองแปลงของตน ต่อมาที่ดินแปลงหนึ่งถูกเจ้าพนักงานบังคับคดียึดทรัพย์นำออกขาย ผู้ซื้อที่ดินจากการขายทอดตลาดรังวัดตรวจสอบที่ดินพบว่า เจ้าของที่ดินปลูกบ้านและสิ่งปลูกสร้างรุกล้ำที่ดินที่ซื้อบางส่วน ดังนี้ ผู้ซื้อจะขอให้บังคับเจ้าของที่ดินเดิมรื้อถอนบ้านและสิ่งปลูกสร้างที่รุกล้ำออกไปได้หรือไม่?

คำตอบ ได้ เพราะเมื่อซื้อที่ดินมาโดยสุจริต สิทธิในที่ดินที่ได้จากการขายทอดตลาดย่อมไม่เสียไปตาม ป.พ.พ.มาตรา 1330 จึงมีกรรมสิทธิในที่ดินนั้น และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1335, 1336 เมื่อได้บอกกล่าวให้เจ้าของที่ดินเดิมรื้อถอนออกจากที่ดินแต่เขาเพิกเฉย จึงเป็นการละเมิด ทำให้ผู้ซื้อที่ดินไม่อาจใช้ประโยชน์ในที่ดินได้ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ได้ จึงมีอำนาจขอให้บังคับเจ้าของที่ดินเดิมรื้อถอนบ้านและสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดินได้

จำเลยปลูกสร้างบ้านครอบมบนที่ดินพิพาทและบนที่ดินของจำเลยอีกแปลงหนึ่งที่อยู่ติดกันโดยจำเลยเป็นเจ้าของที่ดินทั้งสองแปลง จำเลยย่อมมีสิทธิที่จะปลูกสร้างได้ในฐานะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์กรณีจึงมิใช่เป็นการปลูกโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริตตาม ป.พ.พ. มาตรา 1312 ต่อมาเมื่อที่ดินพิพาทถูกบังคับคดีนำออกขายทอดตลาด โจทก์เป็นผู้ซื้อที่ดินพิพาทได้จากการขายทอดตลาด ไม่ว่าโจทก์จะรู้หรือไม่รู้ว่ามีบ้านและสิ่งปลูกสร้างอยู่ในที่ดินพิพาท แต่ที่ดินพิพาทก็เป็นของจำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษา จึงถือว่าโจทก์ซื้อที่ดินพิพาทมาโดยสุจริต สิทธิของโจทก์ที่ได้ที่ดินพิพาทจากการขายทอดตลาดย่อมไม่เสียไป ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1330 โจทก์จึงมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาท และหลังจากโจทก์ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทมาจากการขายทอดตลาดแล้ว ข้อเท็จจริงไม่ปรากฏว่า โจทก์ได้ก่อให้เกิดสิทธิเหนือพื้นดินเป็นคุณแก่จำเลย โดยยอมให้จำเลยเป็นเจ้าของบ้านบนที่ดินของโจทก์ต่อไป และโจทก์ในฐานะมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทย่อมมีแผนแห่งกรรมสิทธิ์ที่ดินและมีสิทธิใช้สอย จำหน่าย ได้ดอกผลกับมีสิทธิติดตามเอาคืนทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือไว้และมีสิทธิขัดขวางมิให้ผู้อื่นสอดเข้าเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินนั้นโดยมิชอบได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1335, 1336 เมื่อโจทก์ผู้มียกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่ประสงค์จะให้จำเลยปลูกบ้านและสิ่งปลูกสร้างอยู่บนที่ดินโจทก์อีกต่อไปและได้บอกกล่าวให้จำเลยรื้อถอนออกจากที่ดินพิพาทแล้วจำเลยเพิกเฉย จึงเป็นการละเมิดทำให้โจทก์ไม่อาจใช้ประโยชน์ในที่ดินพิพาทได้

โจทก์ในฐานะเจ้าของกรรมสิทธิ์ย่อมมีอำนาจขอให้บังคับจำเลยรื้อถอนบ้านและสิ่งปลูกสร้างออกไปจากที่ดินพิพาทของโจทก์ได้ หากใช้เป็นการใช้สิทธิไม่สุจริตอย่างใด และกรณีมิใช่ไม่มีบทกฎหมายที่จะยกขึ้นปรับแก้คดีอื่นจะต้องอาศัยบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่งมาวินิจฉัยคดีตามมาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฎีกาที่ ๗๙๖/๒๕๕๒)

จำเลยปลูกสร้างบ้านในที่ดินของ ล. เจ้าของที่ดินโดยสุจริต บ้านดังกล่าวเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย หลังจาก ล. ถึงแก่ความตายมีการแบ่งแยกที่ดินดังกล่าว ปรากฏว่าบ้านของจำเลยอยู่ในที่ดินที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย แต่โครงหลังคาบ้านซึ่งติดอยู่กับบ้านเป็นส่วนหนึ่งของบ้าน ล้ำเข้าไป ในที่ดินส่วนที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ อันเป็นกรณีที่เทียบเคียงได้กับการปลูกโรงเรือนรุกล้ำที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต ตามบทบัญญัติกฎหมายดังกล่าว ถือได้ว่า ป.พ.พ. มาตรา ๑๓๑๒ วรรคแรก เป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง เมื่อกรณีดังกล่าวไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับแก้คดี และไม่ปรากฏว่ามีจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น จึงต้องอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างย้งดังกล่าวตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔ วรรคสอง เมื่อใช้มาตรา ๑๓๑๒ วรรคแรก ประกอบมาตรา ๔ วรรคสอง มาปรับแก้คดีแล้ว ที่ดินของโจทก์ส่วนที่โครงหลังคาบ้านของจำเลยรุกล้ำเข้าไปจึงเป็นภาระจำยอม ที่ต้องไปจดทะเบียนสิทธิดังกล่าวตามบทบังคับของมาตรา ๑๓๑๒ วรรคแรก (ฎ. ๖๕๙๓/๒๕๕๐)

เดิมที่ดินของโจทก์และจำเลยที่ 4 และที่ 5 เป็นกรรมสิทธิ์ของบริษัท ด. ซึ่งบริษัท ด. ได้ปลูกสร้างอาคารพาณิชย์จำนวน 11 คูหา ด้านหลังอาคารมีกำแพงรั้วคอนกรีตเสริมเหล็กสูงประมาณ 2 เมตร กั้นยาวตลอดทั้ง 11 คูหา ลงบนที่ดินดังกล่าว จำเลยที่ 4 และที่ 5 ซื้อมาเมื่อปี 2525 และ 2536 ตามลำดับ แล้วต่อเติมรั้วคอนกรีตเดิมซึ่งอยู่นอกโฉนดที่ดินอาคารที่ซื้อมาให้สูงขึ้นและมุงหลังคาเป็นส่วนหนึ่งของตัวอาคาร ส่วนโจทก์ซื้อที่ดินมาเมื่อปี 2537 ซึ่งมีเนื้อที่ครอบคลุมรั้วคอนกรีตทั้งหมด ในการที่รั้วคอนกรีตที่ได้มีการก่อสร้างไว้แล้วเดิม ไม่มีกฎหมายมาตราใดที่จะยกขึ้นมาปรับแก้คดีได้โดยตรง ในการวินิจฉัยคดีจึงต้องอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างย้งตามมาตรา 4 แห่ง ป.พ.พ. และบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างย้งที่จะปรับกับข้อเท็จจริงในคดีนี้คือ ป.พ.พ. มาตรา 1310 ประกอบมาตรา 1314 ซึ่งบัญญัติให้โจทก์เจ้าของที่ดินเป็นเจ้าของสิ่งก่อสร้างคือรั้วคอนกรีต โจทก์จึงเป็นเจ้าของรั้วคอนกรีตเดิม ส่วนรั้วคอนกรีตที่ต่อเติมให้สูงขึ้นและสิ่งปลูกสร้างที่ด้านหลังอาคารพาณิชย์ของจำเลยที่ 4 และที่ 5 ที่ต่อเติมขึ้นภายหลังนั้น ก็ไม่ใช่การสร้างโรงเรือนรุกล้ำเข้าไปในที่ดินของผู้อื่น หรือสร้างโรงเรือนหรือสิ่งก่อสร้างอื่นในที่ดินของผู้อื่น แม้จำเลยที่ 4 และที่ 5 จะกระทำไปโดยสุจริต จำเลยที่ 4 และที่ 5 ก็ไม่มีสิทธิที่จะใช้ที่ดินของโจทก์ได้ เพราะกรณีไม่ต้องด้วย ป.พ.พ. มาตรา 1312 และมาตรา 1310 ประกอบมาตรา 1314 จำเลยที่ 4 และที่ 5 จึงต้องรื้อส่วนที่ต่อเติมดังกล่าวออกไป (ฎ. ๓๖๘๕-๓๖๘๖/๒๖๔๖)

2. มีปัญหาคือเงินเฉลี่ยประเภทที่ ๑๕๑๖ ปลูกสร้างบ้านบนที่ดินของบุคคลอื่นโดยเจ้าของกรรมสิทธิ์โดยชอบ บ้านที่ปลูกจะตกเป็นส่วนตัวของที่ดินหรือไม่? บุคคลผู้สร้างจะบังคับให้เจ้าของที่ดินรับเอาบ้านแล้วให้ราคาที่ดินเพิ่มเติมได้หรือไม่

คำตอบ ไม่เป็นส่วนควบ เพราะจำเลยปลูกสร้างบ้านบนที่ดินโดยได้รับอนุญาตจากโจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมแล้ว จึงเป็นการปลูกสร้างโดยได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่ดิน และจะบังคับให้เจ้าของที่ดินรับเอาบ้านไม่ได้ เพราะกรณีดังกล่าวไม่ใช่เรื่องการสร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต จึงไม่ถ้อยด้อง ป.พ.พ. มาตรา 1310 แต่การที่จำเลยปลูกสร้างบ้านหรือโรงเรือนบนที่ดินที่โจทก์มีกรรมสิทธิ์รวมง่อมเป็นการก่อให้เกิดสิทธิเหนือพื้นดินเป็นคุณแก่จำเลย แต่สิทธิเหนือพื้นดินดังกล่าวไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการได้มากับพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงเป็นเพียงบุคคลสิทธิระหว่างโจทก์เจ้าของกรรมสิทธิ์รวมกับจำเลย เมื่อสิทธิเหนือพื้นดินดังกล่าวไม่มีกำหนดเวลา โจทก์บอกเลิกได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1413 โดยการบอกกล่าวล่วงหน้าแก่จำเลยตามสมควร มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยปลูกสร้างบ้านบนที่ดินที่โจทก์เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์รวมโดยได้รับอนุญาตจากโจทก์ บ้านหรือโรงเรือนที่จำเลยปลูกสร้างย่อมไม่เป็นส่วนควบของที่ดินที่โจทก์มีกรรมสิทธิ์รวมตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๔ ประกอบมาตรา ๑๔๑๐ โจทก์ไม่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านที่จำเลยสร้างขึ้นใหม่ บ้านดังกล่าวยังคงเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลย แต่การที่จำเลยปลูกสร้างบ้านหรือโรงเรือนบนที่ดินที่โจทก์มีกรรมสิทธิ์รวมย่อมเป็นการก่อให้เกิดสิทธิเหนือพื้นดินเป็นคุณแก่จำเลย แต่สิทธิเหนือพื้นดินดังกล่าวไม่ได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนการได้มากับพนักงานเจ้าหน้าที่ จึงเป็นเพียงบุคคลสิทธิระหว่างโจทก์เจ้าของกรรมสิทธิ์รวมกับจำเลย เมื่อสิทธิเหนือพื้นดินดังกล่าวไม่มีกำหนดเวลา โจทก์**บอกเลิกได้ตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๑๓** โดยการบอกกล่าวล่วงหน้าแก่จำเลยตามสมควร (ฎ.๒๕๗๗/๒๕๕๑)

ป.พ.พ. มาตรา 1310 เป็นบทบัญญัติกำหนดสิทธิและหน้าที่ของเจ้าของที่ดินและผู้ปลูกสร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริตว่าจะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างไร คำว่า **"สุจริต"** ตามมาตรา 1310 มีความหมายว่า ผู้ปลูกสร้างได้ปลูกสร้างโรงเรือนลงในที่ดินโดยไม่ทราบว่าเป็นของผู้อื่นแต่เข้าใจว่าเป็นที่ดินของตนเอง และเชื่อว่าตนมีสิทธิปลูกสร้างโรงเรือนในที่ดินนั้นได้โดยชอบ จำเลยที่ 1 ได้ปลูกบ้านในที่ดินพิพาทโดยทราบว่าที่ดินพิพาทเป็นของ ส. และได้ขออนุญาต ส. ปลูกบ้าน จึงไม่ทำให้บ้านตกเป็นส่วนควบของที่ดิน จำเลยที่ 2 เป็นภริยาจำเลยที่ 1 เข้าอยู่อาศัยในบ้านกับจำเลยที่ 1 ด้วย ดังนี้ จำเลยทั้งสองจะอ้างว่าได้ปลูกสร้างบ้านในที่ดินพิพาทโดยสุจริตและ**บังคับให้โจทก์ซึ่งเป็นทายาทของ ส. รับเอาบ้านแล้วไคร้ราคาที่ดินที่เพิ่มขึ้นให้จำเลยทั้งสองตาม ป.พ.พ. มาตรา 1310** วรรคหนึ่ง **มิได้** สิทธิและหน้าที่ของเจ้าของที่ดินและผู้ปลูกสร้างโรงเรือนในที่ดินตามบทบัญญัติ ป.พ.พ. มาตรา 1310 วรรคสอง มิได้เฉพาะกรณีที่ผู้ปลูกสร้างโรงเรือนในที่ดินได้กระทำไปโดยสุจริตเท่านั้น ส่วนกรณีเจ้าของที่ดินแม้ประมาทเลินเล่อไม่ห้ามปรามขัดขวางมิให้ผู้ปลูกสร้างโรงเรือนปลูกสร้างโรงเรือนในที่ดิน ก็ไม่มีผลให้ผู้ปลูกสร้างจะอ้างเอาประโยชน์ตามบทบัญญัติมาตรา 1310 วรรคสอง แห่ง ป.พ.พ. ได้ (ฎ.๙๕๒๖/๒๕๔๕)

ก่อนทำสัญญาขายฝาก โจทก์ได้ไปตรวจสอบที่ดินพิพาท พบสิ่งปลูกสร้างเป็นโครงเสา มีการมุงหลังคาแล้วบางส่วน ต่อมาได้มีการทำสัญญาขายฝากโดยตกลงชัดเจนว่าขายฝากเฉพาะที่ดินไม่รวมสิ่งปลูกสร้าง จำเลยได้ตกลงด้วย โดยแจ้งแก่โจทก์ว่าจะสามารถไถ่คืนภายในกำหนด หากล่วงเลยเวลาจำเลยจะรื้อถอนสิ่งปลูกสร้างออกไปเอง เมื่อครบกำหนดไถ่โจทก์ได้ไปตรวจดูที่ดินพิพาทพบว่า มีการสร้างบ้านทาวนเฮาส์เกือบเสร็จ สมบูรณ์จำนวน 2 หลัง ส่วนอีก 3 หลัง ยังสร้างไม่เสร็จ เป็นโครงมีหลังคามีการก่อสร้างผนังบางส่วน ดังนี้ การที่จำเลยได้ทำการปลูกสร้างอาคารในที่ดินพิพาท ทั้งก่อนและหลังทำสัญญาขายฝากที่ดินพิพาท โดยโจทก์รับรู้และยินยอมให้ปลูกสร้าง แม้โจทก์ตกลงทำสัญญาขายฝากแก่จำเลยเฉพาะที่ดินพิพาทโดยระบุไว้ในหนังสือสัญญาขายฝากว่า สิ่งปลูกสร้างไม่มี จำเลยซึ่งเป็นผู้ปลูกสร้างเข้าใจว่าตนมีสิทธิที่จะปลูกสร้างได้ต่อไปจนแล้วเสร็จเพราะเชื่อตามสัญญาขายฝากว่าตนมีสิทธิไถ่ที่ดินพิพาทคืนได้ภายในเวลาที่กำหนดในสัญญา ซึ่งตามกฎหมายให้ถือเป็นอันว่ากรรมสิทธิ์ไม่เคยตกไปแก่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ซื้อ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 491 และมาตรา 492 การปลูกสร้างอาคารในที่ดินพิพาทของจำเลย จึงเป็นการสร้างโรงเรือนในที่ดินของผู้อื่นโดยสุจริต แต่เมื่อทำสัญญาขายฝากแล้วจำเลยไม่ได้คืนภายในกำหนด ที่ดินพิพาทย่อมตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ ซึ่งเป็นผู้ซื้อ กรณีดังกล่าวไม่มีบทกฎหมายที่จะยกมาปรับได้โดยตรงจึงต้องอาศัยเทียบบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 4 วรรคสอง อันได้แก่ ป.พ.พ. มาตรา 1310 วรรคหนึ่ง ทำให้โจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดิน ได้เป็นเจ้าของโรงเรือนนั้น แต่ต้องใช้ค่าแห่งที่ดินเพียงที่เพิ่มขึ้นเพราะสร้างโรงเรือนนั้นให้แก่จำเลยซึ่งเป็นผู้สร้าง แต่ถ้าโจทก์ซึ่งเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ที่ดินสามารถแสดงได้ว่ามิได้มีความประมาทเลินเล่อจะบอกปิดไม่ยอมรับ โรงเรือนนั้น และเรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนไป และทำที่ดินให้เป็นตามเดิมก็ได้ ตามมาตรา 1310 วรรคสอง ก็ตาม แต่การที่โจทก์กลับปล่อยให้จำเลยปลูกสร้างอาคารต่อไปในที่ดินของโจทก์ ทั้งที่ได้ทำสัญญาขายฝากแล้วโดยโจทก์มิได้ห้ามปราม หรือขอให้จำเลยยุติการก่อสร้าง ถือได้ว่าโจทก์มีส่วนประมาทเลินเล่ออยู่ด้วยในการสร้างโรงเรือนของจำเลย โจทก์จึงไม่อาจบอกปิดไม่ยอมรับโรงเรือนนั้น และเรียกให้ผู้สร้างรื้อถอนไป ตามมาตรา 1310 วรรคสอง ดังกล่าว และไม่อาจเรียกค่าขาดประโยชน์จากจำเลยได้ เพราะจำเลยมิได้กระทำละเมิดต่อโจทก์ (ฎ.๕๔๙๖/๒๕๔๓)

3. มีบันทึกตั้งธงใจด้วยประการที่สามว่า โจทก์ตนโดยรู้อยู่แล้วว่าการตั้งธงใจดังกล่าวถูกที่ตนแปลงโฉมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ โจทก์ก็จะผ่านที่ดินที่แปลงอยู่ออกสู่ทางสาธารณะ(ทางจำนำ) กระทั่งสิ้นไหม? และกรณีที่ดินแปลงเดิมมีทางออกสู่ทางสาธารณะอยู่แล้ว ต่อมามีการแบ่งแยกหรือแบ่งโอนกัน แล้วเหตุให้แปลงหนึ่งไม่มีทางออกไปสู่ทางสาธารณะ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นจะมีสิทธิเรียกร้องเอาทางจำนำจากที่ดินแปลงใด และจะต้องเสียค่าทดแทนหรือไม่?

คำตอบ กรณีที่ซื้อที่ดินมาทั้งที่รู้ว่าเป็นที่ขาดออก ทางจำนำเป็นก็ไม่นับสืบไป เพราะเรื่องทางจำนำนั้น เป็นสิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้ กฎหมายมิได้กำหนดว่าผู้ที่เป็นเจ้าของที่ดินที่ถูกล้อมจะต้องได้ที่ดินมาโดยสุจริตแต่อย่างใด ดังนั้นแม้จะฟังได้ว่าโจทก์ซื้อที่ดินมาโดยรู้อยู่แล้วว่ามีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้ก็ตาม ก็ไม่ทำให้สิทธิของโจทก์ที่จะผ่านที่ดินที่ล้อมอยู่ออกสู่ทางสาธารณะหมดไป ส่วนกรณีที่มีการแบ่งแยกโอนกันเป็นเหตุให้ที่ดินแปลงเดิมไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะนั้น เจ้าของที่ดินคงมีสิทธิเรียกร้องเอาทางจำนำได้เฉพาะที่ดินแปลงที่แบ่งแยกหรือแบ่งโอนกันเท่านั้น โดยไม่ต้องแจ้งค่าตอบแทน ทั้งนี้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1350 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

การขอผ่านทางที่ดินซึ่งล้อมอยู่ออกสู่ทางสาธารณะนั้น ป.พ.พ. มาตรา 1349 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้มุ่งพิจารณาถึงสภาพของที่ดินนั้นจะต้องถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมจนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะเป็นสำคัญ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นจึงมีสิทธิจะผ่านที่ดินซึ่งล้อมอยู่ออกไปสู่ทางสาธารณะได้ โดยมิได้กำหนดเงื่อนไขว่าผู้เป็นเจ้าของที่ดินที่ถูกล้อมจะต้องได้ที่ดินมาโดยสุจริต แม้จะฟังได้ว่าโจทก์ซื้อที่ดินมาโดยรู้อยู่แล้วว่ามีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้ก็ตาม ก็ไม่ทำให้สิทธิของโจทก์ที่จะผ่านที่ดินที่ล้อมอยู่ออกสู่ทางสาธารณะหมดไป กฎหมายมิได้บัญญัติว่า เจ้าของที่ดินที่ถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมจะต้องขอผ่านทางที่ดินที่ล้อมอยู่ซึ่งอยู่ใกล้ทางสาธารณะมากที่สุดเท่านั้น เพียงแต่การที่จะผ่านที่ดินที่ล้อมนั้น ที่และวิธีทำทางผ่านต้องเลือกให้พอสมควรแก่ความจำเป็นของผู้มีสิทธิจะผ่านกับทั้งให้คำนึงถึงที่ดินที่ล้อมอยู่ให้เสียหายแต่น้อยที่สุดที่จะเป็นได้ ถ้าจำเป็นจะสร้างถนนเป็นทางผ่านก็ได้ ที่ดินของจำเลยมีเนื้อที่เพียง 5 ตารางวา มีรูปลักษณะเป็นสามเหลี่ยมชายธงซึ่งใช้ประโยชน์เพียงเป็นทางเข้าหมู่บ้าน และเชื่อมกับที่ดินอีก 2 แปลงของจำเลยที่มีสภาพเป็นถนนเพื่อให้ผู้อยู่อาศัยในหมู่บ้านออกสู่ทางสาธารณะ โจทก์จึงไม่จำเป็นต้องทำทางผ่านให้เกิดความเสียหายแก่ที่ดินจำเลย และจำเลยก็มิได้รับความเสียหายในการที่โจทก์จะใช้เป็นทางเข้าออกสู่ทางสาธารณะเพราะมีสภาพเป็นทางอยู่แล้ว ที่ดินของจำเลยที่โจทก์ขอผ่านเป็นทางจำนำจึงเป็นทางที่สะดวกที่สุดและก่อให้เกิดความเสียหายแก่จำเลยน้อยที่สุด ต่างกับอีกด้านหนึ่งที่ดินที่ล้อมไม่มีสภาพเป็นทาง มีหญ้าและต้นไม้ปกคลุมกับต้องผ่านที่ดินอีกหลายแปลง ทั้งจะต้องปรับปรุงเพื่อให้มีสภาพเป็นทางอีกด้วย แม้ทางจำนำจะเป็นถนนซึ่งเป็นสาธารณูปโภคที่ผู้จัดสรรที่ดินได้จัดให้มีขึ้นและตกอยู่ในภาระจำยอมเพื่อประโยชน์แก่ที่ดินจัดสรรซึ่งกฎหมายห้ามผู้จัดสรรที่ดินทำนิติกรรมกับบุคคลใดก่อให้เกิดภาระแก่ที่ดินนั้นก็ตาม แต่เมื่อถนนดังกล่าวตกอยู่ภายใต้สิทธิเรียกร้องที่โจทก์จะขอเปิดทางจำนำได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1349 วรรคหนึ่ง ซึ่ง เป็นไปโดยผลของกฎหมาย มิใช่เป็นเรื่องที่ผู้จัดสรรที่ดินทำนิติกรรมแต่อย่างใด จึงไม่ขัดต่อกฎหมาย (ฎ.5103/2547)

แม้ที่ดินโฉนดเลขที่ 11301 ของโจทก์ทางด้านทิศตะวันออกจะติดแม่น้ำบางปะกง แต่ก็ได้ความว่า ปัจจุบันแม่น้ำบางปะกงไม่ได้ใช้เป็นทางสัญจร คงมีแต่เรือหาปลา ไม่มีเรือโดยสาร โดยกิจการเรือโดยสารได้เลิกมาหลายสิบปีแล้ว เมื่อโจทก์ซื้อที่ดินแปลงดังกล่าวแล้วก็ได้ใช้เส้นทางพิพาทออกสู่ทางสาธารณะ ซึ่งเส้นทางพิพาทมีความกว้างประมาณ 3 เมตร ดังนี้ กรณีที่ดินโจทก์จึงต้องตามบทบัญญัติ ป.พ.พ. มาตรา 1349 วรรคสอง คือ ที่ดินโจทก์มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้แต่ต้องข้ามสระ บึง ทะเล หรือสภาพยากลำบาก ในทำนองเดียวกัน โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องเพื่อขอเปิดทางจำนำผ่านที่ดินจำเลยทั้งสามออกสู่ทางสาธารณะได้ เมื่อที่ดินโฉนดเลขที่ 11301 ที่โจทก์ถือกรรมสิทธิ์อยู่แบ่งแยกออกมาจากโฉนดที่ดินเลขที่ 1638 ของจำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นเหตุให้ที่ดินโฉนดเลขที่ 11301 ไม่มีทางบนบกออกสู่ทางสาธารณะได้ โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิใช้ทางพิพาทออกสู่ทางสาธารณะได้เช่นกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1350 สิทธิในทางจำนำย่อมเกิดขึ้นโดยอำนาจของกฎหมาย ตามสภาพความเป็นจริงของที่ดินในปัจจุบัน ข้ออ้างของฝ่ายจำเลยทั้งสามที่ว่าโจทก์สมควร

ใจซื้อที่ดินซึ่งไม่มีทางออกสู่ถนนสาธารณะทำให้ซื้อในราคาถูกกว่าปกติ ส่อเจตนาว่าจะไม่ใช้ทางพิพาทเป็นทางออกสู่ทางสาธารณะนั้น มิได้ทำให้สิทธิในทางจำเป็นของโจทก์ระงับสิ้นไปแต่อย่างใด (ฎ.๗/๓๒๒/๒๕๕๐)

การเรียกร้องเอาทางจำเป็นตาม ป.พ.พ. มาตรา 1350 เป็นกรณีที่มีการแบ่งแยกหรือแบ่งโอนที่ดินกันจนเป็นเหตุให้ที่ดินแปลงหนึ่งไม่มีทางออกไปสู่ทางสาธารณะ หมายความว่า ที่ดินแปลงเดิมก่อนแบ่งแยกมีทางออกไปสู่ทางสาธารณะและการแบ่งแยกเป็นเหตุให้แปลงที่แบ่งแยกแปลงใดแปลงหนึ่งออกไปสู่ทางสาธารณะไม่ได้ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นจึงมีสิทธิเรียกร้องเอาทางจำเป็นได้เฉพาะที่ดินแปลงที่แบ่งแยกหรือแบ่งโอนกันโดยไม่ต้องเสียค่าทดแทน (ฎ.๓๗๕๘/๒๕๔๓)

ที่ดินของโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 5 และโจทก์ที่ 8 ถึงที่ 13 แปลงอื่น ซึ่งไม่ได้ติดทางสาธารณะโดยตรงนั้น เป็นที่ดินแบ่งแยกมาจากที่ดินที่ติดทางสาธารณะหากโจทก์ที่ 1 ถึงที่ 5 และโจทก์ที่ 8 ถึงที่ 13 จะเรียกร้องเอาทางก็ต่อเรียกร้องเอาจากที่ดินแปลงเดิมที่ได้แบ่งแยกหรือแบ่งโอนกัน ไม่อาจที่จะเรียกร้องขอใช้ทางพิพาทได้ (ฎ.๑๙๓๕/๒๕๔๔)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๕๐ เป็นบทบัญญัติที่กฎหมายกำหนดให้เจ้าของที่ดินแบ่งแยกหรือแบ่งโอนกัน ซึ่งไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ มีสิทธิเรียกร้องเอาทางเดินผ่านที่ดินที่ล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้เฉพาะบนที่ดินแปลงที่ได้แบ่งแยกหรือแบ่งโอนกันเท่านั้น จะเรียกร้องเอาทางเดินผ่านจากที่ดินแปลงอื่นหาได้ไม่ ทั้งกฎหมายก็ไม่ได้กำหนดถึงการสิ้นสุดสิทธิเรียกร้องเอาทางเดินผ่านตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๕๐ ไว้แต่อย่างใด ดังนั้น แม้โจทก์และบริวารจะได้ใช้ที่ดินของนางบุญชูเป็นทางออกสู่ทางสาธารณะดังจำเลยอ้าง ก็ทำให้สิทธิเรียกร้องของโจทก์ที่จะเอาทางเดินผ่านที่ดินของจำเลยตามมาตรา ๑๓๕๐ ดังกล่าวหมดไปไม่ โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องเอาทางพิพาทเป็นทางจำเป็นจากที่ดินของจำเลยได้ (ฎ.๑๑๙/๒๕๕๒)

การที่จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๑๓๕๐ มาใช้บังคับได้ต้องเป็นกรณีที่ที่ดินแปลงเดิมมีทางออกสู่ทางสาธารณะอยู่แล้ว เมื่อแบ่งแยกหรือแบ่งโอนกันเป็นเหตุให้แปลงหนึ่งไม่มีทางออกไปสู่ทางสาธารณะ เจ้าของที่ดินแปลงนั้นมีสิทธิเรียกร้องเอาทางเดินตามมาตรา ๑๓๔๙ ได้โดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทน เดิมที่ดินของโจทก์เป็นส่วนหนึ่งของที่ดินที่ถูกที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะได้ ต้องอาศัยที่ดินของผู้อื่นเดินผ่านเพื่อออกไปสู่ทางสาธารณะ แต่การที่มีทางออกสู่ทางสาธารณะโดยผ่านที่ดินของผู้อื่นได้เพราะเขายินยอม มิใช่เป็นสิทธิตามกฎหมาย ต้องถือว่าไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ จึงไม่เข้าหลักเกณฑ์ตาม มาตรา ๑๓๕๐ แต่เป็นกรณีที่ที่ดินของโจทก์มีที่ดินแปลงอื่นล้อมอยู่จนไม่มีทางออกสู่ทางสาธารณะ โจทก์สามารถที่จะผ่านที่ดินซึ่งล้อมอยู่ไปสู่ทางสาธารณะได้ตามมาตรา ๑๓๔๙ (ฎ.๓๔๐๘/๒๕๕๑)

4. มีปัญหาต้องวินิจฉัยประการที่สี่ว่า มีปัญหาว่า เจ้าของรวมทนายที่ดินเฉพาะส่วนเฉพาะส่วนของตนจะต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนใช้หรือไม่? กรณีเจ้าของรวมคนหนึ่งกำลังฟ้องขับไล่ผู้เช่า เจ้าของรวมอีกคนหนึ่งกลับไม่ทำสัญญาให้ผู้เช่าคนดังกล่าวเช่าต่ออีก สัญญาเช่าจะมีอายุพ้นเจ้าของรวมคนใช้หรือไม่?

คำตอบ เจ้าของรวมทนายที่ดินเฉพาะส่วนของตนไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนอื่น เพราะเป็นสิทธิเฉพาะตัวของเจ้าของรวมคนหนึ่งที่จะกระทำได้ และมีใช่เป็นการก่อให้เกิดภาระติดพันแก่ตัวทรัพย์สินแต่อย่างใด ส่วนกรณีที่เจ้าของรวมคนหนึ่งกำลังฟ้องขับไล่ผู้เช่า เจ้าของรวมอีกคนไปทำสัญญาให้ผู้เช่าดังกล่าวเช่าต่อ ซ่อมไม่

ผูกพันเจ้าของรวมคนอื่น ๆ เพราะถือว่าเป็นการใช้สิทธิขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่นตาม ป.พ.พ.มาตรา 1360 บรรทัดหนึ่ง สัญญาเข้าจึงไม่สมบูรณ์ ไม่ผูกพันเจ้าของรวมคนอื่น มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 บรรทัดหนึ่ง บัญญัติว่า “เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ จะจำหน่ายส่วนของตน หรือจำนอง หรือก่อให้เกิดภาระติดพันก็ได้” และความในวรรคสองบัญญัติว่า “แต่ทรัพย์สินนั้นจะจำหน่าย จำนำ จำนองหรือก่อให้เกิดภาระติดพันได้ก็แต่ด้วยความยินยอมแห่งเจ้าของรวมทุกคน” การที่โจทก์จำหน่ายกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทเฉพาะส่วนของโจทก์แก่บริษัทโมเดิร์นเฟรม จำกัด มิใช่เป็นการก่อให้เกิดภาระติดพันแก่ตัวทรัพย์สิน ย่อมเป็นสิทธิของโจทก์ที่สามารถกระทำได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1361 บรรทัดหนึ่ง โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากจำเลยทั้งสอง ปัญหาประการต่อมาที่จำเลยที่ 1 ฎีกาว่า บริษัทโมเดิร์นเฟรม จำกัด จะนำที่ดินพิพาทไปหาประโยชน์โดยมิชอบ เป็นการทำให้เสียสิทธิแก่จำเลยที่ 1 และเจ้าของรวมคนอื่นนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1360 บรรทัดหนึ่ง บัญญัติว่า “เจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ มีสิทธิใช้ทรัพย์สินได้แต่การใช้นั้นต้องไม่ขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่น ๆ” การที่โจทก์จำหน่ายกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทเฉพาะส่วนของโจทก์แก่บริษัทโมเดิร์นเฟรม จำกัด เพื่อให้บริษัทดังกล่าวมีสิทธิใช้ที่ดินพิพาทในฐานะเจ้าของรวม จึงเป็นสิทธิของเจ้าของรวมคนหนึ่ง ๆ ที่จะกระทำได้ ทั้งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6 ก็บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่า บุคคลทุกคนกระทำการ โดยสุจริต จำเลยที่ 1 หามีสสิทธิตัดขวางการจำหน่ายกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทเฉพาะส่วนของโจทก์ไม่ (ฎ.๑๔๕๔/๒๕๕๑)

การจัดการทรัพย์สินตามธรรมดาเพื่อรักษาทรัพย์สินตาม ป.พ.พ. มาตรา 1358 บรรทัดสอง เจ้าของรวมคนใดคนหนึ่งมีสิทธิจัดการได้เสมอโดยไม่ต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าของรวมคนอื่นก่อน แต่การที่ ส. เจ้าของรวมคนหนึ่งให้จำเลยเช่าตึกแถวพิพาทโดยทำสัญญาเช่าหลังจากโจทก์เจ้าของรวมอีกคนกำลังฟ้องขับไล่จำเลยผู้เช่าออกไปจากที่เช่า ย่อมเป็นการก่อให้เกิดภาระติดพันตึกแถวพิพาทซึ่งต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์เจ้าของรวมด้วยตาม ป.พ.พ. มาตรา 1361 บรรทัดสอง เมื่อโจทก์ผู้เป็นเจ้าของรวมในตึกแถวพิพาทมิได้รู้เห็นยินยอมด้วย สัญญาเช่าจึงไม่สมบูรณ์และถือ ว่าเป็นการใช้สิทธิขัดต่อสิทธิแห่งเจ้าของรวมคนอื่นตาม ป.พ.พ. มาตรา 1360 บรรทัดหนึ่ง สัญญาเช่าระหว่างจำเลยกับ ส. เจ้าของรวมจึงไม่ผูกพันโจทก์ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขับไล่จำเลยได้ (ฎ.๗๙/๒๕๕๑)

5. มีบัญชีดอกเบี้ยรายการที่ก่อ ผู้ได้ภาระจำยอมโดยอายุความ แต่ยังไม่ได้จดทะเบียนภาระจำยอม ทบทวนกรณีการโอนอสังหาริมทรัพย์ (การยืมทรัพย์) ดังกล่าวไปให้แก่บุคคลภายนอก ภาระจำยอมดังกล่าวจะสิ้นสุดหรือไม่ ? กรณีเจ้าของมีสิทธิครอบครองที่ดินตามหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.๓ ก.) ขายและส่งมอบการครอบครองที่ดินให้แก่ผู้ซื้อคนแรก โดยมีได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ต่อมาได้มีที่ดินดังกล่าวไม่จดทะเบียนขายให้แก่ผู้ซื้อโดยสุจริตอีกคนหนึ่ง ดังนั้นผู้ขายโดยมีสิทธิดังกล่าวหรือไม่?

คำตอบ ภาระจำยอมโดยอายุความไม่สิ้นสุดลง เพราะภาระจำยอมเป็นสิทธิในประเภทรอนสิทธิ ส่วนกรรมสิทธิ์เป็นสิทธิในประเภทได้สิทธิเป็นสิทธิคนละประเภทกัน ภาระจำยอมจึงตกต่อไปกับบอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นสภามงทรัพย์และภาระทรัพย์ ส่วนกรณีที่ดิน น.ส.๓ นั้น คนแรกซื้อโดยมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ย่อม สูญสิ้นสิทธิ คนที่ซื้อภายหลังโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนไม่ได้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1299 บรรทัดสอง มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ธรรมเนียมปฏิบัติของชาวบ้านในท้องถิ่นที่เอื้อเพื่อกันกรณีผู้ที่อยู่ในสวนที่ลึกจะต้องอาศัยเดินผ่านสวนของผู้คนอื่นออกไปสู่ภายนอกได้ การอนุญาตดังกล่าวเป็นการแสดงออกชัดโดยทางปฏิบัติของเจ้าของที่ดินเป็นการทั่วไปที่ไม่หวงห้ามหรือสงวนสิทธิในอสังหาริมทรัพย์ของตน ยอมรับกรรมบางอย่างซึ่งกระทบ

ถึงทรัพย์สินของตนเป็นการจำยอมที่เกิดขึ้นโดยสมัครใจ จึงมิใช่การอนุญาตด้วยความคุ้นเคยหรือวิสาสะเป็นการเฉพาะตัว ดังนั้นการใช้ทางพิพาทของโจทก์ในลักษณะดังกล่าวจึงได้สิทธิการจำยอมโดยอายุความ สิทธิการจำยอมของโจทก์ได้มีขึ้นโดยผลแห่งกฎหมายรับรองและจะสิ้นสุดไปก็โดยเหตุต่าง ๆ ที่กฎหมายกำหนด ส่วนของจำเลยทั้งหมดที่ได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินการยทรัพย์นี้เป็นสิทธิคนละอันกับสิทธิการจำยอมของโจทก์ การได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินการยทรัพย์โดยทางทะเบียนไม่เพียงพอให้สิทธิการจำยอมของโจทก์สิ้นสุดลงได้ (ฎ.๕๙๐๘/๒๕๓๗)

คดีก่อนศาลฎีกาพิพากษาว่าทางพิพาทตกเป็นภาระจำยอมแก่ที่ดินโฉนดเลขที่ 15764 โดยอายุความ อันเป็นทรัพย์สินที่ติดไปกับตัวทรัพย์ กรณีหาใช่เป็นการจำยอมโดยนิติกรรมซึ่งยังมีได้จดทะเบียนอันเป็นบุคคลสิทธิไม่ จำเลยทั้งสองหาอาจอ้างว่าจำเลยทั้งสองได้กรรมสิทธิ์ในที่ดินที่เป็นการยทรัพย์โดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริต จึงมีสิทธิดีกว่าโจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1299 วรรคสอง ได้ไม่ เพราะสิทธิตามความหมายในบทบัญญัติดังกล่าวต้องเป็นสิทธิในประเภทเดียวกันแต่ภาระจำยอมเป็นสิทธิในประเภทรอนสิทธิ ส่วนกรรมสิทธิ์เป็นสิทธิในประเภทได้สิทธิ เป็นสิทธิคนละประเภทกัน ทั้งโจทก์และจำเลยทั้งสองเป็นผู้สืบสิทธิจากคู่ความในคดีก่อน คำว่าพิพากษาศาลฎีกาคดีก่อนจึงมีผลผูกพันโจทก์และจำเลยทั้งสอง (ฎ.๓๒๖๒/๒๕๔๘)

โจทก์ฟ้อง ส.เจ้าของการยทรัพย์ที่จำเลยรับโอนต่อมาโดยจำเลยมิได้เป็นคู่ความในคดีนั้นก็ตาม แต่เมื่อศาลมีคำพิพากษาว่า โจทก์ได้สิทธิการจำยอมในทางพิพาทตาม ป.พ.พ.มาตรา 1401 ประกอบมาตรา 1382 จึงเป็นการที่โจทก์ได้สิทธิการจำยอมอันเป็นทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากทางนิติกรรม ตาม ป.พ.พ.มาตรา 1299 วรรค 2 เป็นทรัพย์สินคนละประเภทกับกรรมสิทธิ์ที่เจ้าของกรรมสิทธิ์มีอำนาจในอสังหาริมทรัพย์ของตนเอง และเนื่องจากภาระจำยอมเป็นทรัพย์สินที่กฎหมายบัญญัติเพื่อประโยชน์แก่อสังหาริมทรัพย์ มิได้มุ่งเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดโดยเฉพาะภาระจำยอมจึงย่อมติดไปกับอสังหาริมทรัพย์ที่เป็นสามยทรัพย์และการยทรัพย์แม้จะมีการโอนอสังหาริมทรัพย์ดังกล่าวไปให้แก่บุคคลอื่น ภาระจำยอมก็หาได้หมดสิ้นไป เว้นแต่กรณีจะต้องตามบทบัญญัติของกฎหมายเท่านั้น ภาระจำยอมจึงจะระงับ ดังนั้น ไม่ว่าจำเลยจะรับโอนที่พิพาทมาโดยสุจริตหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่อาจจะยกขึ้นต่อสู้กับสิทธิการจำยอมของโจทก์ได้ คำพิพากษาศาลดังกล่าวจึงผูกพันจำเลยด้วยในฐานะที่เป็นเจ้าของการยทรัพย์ (ฎ.๓๔๘๒/๒๕๔๑)

ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินมือเปล่า เพราะหนังสือรับรองการทำประโยชน์ (น.ส.3 ก.) เลขที่ 1989 มิใช่หนังสือสำคัญแสดงการกรรมสิทธิ์บุคคลจะพึงมีสิทธิเหนือที่ดินพิพาทคงมีแต่สิทธิครอบครอง แม้โจทก์จะได้สิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทแต่การได้มาของโจทก์เป็นการได้มาซึ่งทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์โดยทางอื่นนอกจากทางนิติกรรมซึ่งถ้ายังมีได้จดทะเบียน โจทก์จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้ได้มีสิทธิมาโดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนสิทธิโดยสุจริตแล้วหาได้ไม่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1299 วรรคสอง จำเลยที่ 2 จึงเป็นผู้สิทธิในที่ดินพิพาท (ฎ.๒๕๑๒/๒๕๔๙)

ที่ดินพิพาทเป็นที่ดินที่มีหนังสือรับรองการทำประโยชน์(น.ส.3)แม้โจทก์จะได้สิทธิครอบครองในที่ดินพิพาทมาจริงดังโจทก์กล่าวอ้างการได้มาของโจทก์ก็เป็นการได้มาซึ่งทรัพย์สินอันเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งถ้ายังมีได้จดทะเบียนโจทก์ก็จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกผู้ได้สิทธิในที่ดินพิพาทมาจากจำเลยที่1โดยเสียค่าตอบแทนและโดยสุจริตและได้จดทะเบียนโดยสุจริตแล้วหาได้ไม่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1299 วรรคสอง (ฎ.๔๒๗/๒๕๓๘)

ข้อที่ ๒

วินัยดีกรรม-สัตย์ และหนี้

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๒๑๘ วรรคหนึ่ง.....** การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัยซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ... = การชำระหนี้กลายเป็นพ้นวิสัย + เพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งลูกหนี้ต้องรับผิดชอบ + ลูกหนี้จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่เจ้าหนี้...

2. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๐๓ วรรคหนึ่ง.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนสิทธิเรียกร้อง... = สิทธิเรียกร้อง + พึงโอนกันได้ + เว้นแต่สภาพแห่งสิทธินั้นเองจะไม่เปิดช่องให้โอนกันได้...
3. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๐๖ วรรคหนึ่ง.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโอนหนี้ที่ต้องชำระแก่เจ้าหนี้เฉพาะเจาะจง... = การโอนหนี้จะต้องชำระแก่เจ้าหนี้คนหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง + ถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ + ไม่บริบูรณ์ + จะยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ + เมื่อได้บอกกล่าวการโอนไปยังลูกหนี้ หรือ ลูกหนี้ยินยอมในการโอนนั้น + คำบอกกล่าวหรือความยินยอมเช่นนั้นต้องทำเป็นหนังสือ...
4. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๔๑ วรรคหนึ่ง.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการหักกลบลบหนี้... = บุคคลสองคนต่างมีความผูกพันซึ่งกันและกัน + โดยมูลหนี้อันมีวัตถุอย่างเดียวกัน + หนี้ทั้งสองรายถึงกำหนดชำระ + หักกลบลบหนี้กันได้เพียงเท่าจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้น + เว้นแต่ สภาพแห่งหนี้จะไม่เปิดช่องให้หักกลบลบกันได้...
5. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๔๔.....** สิทธิเรียกร้องที่ยังมีข้อต่อสู้หักกลบลบหนี้ไม่ได้... = สิทธิเรียกร้องใดยังมีข้อต่อสู้อยู่ + สิทธิเรียกร้องนั้นหาอาจจะเอามาหักกลบลบหนี้ได้ไม่...
6. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๔๕ วรรคหนึ่ง.....** หลักเกณฑ์และผลของการแปลงหนี้ใหม่... = เมื่อคู่กรณีที่เกี่ยวข้อง + ได้ ทำสัญญาเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ + หนี้เป็นอันระงับสิ้นไปด้วยการแปลงหนี้ใหม่...
7. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๗๗.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการวางมัดจำ... = เมื่อเข้าทำสัญญา + ได้ให้สิ่งใดไว้ + เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญานั้นได้ทำกันขึ้นแล้ว + เพื่อเป็นประกันการที่จะปฏิบัติตามสัญญานั้น + เป็นมัดจำ...
8. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๗๘(๒).....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับมัดจำ... = มัดจำถ้ามิได้ตกลงไว้เป็นอย่างอื่น + ถ้าฝ่ายที่วางมัดจำละเลยไม่ชำระหนี้/การชำระหนี้ตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์อันใดอันหนึ่งซึ่งฝ่ายนั้นต้องรับผิดชอบ/ถ้ามีการเลิกสัญญาเพราะความผิดของฝ่ายนั้น + ให้รับมัดจำ...
9. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๗๙.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับเบี้ยปรับ... = ลูกหนี้สัญญาแก่เจ้าหนี้ว่าจะใช้เงินจำนวนหนึ่งเป็นเบี้ยปรับ + เมื่อตนไม่ชำระหนี้/ไม่ชำระหนี้ให้ถูกต้องตามสมควร/ลูกหนี้ผิดนัด + ให้รับเบี้ยปรับ...
10. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๘๓.....** ศาลมีอำนาจลดเบี้ยปรับลงเป็นจำนวนพอสมควร... = ถ้าเบี้ยปรับที่รับนั้นสูงเกินส่วน + ศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้...

แนวคำตอบ

1. **มีสัญญาต้องเงินด้อยประการแรกว่า** เงินหรือเช็คที่วางไว้ในวันสั่งจ่ายหรือเงินดาวน์เป็นมัดจำหรือไม่? หรือสัญญาได้ให้ไว้โดยสัญญาเงินด้อยเป็นมัดจำหรือไม่? สัญญาประกันเงินด้อยเป็นมัดจำหรือไม่? เงินด้อยที่ฝากธนาคารเป็นมัดจำหรือไม่? หากผู้วางทรัพย์สินหรือเงินด้อยสัญญาจะรับได้หรือไม่? หากไม่เงินด้อยจำต้องเป็นมัดจำหรือไม่อย่างไร?

คำตอบ เงินหรือเช็คที่วางไว้ในวันสั่งจ่ายหรือเงินดาวน์เป็นมัดจำ เพราะคำว่า “มัดจำ” ตาม ป.พ.พ.มาตรา 377 มีความหมายว่าจะต้องเป็นทรัพย์สินซึ่งได้ให้ไว้แก่กันเมื่อเข้าทำสัญญา เพื่อเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญาดังกล่าวได้ทำกันขึ้นแล้วและเป็นประกันว่าจะปฏิบัติตามสัญญา ซึ่งอาจเป็นเงินหรือสิ่งมีค่าอย่างอื่นซึ่งมีค่าในตัวเองก็ได้ ดังนั้นเช็คซึ่งเป็นตราสารซึ่งผู้สั่งจ่ายสั่งธนาคารให้ใช้เงินเมื่อทวงถามให้แก่ผู้รับเงิน จึงเป็นทรัพย์สินตาม ป.พ.พ. มาตรา 378 และเป็นสิ่งที่มีค่าในตัวเองจึงนำมาเป็นมัดจำได้ แต่ถ้าไม่ปรากฏว่าจะเป็นการให้ไว้เพื่อเป็นประกันว่าจะปฏิบัติตามสัญญาก็ไม่เป็นมัดจำ ส่วนทรัพย์สินที่ให้ไว้ในวันทำสัญญาไม่เป็นมัดจำ เพราะมัดจำต้องเป็นทรัพย์สินที่ให้ไว้ในวันทำสัญญาเท่านั้น และสัญญาประกันก็ไม่เป็นมัดจำเช่นกัน เพราะเป็นเพียงสัญญาที่ผู้ค้าประกันผูกพันต่อเจ้าหนี้ เพื่อชำระหนี้แทนลูกหนี้เท่านั้น อีกทั้งมิใช่เงินที่ให้ทันทีขณะทำสัญญากัน

ส่วนเงินค่างวดที่โจทก์ชำระให้แก่อำเลียงทั้งสามอีก 10 งวด เป็นเงิน 170,000 บาท นั้น แม้ตามสัญญาจะระบุว่าเป็นส่วนหนึ่งของเงินมัดจำ ก็ไม่ใช่เงินมัดจำตามความหมายดังกล่าว แต่เป็นเพียงการชำระราคาที่ดินบางส่วน เมื่อโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญาและจำเลยทั้งสามบอกเลิกสัญญาแก่โจทก์แล้ว สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าวจึงเป็นอันเลิกกัน จำเลยทั้งสามจึงมีสิทธิรับเงินมัดจำจำนวน 10,000 บาท/เงินดาวน์ที่ให้ในวันทำสัญญา) ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 378 (2) ส่วนเงินที่โจทก์ชำระค่าที่ดินบางส่วนดังกล่าว จำเลยทั้งสามต้องให้โจทก์กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 แต่การที่โจทก์และจำเลยทั้งสามตกลงกันให้รับเงินดังกล่าวได้ตามสัญญาข้อ 13 ข้อตกลงดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเบี่ยงปรับที่กำหนดเป็นจำนวนเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 379 ถ้าสูงเกินส่วนศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 383 วรรคหนึ่ง มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำว่า “มัดจำ” ตาม ป.พ.พ. มาตรา 377 คือ ทรัพย์สิ่งซึ่งได้ให้ไว้ในวันทำสัญญา ไม่ใช่ทรัพย์สิ่งซึ่งได้ให้ในวันอื่น สัญญาจะซื้อจะขายที่ดิน ข้อ 3 ระบุว่า ในวันทำสัญญาโจทก์ผู้จะซื้อได้วางเงินมัดจำไว้ส่วนหนึ่งเป็นเงิน 10,000 บาท ส่วนที่เหลือจำนวน 914,000 บาท จะชำระเป็นงวดรายเดือน จำนวน 10 เดือน ดังนั้น เงินที่วางมัดจำไว้ในวันทำสัญญาดังกล่าวจึงมีเพียง 10,000 บาท เท่านั้น ส่วนเงินค่างวดที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยทั้งสามอีก 10 งวด เป็นเงิน 170,000 บาท นั้น แม้ตามสัญญาจะระบุว่าเป็นส่วนหนึ่งของเงินมัดจำ ก็ไม่ใช่เงินมัดจำตามความหมายดังกล่าว แต่เป็นเพียงการชำระราคาที่ดินบางส่วน เมื่อโจทก์เป็นฝ่ายผิดสัญญาและจำเลยทั้งสามบอกเลิกสัญญาแก่โจทก์แล้ว สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินดังกล่าวจึงเป็นอันเลิกกัน จำเลยทั้งสามจึงมีสิทธิรับเงินมัดจำจำนวน 10,000 บาท ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 378 (2) ส่วนเงินที่โจทก์ชำระค่าที่ดินบางส่วนดังกล่าว จำเลยทั้งสามต้องให้โจทก์กลับคืนสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิมตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 แต่การที่โจทก์และจำเลยทั้งสามตกลงกันให้รับเงินดังกล่าวได้ตามสัญญาข้อ 13 ข้อตกลงดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นเบี่ยงปรับที่กำหนดเป็นจำนวนเงินตาม ป.พ.พ. มาตรา 379 ถ้าสูงเกินส่วนศาลจะลดลงเป็นจำนวนพอสมควรก็ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 383 วรรคหนึ่ง (ฎ.๗๑๒๒/๒๕๔๙)

โจทก์ทำคำเสนอทางโทรสารขอจองห้องพักระหว่างวันที่ 6 ถึง 12 มกราคม 2535 ไปถึงจำเลยเมื่อวันที่ 25 ตุลาคม 2534 จำเลยทำคำสนองทางโทรสารตอบรับการจองห้องพักไปถึงโจทก์ในวันเดียวกัน สัญญาจองห้องพักจึงเกิดขึ้นในวันที่ 25 ตุลาคม 2534 โจทก์โอนเงินค่าเช่าห้องพักงวดแรกตามสัญญาให้จำเลยในวันที่ 12 พฤศจิกายน 2534 และโอนเงินงวดที่ 2 ให้จำเลยในวันที่ 28 พฤศจิกายน 2534 เงินที่โจทก์โอนให้แก่จำเลยภายหลังจากวันที่สัญญา จองห้องพักเกิดขึ้นแล้ว จึงไม่ใช่มัดจำที่จำเลยจะพึงรับได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 378 (2) เพราะไม่ใช่เงินหรือสิ่งใดที่โจทก์ให้จำเลยไว้ในวันเข้าทำสัญญา ทั้งไม่ใช่หลักประกันในการปฏิบัติตามสัญญา ตาม ป.พ.พ. มาตรา 377 เมื่อโจทก์บอกเลิกสัญญาจองห้องพักเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2534 โจทก์และจำเลยต้องกลับสู่ฐานะดังที่เป็นอยู่เดิม ตาม ป.พ.พ. มาตรา 391 วรรคแรก สิทธิเรียกร้องให้คืนเงินอันเกิดจากการเลิกสัญญานี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติเรื่องอายุความไว้โดยเฉพาะ ต้องใช้อายุความ 10 ปี นับแต่วันบอกเลิกสัญญา ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30 จะนำอายุความ 1 ปี เรื่องลามิควรรได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 419 มาใช้บังคับไม่ได้ (ฎ.๓๕๓๔/๒๕๔๖)

คำว่า มัดจำ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 377 มีความหมายว่าจะต้องเป็นทรัพย์สิ่งซึ่งได้ให้ไว้แก่กันเมื่อเข้าทำสัญญา ซึ่งอาจเป็นเงินหรือสิ่งมีค่าอื่นซึ่งมีค่าในตัวเอง สัญญาจะซื้อจะขายที่ดินระหว่างโจทก์และจำเลยระบุว่า ในวันทำสัญญาผู้จะซื้อได้รับเงินจำนวน 1,788,000 บาท เพื่อเป็นการวางมัดจำไว้กับผู้ขายโดยเงินมัดจำดังกล่าวจำเลยได้ส่งจ่ายเช็คลงวันที่ล่วงหน้า 3 ฉบับ เมื่อเช็คเป็นตราสารซึ่งผู้ส่งจ่ายสั่งธนาคารให้ใช้เงินเมื่อทวงถามให้แก่ผู้รับเงิน จึงเป็นทรัพย์สินตาม ป.พ.พ. มาตรา 138 และเป็นสิ่งที่มีค่าในตัวเอง เพราะสามารถเรียกเก็บเงินหรือโอนเปลี่ยนมือได้จึง ส่งมอบ ให้แก่กันเป็นมัดจำได้ แม้เช็คลงวันที่หลังจากวันทำสัญญา แต่เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน จำเลยจึงมีความผิดตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 (ฎ.๗๔๗/๒๕๔๔)

การที่โจทก์ได้วางเงินจองไว้แก่จำเลยที่ 2 ย่อมถือได้ว่าเป็นการให้มัดจำและเป็นหลักฐานว่าได้ทำสัญญากันขึ้นแล้วตาม ป.พ.พ.มาตรา 377 อีกทั้งตามใบจองได้ระบุ จำนวนเนื้อที่ดินที่โจทก์จองซื้อ ราคาที่ดิน แบบบ้านที่จะปลูกสร้างและราคาค่าก่อสร้าง ตลอดจนบริเวณของที่ดินที่จองซื้อก็ระบุไว้ดังเอกสารแนบท้าย ซึ่งตามแผนผังที่ดินก็ระบุที่ดินที่โจทก์จองซื้อคือที่ดินในส่วนสี่สั้ม กรณีจึงมีสาระสำคัญครบถ้วน เป็นสัญญาจะซื้อจะขายอันบังคับจำเลยที่ 2 ตามใบจองได้ (ฎ.๗๘๑/๒๕๔๑)

แม้ใบสั่งจองบ้านและที่ดินฉบับพิพาทมีข้อความว่า โจทก์กับจำเลยจะทำหนังสือสัญญาซื้อขายกันเป็นลายลักษณ์อักษรต่อกันนับตั้งแต่วันสั่งจองเป็นต้นไปและโจทก์จำเลยยังไม่ได้ทำหนังสือสัญญาซื้อขายดังกล่าวกันก็ตาม แต่ใบสั่งจองฉบับดังกล่าวได้ระบุราคาขายบ้านและที่ดินดังกล่าวไว้และระบุไว้ในวันสั่งจองโจทก์ได้วางเงินจำนวน 100,000 บาท กับระบุถึงค่าโอนกรรมสิทธิ์ไว้ว่าผู้ซื้อและผู้ขายออกฝ่ายละครึ่ง แสดงให้เห็นเจตนาของจำเลยและโจทก์ว่าตกลงจะโอนกรรมสิทธิ์บ้านและที่ดินดังกล่าวให้แก่กันต่อไป ใบสั่งจองบ้านและที่ดินจึงเป็นสัญญาจะซื้อจะขายบ้านและที่ดินระหว่างโจทก์กับจำเลย และเงินที่โจทก์วางในวันสั่งจองจำนวน 100,000 บาท เป็นเงินมัดจำอันเป็นพยานหลักฐานว่าสัญญาดังกล่าวได้ทำกันขึ้นแล้วทั้งเงินมัดจำนี้ยังเป็นประกันการที่จำเลยและโจทก์จะปฏิบัติตามสัญญาจะซื้อจะขายบ้านและที่ดินนั้นด้วย ทั้งนี้ ตาม ป.พ.พ.มาตรา 377 และ 456 วรรคสอง แห่ง ป.พ.พ.การจองบ้านและที่ดินจึงมิใช่นิติกรรมที่มีเงื่อนไขบังคับก่อนที่ยังไม่มีผลบังคับตามกฎหมายจนกว่าจะได้ทำหนังสือสัญญาซื้อขายกันเป็นลายลักษณ์อักษร (ฎ.๗๘๑๒๕๔๑)

เงินดาวน์ที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยในวันทำสัญญาไม่ปรากฏว่าเป็นการให้ไว้แก่จำเลยเพื่อเป็นประกันการที่จะปฏิบัติตามสัญญา จึงต้องถือเป็นส่วนหนึ่งของราคาที่โจทก์ชำระให้แก่จำเลยล่วงหน้า มิใช่เงินมัดจำที่จำเลยจะริบได้ โจทก์ตกเป็นผู้ผิดนัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 204 วรรคสอง ซึ่งผลแห่งการนี้จำเลยมีสิทธิเรียกค่าสินไหมทดแทนจากโจทก์เพื่อความเสียหายอันเกิดแต่การที่โจทก์ผิดนัดได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 215 การที่โจทก์ไม่ชำระเงิน ให้แก่จำเลยเป็นเหตุให้จำเลยต้องเสียดอกเบี้ยให้แก่ธนาคารสำหรับจำนวนเงินดังกล่าว ค่าเสียหายดังกล่าวเป็นค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอันเกิดแก่พฤติการณ์พิเศษตามมาตรา 222 วรรคสอง เมื่อไม่ได้ความว่าจำเลยแจ้งให้โจทก์ทราบถึงความเสียหายที่จำเลยจะได้รับจากการที่โจทก์ผิดนัดไม่ชำระหนี้ นั้น จึงฟังไม่ได้ว่าโจทก์ได้คาดเห็นหรือควรจะได้คาดเห็นถึงความเสียหายเช่นนั้นล่วงหน้าก่อนแล้ว แต่การที่โจทก์ผิดนัดไม่ชำระหนี้แก่จำเลยย่อมทำให้จำเลยได้รับความเสียหาย แม้จำเลยจะนำสืบถึงค่าเสียหายไม่ได้ ศาลก็มีอำนาจพิจารณาคำนวณให้ได้ตามพฤติการณ์แห่งคดี ประกอบกับความสุจริตในการดำเนินคดี (ฎ.๑๓๓๖/๒๕๔๕)

จำนวนเงินตามสัญญาค้ำประกัน มิใช่เงินที่บริษัท ล. มอบให้โจทก์ทันทีขณะทำสัญญา แต่เป็นเพียงหลักประกันว่าบริษัท ล. จะปฏิบัติตามสัญญาและหากบริษัท ล. ผิดสัญญาโจทก์จะได้รับชดเชยค่าเสียหายจากจำเลยซึ่งเป็นธนาคารพาณิชย์ผู้ออกหนังสือค้ำประกันนั้นแทน จึงมิใช่เงินมัดจำที่บริษัท ล. ให้ไว้แก่โจทก์ตาม ป.พ.พ. มาตรา 377 และ 378 ที่โจทก์จะริบได้ทันทีเมื่อบริษัท ล. ผิดสัญญาตามสัญญาจ้าง แต่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของค่าเสียหายฐานผิดสัญญา และมีข้อตกลงที่ให้สิทธิโจทก์ใช้สิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้ตามสัญญาค้ำประกันโดยไม่คำนึงว่าบริษัท ล. จะมีหนี้ที่ต้องรับผิดชอบชำระแก่โจทก์หรือไม่จึงต้องพิจารณาว่าบริษัท ล. ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ต่อโจทก์เพียงใดหรือไม่ก่อน เพราะจำเลยต้องรับผิดชอบตามสัญญาค้ำประกันเพียงเท่าที่บริษัท ล. ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เท่านั้น (ฎ.๔๒๔๖/๒๕๔๙)

สัญญาค้ำประกัน เป็นเพียงสัญญาซึ่งผู้ค้ำประกันผูกพันต่อโจทก์เพื่อชำระหนี้แทนจำเลยเท่านั้น มิใช่มัดจำตาม ป.พ.พ. มาตรา 377 ที่โจทก์จะใช้สิทธิริบจำนวนเงินในสัญญาค้ำประกันในฐานะเป็นมัดจำได้ ฉะนั้น แม้สัญญาค้ำประกันจะเป็นเอกสารปลอม โจทก์ก็จะอ้างเป็นเหตุให้จำเลยรับผิดชอบเงินตามจำนวนใน

สัญญาค้ำประกันแก่โจทก์ไม่ได้ หากโจทก์ได้รับความเสียหายจากการปลอมและใช้สัญญาค้ำประกันปลอม
อย่างไร ก็เป็นเรื่องที่โจทก์จะต้องไปเรียกค่าเสียหายเอาจากผู้กระทำความผิดนั้นต่อไป (ฎ.๖๙๕๕/๒๕๓๘)

2. มีพฤติการณ์อันจะบ่งชี้ได้ว่า โจทก์ได้กระทำความผิดแล้วแต่โจทก์ไม่ยอมรับผิด (การโอนหนี้) ให้แก่
ผู้รับโอนได้หรือไม่ และผู้รับโอนจะต้องมีส่วนได้เสียในมูลหนี้ที่รับโอนหรือไม่? การโอนสิทธิเรียกร้องจะต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้
หรือไม่อย่างไร?

คำตอบ แม้ว่าลูกหนี้ผิดนัดชำระหนี้แล้วก็โอนสิทธิเรียกร้องได้ ผู้รับโอนไม่ต้องมีส่วนได้เสีย เพราะ การ
โอนสิทธิเรียกร้อง คือ การที่เจ้าหนี้ตกลงยินยอมโอนสิทธิที่จะเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง มีผลให้บุคคล
ผู้รับโอนเข้ามาเป็นเจ้าหนี้คนใหม่แทนเจ้าหนี้เดิม มีสิทธิเรียกร้องให้ลูกหนี้ชำระหนี้ได้เช่นเจ้าหนี้เดิม ลูกหนี้จึงคงมีหน้าที่ในการ
ชำระหนี้เหมือนเดิม เพียงแต่เปลี่ยนตัวผู้ที่ลูกหนี้จะชำระหนี้ให้เท่านั้น กฎหมายมิได้บัญญัติว่าหนี้ที่ลูกหนี้ผิดนัดแล้ว
เจ้าหนี้จะโอนสิทธิเรียกร้องไม่ได้ หรือผู้รับโอนจะต้องมีส่วนได้เสียในมูลหนี้ที่รับโอนแต่ประการใด และการโอนสิทธิเรียกร้อง
ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากลูกหนี้ เพราะแม้ลูกหนี้ไม่ยินยอมก็โอนกันได้ เพียงแต่อาจจะยกขึ้นต่อสู้ลูกหนี้หรือ
บุคคลภายนอกไม่ได้ หากไม่ได้บอกกล่าวแก่ลูกหนี้เท่านั้น เมื่อมีการบอกกล่าวแล้วแม้ลูกหนี้ไม่ยินยอมด้วย การโอนก็
ถูกต้องลูกหนี้ก็ต้องชำระหนี้ให้แก่ผู้รับโอนแล้ว แต่สิทธิที่โอนกันไปยอมโอนไปตามสภาพที่เป็นอยู่ตอนที่มีการบอกกล่าวแก่
ลูกหนี้เท่านั้น กล่าวคือ ถ้าลูกหนี้มีข้อต่อสู้ข้อใดที่จะไม่ต้องชำระหนี้ต่อผู้รับโอน ซึ่งมีอยู่ก่อนการโอนก็ยอมยกขึ้นต่อสู้ผู้รับ
โอนได้ทั้งนั้น ไม่ว่าจะเป็นข้อต่อสู้ที่เกี่ยวกับตัวผู้รับโอนโดยเฉพาะ หรือเกี่ยวกับหนี้ก็ตาม จะถือว่าลูกหนี้ไม่ติดใจหรือยอมละ
ข้อต่อสู้ต่อผู้รับโอนหรือไม่ เพราะลูกหนี้ไม่ได้ยินยอมด้วยกับการโอน มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ป.พ.พ. มาตรา 303 วรรคหนึ่ง และมาตรา 306 วรรคหนึ่ง มิได้บัญญัติว่าหนี้ที่ลูกหนี้ผิดนัด
ชำระแล้วจะโอนให้แก่กันไม่ได้ และผู้รับโอนจะต้องมีส่วนได้เสียในมูลหนี้ที่รับโอน แม้การโอนสิทธิเรียกร้องระหว่างเจ้าหนี้กับ
โจทก์จะกระทำภายหลังจำเลยผิดนัดชำระหนี้แล้วและโจทก์มิได้มีส่วนได้เสียในมูลหนี้ดังกล่าว ก็มีใช้เรื่องการซื้อขาย
ความและไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน เมื่อการโอนสิทธิเรียกร้องได้ทำเป็นหนังสือและโจทก์มีหนังสือบอก
กล่าวการโอนไปยังจำเลยผู้เป็นลูกหนี้ ตามมาตรา 306 วรรคหนึ่งแล้ว ย่อมมีผลสมบูรณ์และใช้บังคับได้ โจทก์ผู้รับโอนซึ่ง
มีฐานะเป็นเจ้าหนี้แทนเจ้าหนี้เดิมย่อมมีสิทธิเรียกร้องตามมูลหนี้ที่มีอยู่จากจำเลยได้ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องบังคับ
จำเลยให้ชำระหนี้ดังกล่าวได้ (ฎ.๖๓๓๔/๒๕๕๐)

สัญญาแพ่งเท็จ ข้อ 8 ระบุว่า การเก็บเงินจากลูกหนี้ จำเลยที่ 1 จะไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับ
การเรียกเก็บเงินและออกใบเสร็จรับเงินแก่ลูกหนี้ในหนี้ที่จำเลยที่ 1 ขายแก่โจทก์แล้ว หากลูกหนี้นำเงินมาชำระแก่
จำเลยที่ 1 จำเลยที่ 1 ต้องนำมามอบแก่โจทก์ แสดงว่า เมื่อจำเลยที่ 1 นำหนี้รายใดมาขายแก่โจทก์แล้ว โจทก์ผู้เดียวมี
อำนาจในการดำเนินการเพื่อให้ได้รับชำระหนี้และรับชำระหนี้ สัญญาดังกล่าวถือเป็นสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ.
มาตรา 303 ส่วนข้อตกลงว่า หากจำเลยที่ 1 มีสิทธิใช้ชื่อจำเลยที่ 1 ในการฟ้องคดี ก็เป็นเพียงวิธีการเพื่อให้โจทก์ได้รับชำระหนี้
ในหนี้ที่รับซื้อไว้ ส่วนการบอกกล่าวการโอนสิทธิเรียกร้องมีผลเพียงว่าหากยังไม่บอกกล่าวไปยังลูกหนี้ โจทก์ไม่สามารถยกเป็น
ข้อต่อสู้ลูกหนี้หรือบุคคลภายนอกได้ตามมาตรา 306 วรรคหนึ่ง เท่านั้น มิได้ทำให้สัญญาดังกล่าวไม่เป็นการโอนสิทธิ
เรียกร้อง (ฎ.๔๒๔๗/๒๕๔๙)

โจทก์ทำสัญญาให้จำเลยเช่าที่ดินจากโจทก์ตามฟ้องแล้ว ต่อมาโจทก์ได้ทำหนังสือตามเอกสารท้าย
คำให้การจำเลยหมายเลข 2 ซึ่งระบุว่าเป็นหนังสือโอนสิทธิเรียกร้องโดยระบุให้เรียกคู่สัญญาในหนังสือดังกล่าว

ระหว่างโจทก์กับธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) สาขานนสวรรค์วิถี นครสวรรค์ ว่า “ผู้โอน” และ “ผู้รับโอน” ตามลำดับ เนื้อหาภายในหนังสือดังกล่าวระบุว่าผู้โอนซึ่งเป็นผู้ให้เช่าที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ขอโอนสิทธิการรับค่าเช่าจากจำเลยตามสัญญาเช่าในแต่ละเดือนให้แก่ผู้รับโอนเป็นผู้รับเงินจำนวนดังกล่าว โดยผู้โอนขอรับรองว่า ผู้รับโอนมีสิทธิสมบูรณ์เสมือนผู้โอนทุกประการ ทั้งมีการแจ้งการโอนเป็นหนังสือให้แก่จำเลยและจำเลยได้ตอบรับเป็นหนังสือ ตามเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข 2 แผ่นที่ 2, 3 และเอกสารท้ายคำให้การหมายเลข 3 ตามลำดับ หนังสือโอนสิทธิเรียกร้องดังกล่าวลงวันที่ 29 มิถุนายน 2538 โอนสิทธิเรียกร้องค่าเช่าที่ดินตามสัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลยลงวันที่ 27 กรกฎาคม 2537 ซึ่งก็คือสัญญาเช่าที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นคดีนี้เอง จึงถือว่าโจทก์และธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ได้ปฏิบัติตามวิธีการโอนสิทธิเรียกร้องที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 303 วรรคหนึ่ง และมาตรา 306 บัญญัติไว้แล้ว สิทธิเรียกร้องของโจทก์ในการรับเงินค่าเช่าจึงตกเป็นของธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) ตั้งแต่นั้นหาใช่เป็นเรื่องที่โจทก์มอบอำนาจให้ธนาคารกรุงศรีอยุธยา จำกัด (มหาชน) เป็นผู้รับเงินค่าเช่าแทนโจทก์ดังที่โจทก์ฎีกาไม่ โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระเงินค่าเช่าแก่โจทก์ (ฎ.๗๙๙/๒๕๕๑)

จำเลยที่ 1 โอนสิทธิเรียกร้องที่จำเลยที่ 1 มีต่อลูกหนี้ของจำเลยที่ 1 ให้แก่โจทก์ และโจทก์ตกลงชำระค่าตอบแทนจากการรับโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่จำเลยที่ 1 เป็นการโอนสิทธิเรียกร้องตาม ป.พ.พ. มาตรา 303 และ 306 โจทก์จึงมีสิทธิเรียกร้องบังคับชำระหนี้เอาจากลูกหนี้ของจำเลยที่ 1 ได้ในนามของโจทก์ แต่เมื่อตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องที่จำเลยที่ 1 ทำไว้แก่โจทก์มีข้อตกลงในข้อ 6 ว่า “หากลูกค้าปฏิเสธไม่ยอมชำระหนี้หรือไม่สามารถชำระหนี้ไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วน หรือลูกค้าไม่ต้องชำระหนี้ไม่ว่าด้วยกรณีใดๆ ให้แก่ผู้รับโอน ผู้โอนตกลงยอมชดเชยค่าเสียหายที่เกิดจากการรับโอนสิทธิเรียกร้องให้แก่ผู้รับโอนเป็นเงินเท่ากับจำนวนเงินที่ลูกค้าไม่ชำระหนี้ตามมูลหนี้พร้อมดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี นับแต่วันผิดนัดชำระหนี้เป็นต้นไปจนกว่าผู้รับโอนจะได้ชำระหนี้คืนครบถ้วน และผู้รับโอนจะมีสิทธินำเงินที่หักไว้ตามสัญญาข้อ 4 หรือค่าตอบแทนที่ผู้โอนจะได้รับจากการโอนสิทธิเรียกร้องนั้นมาหักชำระหนี้ได้ทันทีโดยไม่จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้โอนทราบ...” ดังนั้น จำเลยทั้งสองจึงยังต้องรับผิดชอบชำระหนี้ในสิทธิเรียกร้องที่โอนให้แก่โจทก์ไปแล้วตามข้อตกลงดังกล่าวด้วย โจทก์ฟ้องให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบในสิทธิเรียกร้องของจำเลยที่ 1 ที่มีต่อลูกหนี้ที่จำเลยที่ 1 นำมาโอนให้แก่โจทก์แล้วโจทก์ไม่ได้รับชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจากลูกหนี้ของจำเลยที่ 1 ซึ่งจำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบตามสัญญา จึงเป็นการฟ้องให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบตามสัญญาโอนสิทธิเรียกร้องซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติอายุความไว้โดยเฉพาะ ไม่ใช่กรณีที่โจทก์ฟ้องบังคับตามสิทธิเรียกร้องที่รับโอนจากจำเลยที่ 1 เรียกให้ลูกหนี้ของจำเลยที่ 1 ชำระหนี้ในมูลหนี้อันเกิดจากสัญญาซื้อขายระหว่างจำเลยที่ 1 กับลูกหนี้อันมีอายุความ 2 ปี ฟ้องของโจทก์จึงมีอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30 (ฎ.๒๔๐๘/๒๕๕๑)

3. มีบันทึกตั้งข้อสงสัยประการที่สามว่า การเปลี่ยนมูลหนี้จากมูลหนี้อย่างหนึ่งไปเป็นมูลหนี้อีกอย่างหนึ่งเป็นการแปลงหนี้หรือไม่? การที่เจ้าหนี้โดยเจตนาให้ลูกหนี้ การตกลงกับเจ้าหนี้แปลงหนี้ตามข้อตกลง การเปลี่ยนแปลงหนี้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ หรือการที่ลูกหนี้รับสภาพหนี้ เป็นการแปลงหนี้หรือไม่? การแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนคำฟ้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๓๕๐ นั้น วัตถุประสงค์ของเจ้าหนี้กับลูกหนี้ใหม่ต้องทำงานเหมือนกันหรือไม่?

คำตอบ การเปลี่ยนมูลหนี้จากมูลหนี้อย่างหนึ่งไปเป็นมูลหนี้อีกอย่างหนึ่งเป็นการแปลงหนี้ใหม่ เพราะเป็นการเปลี่ยนสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญของหนี้ ส่วนการลบล้างหนี้ให้แก่ลูกหนี้ การตกลงกันเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ย การเปลี่ยนแปลงกำหนดระยะเวลาชำระหนี้ วิธีชำระหนี้ และการรับสภาพหนี้ล้วนไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่ เพราะมิใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ สำหรับการแปลงหนี้ใหม่ด้วยการเปลี่ยนตัวลูกหนี้หนี้นั้นไม่ต้องทำเป็นหนังสือ เพราะตาม ป.พ.พ.มาตรา ๓๕๐ มิได้บัญญัติว่าทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่เป็นหนังสือระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ ดังนั้นการ

แสดงด้วยว่าจากโจทก์มีคำเสนอและคำสนองตรงกันก็ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่ต่อกันได้แล้ว มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นลูกจ้างโจทก์ในตำแหน่งผู้จัดการฝ่ายขาย ทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กับโจทก์เนื่องมาจากความผิดพลาดที่เกิดจากการมอบรถยนต์พิพาทให้แก่ ส. แล้ว ส. นำรถยนต์พิพาทหลบหนีไป ซึ่งเป็นความเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ของจำเลยที่ 1 เมื่อโจทก์และจำเลยที่ 1 ตกลงกันให้จำเลยที่ 1 รับผิดโดยทำเป็นสัญญาเช่าซื้อกับโจทก์ จึงเป็นการทำสัญญาเปลี่ยนแปลงสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญแห่งหนี้ ดังนั้น หนี้อันเกิดจากความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 จึงระงับสิ้นไปด้วยการแปลงหนี้ใหม่และการที่จำเลยที่ 1 ตกลงทำสัญญาเช่าซื้อรถยนต์พิพาทก็เพื่อยอมรับผิดชอบชำระค่ารถยนต์พิพาทแก่โจทก์ ถือว่าโจทก์ได้ส่งมอบรถยนต์พิพาทให้แก่จำเลยที่ 1 แล้ว จำเลยที่ 1 ต้องรับผิดชอบตามสัญญาเช่าซื้อ (ฎ.๓๒๗/๒/๒๕๔๗)

ป. กับโจทก์เป็นหุ้นส่วนในการขายที่ดินให้แก่จำเลย จำเลยไม่มีเงินชำระค่าที่ดินในส่วนของการที่ดินที่เพิ่มขึ้น แต่จำเลยตกลงรับโอนกรรมสิทธิ์โดยลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมเงินให้ผู้จะขายไว้ โดยระบุว่าจำเลยกู้ยืมเงินโจทก์เท่ากับเป็นการกู้เงินจากผู้จะขายมาชำระราคาที่ดินในส่วนเนื้อที่ที่เกินไปจากสัญญาจะซื้อจะขาย โจทก์จึงเป็นผู้มีสิทธิลงลายมือชื่อในสัญญากู้ยืมเงินให้ผู้จะขายได้และผูกพันจำเลย หนี้เดิมเป็นการตกลงทำสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินกัน ฝ่ายจำเลยไม่มีเงินพอจะจ่ายในส่วนของการที่ดินที่เกิน จึงตกลงทำสัญญากู้ยืมเงินขึ้นเพื่อชำระหนี้ค่าที่ดินส่วนที่เกิน ถือว่าเป็นการแปลงสาระสำคัญแห่งหนี้ เป็นการแปลงหนี้ใหม่จากสัญญาจะซื้อจะขายที่ดินมาเป็นสัญญากู้ยืมเงินโดยผู้ให้กู้ยืมเงินเป็นผู้จะขายเช่นกัน การแปลงหนี้ใหม่ในครั้งนี้จึงมิได้เปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ จึงมิใช่การแปลงหนี้ใหม่โดยเปลี่ยนตัวเจ้าหนี้ที่จะต้องบังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยการโอนสิทธิเรียกร้องจำเลยจึงต้องรับผิดชอบชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินให้แก่โจทก์ (ฎ.๓๒๐๙/๒๕๕๐)

โจทก์กับจำเลยที่ 1 ไม่ได้ตกลงแปลงหนี้ใหม่ โดยโจทก์เพียงลดยอดหนี้ให้จำเลยที่ 1 และโจทก์มิได้เปลี่ยนตัวลูกหนี้จากจำเลยที่ 1 มาเป็นจำเลยที่ 2 หากแต่เพิ่มให้จำเลยที่ 2 เข้ามาร่วมรับผิดชอบในหนี้เดิมส่วนหนึ่งเพื่อให้โจทก์ถอนคำขอรับชำระหนี้จากกองทรัพย์สินของจำเลยที่ 1 ในคดีล้มละลายเท่านั้นความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 ในมูลหนี้เดิมจึงยังไม่ระงับไป (ฎ.๖๕๒๕/๒๕๔๒)

ตามสัญญาร่วมชำระหนี้ที่จำเลยที่ 1 ตกลงกับโจทก์ว่า การที่ผู้ให้สัญญายอมเข้าร่วมชำระหนี้กับผู้เช่าบริการโทรศัพท์ ไม่ทำให้คู่สัญญาเดิมหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามสัญญาเดิมนั้น ไม่มีการเปลี่ยนตัวลูกหนี้เดิม จึงมิใช่สัญญาแปลงหนี้ใหม่ สัญญาเดิมไม่ระงับและการที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกมิได้เป็นลูกหนี้ผูกพันตนเข้าชำระหนี้ให้โจทก์ก็ไม่ใช่การรับสภาพหนี้ แต่เป็นสัญญาประเภทหนึ่ง เมื่อไม่ขัดต่อกฎหมายย่อมสมบูรณ์ใช้บังคับได้ และไม่มีความขัดแย้งกับกฎหมายอายุความไว้โดยเฉพาะจึงมีอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30 แม้จะมีข้อตกลงให้จำเลยที่ 1 ผ่อนชำระหนี้เป็นงวด ๆ ก็มีใช้เงินที่ต้องผ่อนชำระคืนเป็นงวด ๆ อันมีอายุความ 5 ปี ตามมาตรา 193/33 (2) จำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระตั้งแต่งวดที่ 2 คือวันที่ 7 มิถุนายน 2536 โจทก์ฟ้องคดีเมื่อวันที่ 31 ตุลาคม 2543 ยังไม่เกิน 10 ปี ฟ้องของโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ (ฎ.๓๘๔๗/๒๕๔๘)

หนังสือสัญญารับสภาพหนี้ที่จำเลยที่ ๑ ซึ่งเป็นลูกหนี้ทำให้ไว้แก่โจทก์ ซึ่งเป็นเจ้าหนี้หนี้เป็นเพียงการยอมรับว่าเป็นหนี้โจทก์และจะชำระหนี้ มิได้เป็นการยกเลิกหลักประกันหรือการค้ำประกัน หรือเป็นการแปลงหนี้ใหม่อันจะมีผลให้หนี้เดิมระงับไป เมื่อจำเลยที่ ๒ เป็นผู้ค้ำประกันยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วมในหนี้ของจำเลยที่ ๑ จึงยังคงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ตามสัญญาค้ำประกัน (ฎ.๓๙๓/๒๕๕๐)

ป.พ.พ. มาตรา 350 มิได้บัญญัติว่าต้องทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่เป็นหนังสือระหว่างเจ้าหนี้กับลูกหนี้คนใหม่ การแสดงเจตนาด้วยวาจาโดยมีคำเสนอและคำสนองตรงกันก็ถือว่าเป็นการแสดงเจตนาทำสัญญาแปลงหนี้ใหม่ต่อกันได้แล้ว **ป.พ.พ. มาตรา 366 วรรคสอง** ต้องมีกรณีเป็นหนี้ที่สงสัย จึงนับว่ายังมีได้มีสัญญาต่อกันจนกว่าจะได้ทำขึ้นเป็นหนังสือ แต่ข้อเท็จจริงในคดีนี้ไม่มีกรณีใดๆ ที่จะต้องสงสัยอีกต่อไป เพราะโจทก์ยินยอมรับโอนที่ดินจากบริษัท ธ. แล้ว ซึ่งตาม**มาตรา 361** สัญญาระหว่างบุคคลซึ่งอยู่ห่างกันโดยระยะทาง ย่อมเกิดเป็นสัญญาขึ้นแต่เวลาเมื่อคำบอกกล่าวสนองไปถึงผู้เสนอการที่โจทก์รับโอนที่ดินจึงเป็นการสนองเจตนาไปถึงบริษัท ธ. ผู้เสนอแล้วย่อมเกิดเป็นสัญญาขึ้น **โดยมีจำต้องทำเป็นหนังสือ** (ฎ.๒๓๓๙/๒๕๕๑)

4. **มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่สี่ว่า** การหักกลบลบหนี้จะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งก่อนหรือไม่? หนังสือที่มีต่อคู่อยู่จะห้ามหักกลบลบหนี้ได้หรือไม่ และทนายความรวมถึงทนายที่ขาดอายุความด้วยหรือไม่?

คำตอบ การหักกลบลบหนี้ไม่ต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งก่อนก็ได้ เพราะตาม ป.พ.พ.มาตรา 341 วรรคหนึ่ง ไม่ได้กำหนดว่า การหักกลบลบหนี้จะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งก่อน **สำหรับหนี้ที่ยังมีข้อต่อสู้กันอยู่จะนำมาหักกลบลบหนี้ไม่ได้** ตาม ป.พ.พ.มาตรา 344 แต่ไม่รวมถึงหนี้ที่ขาดอายุความ ดังนั้นหนี้ที่ขาดอายุความจึงนำมาหักกลบลบหนี้กันไม่ได้ โดยมิผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้นอาจจะหักกลบลบหนี้กันได้เป็นครั้งแรก ตาม มาตรา 342 วรรคสอง มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ป.พ.พ. มาตรา 341 วรรคหนึ่ง ไม่ได้กำหนดว่า การหักกลบลบหนี้จะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่งก่อน เมื่อบริษัท บ. เป็นลูกหนี้ค่าสินค้าแก่โจทก์โดยมีจำเลยเป็นผู้ค้าประกันและหนี้ดังกล่าวถึงกำหนดชำระแล้ว แต่ลูกหนี้ไม่ยอมชำระ **จึงถือว่าลูกหนี้ผิดนัดไม่ชำระหนี้** จำเลยซึ่งเป็นผู้ค้าประกันมีหน้าที่ต้องชำระหนี้ให้แก่โจทก์แทนลูกหนี้ และจำเลยตกเป็นลูกหนี้ของโจทก์ตั้งแต่วันที่ลูกหนี้ผิดนัดเป็นต้นไป ในขณะที่โจทก์ก็เป็นลูกหนี้ของจำเลยตามมูลหนี้ตัวสัญญาใช้เงินซึ่งหนี้ดังกล่าวก็ถึงกำหนดชำระแล้วเช่นกัน เมื่อเวลาที่จำเลยทำสัญญาค้ำประกันทั้งสองฝ่ายไม่ได้แสดงเจตนาไม่ให้นำหนี้ที่มีอยู่ต่อกันนั้นมาหักกลบลบกัน จำเลยจึงมีสิทธิที่จะนำหนี้ดังกล่าวมา**หักกลบลบกันได้** โดย**ไม่จำเป็นต้องได้รับความยินยอม**จากโจทก์ **หนี้ที่ยังมีข้อต่อสู้ที่นำมาหักกลบลบหนี้ไม่ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 344** หมายถึงหนี้ที่ฝ่ายหนึ่งอ้างแล้วอีกฝ่ายหนึ่งมีข้อโต้แย้งไม่ยอมรับในข้อสาระสำคัญ ซึ่งมีผลกระทบต่อความรับผิดชอบในหนี้ดังกล่าวหรือจำนวนหนี้ที่จะต้องรับผิดชอบ จำเลยได้แสดงเจตนาหักกลบลบหนี้ไปยังโจทก์ ขอให้นำหนี้ตามสัญญาค้ำประกันจำนวน 9,119,733.86 บาท หักกลบลบกันกับหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินจำนวน 20,000,000 บาท ซึ่งมีผลตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม 2540 แต่โจทก์ยื่นคำขอฟื้นฟูกิจการและศาลได้มีคำสั่งให้ฟื้นฟูกิจการของโจทก์เมื่อวันที่ 19 มีนาคม 2542 การหักกลบลบหนี้จึงเกิดขึ้นและมีผลโดยสมบูรณ์ไปก่อนที่จะมีการฟื้นฟูกิจการของโจทก์ หนี้ที่มีอยู่แต่ละฝ่ายจะรับไปเท่ากับจำนวนที่ตรงกันในมูลหนี้ ซึ่งในขณะนั้นมูลหนี้ที่จำเลยนำไปขอหักกลับยังคงมีอยู่และยังมีได้รับไป **แม้ต่อมาภายหลังจำเลยได้นำหนี้ตามตัวสัญญาใช้เงินจำนวน 20,000,000 บาท ไปยื่นขอรับชำระหนี้ในคดีที่โจทก์ขอฟื้นฟูกิจการ และเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์มีคำสั่งให้จำเลยได้รับชำระหนี้เต็มจำนวน ก็ไม่ทำให้การหักกลบลบหนี้ดังกล่าวระงับหรือสิ้นผลไป** (ฎ.๒๑๖๓/๒๕๔๘)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 341** ไม่ได้กำหนดว่าการหักกลบลบหนี้จะต้องได้รับความยินยอมของอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นเมื่อการฝากเงินของโจทก์ไว้กับธนาคารจำเลยไม่มีการกำหนดเวลาคืนเงินฝากไว้แน่นอน ต้องถือว่าหนี้เงินฝากถึงกำหนดชำระหนี้ทันทีที่โจทก์ได้ฝากเงินไว้กับจำเลย และการกู้เงินและรับฝากเงินระหว่างโจทก์และจำเลยไม่ปรากฏว่าทั้งสองฝ่ายได้แสดงเจตนาไม่ให้นำหนี้ที่มีอยู่ต่อกันมาหักกลบลบกันไว้ จำเลยจึงมีสิทธิที่จะนำเงินฝากในบัญชีของโจทก์ไปหักกลบลบกับหนี้ที่โจทก์กู้เงินไปจากจำเลยได้ถึงกำหนดชำระแล้วได้โดย**ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากโจทก์** (ฎ.๓๐๔๕/๒๕๔๕)

หนี้ที่ยังมีข้อต่อสู้ที่นำมาหักกลบลบหนี้ไม่ได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 344 หมายถึง หนี้ที่ฝ่ายหนึ่งอ้างแล้วอีกฝ่ายยังมีข้อโต้แย้งไม่ยอมรับ ดังนั้นเมื่อจำเลยอ้างว่าโจทก์จะต้องรับผิดชอบในสินค้าของจำเลยที่อยู่ในความรับผิดชอบของโจทก์สูญหายไป แต่โจทก์แถลงต่อศาลแรงงานกลางว่าหนี้จำนวนดังกล่าวเป็นหนี้ที่ยังมีข้อต่อสู้ อยู่ แม้จะให้สืบพยานโจทก์และจำเลยไปก็ไม่ทำให้กลายเป็นหนี้ที่ไม่มีข้อต่อสู้ จำเลยจึงนำหนี้ดังกล่าวมาหักกลบลบหนี้ไม่ได้ (ฎ.๖๖๘/๒๕๔๔)

แม้หนี้ตามที่โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบกับหนี้ตามสัญญาซื้อขายเอกสารหมายเลข 7 และ 8 จะมีวัตถุประสงค์หนึ่งเป็นการชำระหนี้เหมือนกัน แต่ก็ได้รับความตามทางนำสืบของโจทก์และจำเลยว่า โจทก์ยังมีข้อโต้แย้งอยู่ ว่า โจทก์ไม่ได้เป็นฝ่ายผิดสัญญาและได้ชำระหนี้ให้แก่จำเลยครบถ้วนแล้ว จำเลยจึงไม่มีสิทธิที่จะกันเงินจำนวนดังกล่าวไว้เพื่อ นำไปหักกับหนี้ ที่จำเลยจะต้องชำระให้แก่โจทก์ตามสัญญาซื้อขายเอกสารหมายเลข 2 ที่โจทก์นำมาฟ้องเป็นคดีนี้ได้ ดังนั้น จำเลยจึงต้องรับผิดชอบชำระหนี้จำนวน 284,725.75 บาท ให้แก่โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ยนับแต่วันที่จำเลยผิดนัด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อหักเงินจำนวน 2,000 บาทซึ่งศาลล่างทั้งสองได้กำหนดให้โจทก์ต้องชำระเป็นค่าเบี้ยปรับตามฟ้องแย้งให้แก่จำเลยออกแล้ว จำเลยยังคงเป็นหนี้โจทก์อยู่เพียง 282,725.75 บาท เท่านั้น ฎีกาโจทก์ฟังขึ้น (ฎ.๑๒๘๕/๒๕๓๒)

การหักกลบลบหนี้ แม้จำเลยจะแสดงเจตนาไปฝ่ายเดียวก็เป็นอันหักกลบลบหนี้กันได้ จำเลยเป็นหนี้เงินกู้โจทก์ กำหนดชำระภายในวันที่ 1 เมษายน 2497 และโจทก์เป็นหนี้ค่าจ้างว่าความจำเลยอยู่สองคดี คดีแรกคดีถึงที่สุดใน พ.ศ.2501 คดีที่สองคดีถึงที่สุดใน พ.ศ.2504 ดังนี้ จำเลยยอมอยู่ในฐานะที่อาจหักกลบลบหนี้ได้ แม้จำเลยจะได้แสดงเจตนาขอหักกลบลบหนี้ไปยังโจทก์เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2505 ซึ่งสิทธิเรียกร้องชำระหนี้ค่าจ้างว่าความของจำเลยขาดอายุความแล้วก็ตาม แต่สิทธิในการหักกลบลบหนี้ของจำเลยย่อมมีผลใช้บังคับได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 344 และการแสดงเจตนาของจำเลยดังกล่าวก็มีผลย้อนหลังขึ้นไปจนถึงเวลาซึ่งหนี้ทั้งสองฝ่ายนั้นจะอาจหักกลบลบกันได้เป็นครั้งแรก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 342 วรรค 2 กล่าวคือ หนี้ค่าจ้างว่าความคดีแรกย้อนไปถึง พ.ศ.2501 หนี้ค่าจ้างว่าความคดีที่สอง ย้อนไปถึง พ.ศ.2504 ซึ่งสิทธิเรียกร้องของจำเลยยังไม่ขาด จึงหักกลบลบกันกับหนี้เงินกู้ของโจทก์หมดสิ้นแล้ว ไม่มีหนี้ที่โจทก์จะนำมาฟ้องได้อีก (ฎ.๘๔๓/๒๕๑๖)

5. มีบัญญัติว่าเงินด้อยกว่าการที่เจ้า ๑๐๐ พระได้แล้ว ทว่าผู้รับ ๑๐๐ ไม่สามารถส่งมอบพระให้แก่ผู้ ๑๐๐ เพราะพระไม่มี ๑๐๐ อยู่อีก ผู้รับ ๑๐๐ จะต้องรับผิดชอบอย่างไร ไม่ ?

คำตอบ ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนเพื่อค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ตาม ป.พ.พ.มาตรา 218 วรรคหนึ่ง เพราะกรณีเป็นการชำระหนี้ที่พันวิสัยอันเนื่องมาจากความผิดของผู้รับของ ที่นำพระดังกล่าวไปมอบให้แก่บุคคลอื่นจากนั้น มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

โจทก์ฟ้องขอให้ส่งมอบพระพิมพ์จิตรลดาชุดทองคำดังกล่าวจำนวน 8 ชุด ซึ่งข้อเท็จจริงรับฟังเป็นยุติว่าพระพิมพ์จิตรลดาชุดทองคำที่พิพาทดังกล่าวได้จัดสร้างเพียง 2,539 ชุด ผู้จัดสร้างได้แจกจ่ายจัดสรรให้แก่ผู้ดำเนินการรับจองต่างๆ ไปหมดแล้ว จำเลยที่ 1 เป็นแต่เพียงผู้ดำเนินการรับจองเท่านั้นมิใช่ผู้จัดสร้าง โดยเมื่อจำเลยที่ 1 ได้รับมอบพระพิมพ์จิตรลดาชุดทองคำที่พิพาทมาแล้ว ก็มีได้ส่งมอบให้แก่โจทก์ผู้ส่งจองผ่านธนาคารจำเลยที่ 1 แต่กลับส่งมอบให้แก่บุคคลอื่นๆ ตามที่จำเลยที่ 1 กล่าวอ้างว่ามีสิทธิไปจนหมดสิ้น พระพิมพ์จิตรลดาชุดทองคำที่พิพาทจึงไม่มีเหลืออยู่อีกแล้วทั้งที่ผู้จัดสร้างและที่ธนาคารจำเลยที่ 1 ดังนั้น การชำระหนี้ของจำเลยที่ 1 ที่จะต้องส่งมอบพระพิมพ์จิตรลดาชุดทองคำที่พิพาทให้แก่โจทก์จึงกลายเป็นการชำระหนี้ที่พันวิสัยจะทำได้เพราะพฤติการณ์ที่จำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้ผิดสัญญาจะต้องรับผิดชอบ จำเลยที่ 1 จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน ให้แก่โจทก์เพื่อค่าเสียหายอันเกิดแต่การไม่ชำระหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ใน ป.

พ.พ. มาตรา 218 วรรคหนึ่ง พระพิมพ์จิตรลดาชุดทองคำที่พิพาทมีจำนวนที่สร้างจำกัดเพียง 2,539 ชุด หากโจทก์ได้มีไว้ในครอบครองก็ย่อมทำให้มีมูลค่าสูงขึ้นตามหลักอุปสงค์อุปทานและจะต้องมีราคาสูงกว่าราคาในขณะสั่งจอง ซึ่งผลต่างของราคาดังกล่าวเป็นค่าเสียหายเช่นที่ตามปกติย่อมเกิดขึ้นแต่การไม่ชำระหนี้ของจำเลยที่ 1 ซึ่งโจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกร้องเอาได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 222 วรรคแรก การกำหนดให้โจทก์ได้รับค่าเสียหายชุดละ 25,000 บาท รวม 8 ชุด เป็นเงิน 200,000 บาท นั้นเหมาะสมแล้ว (ฎ.๕๒๔๓/๒๕๕๐)

ข้อที่ ๓

โจทก์ละเมิด

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๒๐.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำละเมิด... = ผู้ใด + จงใจ/ประมาทเลินเล่อ + ทำต่อบุคคลอื่น + โดยผิดกฎหมาย + ให้เขาเสียหาย (แก่ชีวิต/ร่างกาย/อนามัย/เสรีภาพ/ทรัพย์สิน/สิทธิอย่างหนึ่งอย่างใด) + ผู้นั้นทำละเมิด + ต้องใช้ค่าสินไหมทดแทน...

2. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๒๒.....** บทสันนิษฐานว่าเป็นผู้ผิด... = ความเสียหายเกิด + จากการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายใด + อันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ + ผู้ใดทำการฝ่าฝืนให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นผู้ผิด...

3. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๒๕.....** ความรับผิดของนายจ้าง... = นายจ้าง + ต้องร่วมกันรับผิดชอบกับลูกจ้าง + ในผลแห่งละเมิด + ซึ่งลูกจ้างได้กระทำไปในทางการที่จ้าง...

4. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๓๗ วรรคสอง.....** ความรับผิดอันเกิดจากทรัพย์สินอันตราย... = บุคคล + ผู้มีไว้ในครอบครองของตน + ซึ่งทรัพย์สินเป็นของอันตรายโดยสภาพ / โดยความมุ่งหมายที่จะใช้ / โดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้น + จะต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดจากทรัพย์สินนั้น...

5. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๔๔.....** ค่าสินไหมทดแทนในกรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกายหรืออนามัย... = กรณีทำให้เสียหายแก่ร่างกาย/อนามัย + ผู้ต้องเสียหาย + ชอบที่จะได้ชดเชยค่าใช้จ่ายอันตนต้องเสียไป + ค่าเสียหายเพื่อการที่เสียความสามารถประกอบการทำงานสิ้นเชิง/บางส่วน + ทั้งในเวลาปัจจุบัน/อนาคตด้วย...

6. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๔๕.....** ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดนั้นทำให้บุคคลภายนอกขาดแรงงาน... = กรณีทำให้เขาถึงตาย/เสียหายแก่ร่างกาย/อนามัย/เสรีภาพ + ถ้าผู้ต้องเสียหายมีความผูกพันตามกฎหมาย + จะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอกในครัวเรือน / อดสากรรมของบุคคลภายนอก + จะต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกเพื่อที่เขาต้องขาดแรงงานอันนั้นไปด้วย...

7. **พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๕ วรรคหนึ่ง.....** ผู้เสียหายจะฟ้องเจ้าหน้าที่ของรัฐที่กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ ต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐโดยตรง... = หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิด + เจ้าหน้าที่ของคนที่ได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ + ผู้เสียหายอาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง + จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้...

8. **พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.๒๕๓๕ มาตรา ๘ วรรคหนึ่ง.....** หน่วยงานของรัฐมีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ชดเชยได้หากได้กระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง... = ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหายเพื่อการละเมิดของเจ้าหน้าที่ + ให้มีสิทธิเรียกให้เจ้าหน้าที่ผู้ทำละเมิด + ชดเชยค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวแก่หน่วยงานของรัฐได้ + ถ้าเจ้าหน้าที่ได้กระทำไปด้วยความจงใจ / ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง...

วรรคสอง..... เจ้าหน้าที่ไม่ต้องใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้... = สิทธิเรียกให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนตามวรรคหนึ่ง + ให้คำนึงถึงระดับความร้ายแรงแห่งการกระทำ + ความเป็นธรรมในแต่ละกรณีเป็นเกณฑ์ + โดยมีต้องให้ใช้เต็มจำนวนของความเสียหายก็ได้...

วรรคสี่..... ไมให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับในกรณีเจ้าหน้าที่หลายคนทำละเมิด... = กรณีที่การละเมิดเกิดจากเจ้าหน้าที่หลายคน + มิให้นำหลักเรื่องลูกหนี้ร่วมมาใช้บังคับ + เจ้าหน้าที่แต่ละคนจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนเฉพาะส่วนของตนเท่านั้น...

แนวคำตอบ

1. **มีปัญหาคำตั้งข้อสงสัยประการแรกว่า** พนักงานของบริษัทรักษาความปลอดภัย ที่รับจ้างดูแลความปลอดภัยของห้างฯ ไม่ควรขอรับค่าตอบแทนจากห้างฯ ให้ได้จะเป็นการกระทำละเมิด ในทางกฎหมายหรือไม่? ทั้งจะตั้งข้อสงสัยด้วยหรือไม่? และเมื่อไม่ยกเว้นความรับผิดที่ระบุไว้ในสัญญาว่าจ้างแล้วห้างฯ จะสามารถฟ้องเรียกค่าเสียหายได้หรือไม่?

ตอบ พนักงานทำละเมิดในทางการที่จ้าง เพราะเหตุที่รถขนส่งสูญหายไปเกิดจากความประมาทเลินเล่อของพนักงานของบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ ที่ไม่พิจารณาหาสาเหตุเป็นนัยกับไว้ในบัตรผ่านลานจอดรถ และไม่ตรวจสอบหลักฐานให้ละเอียดรอบคอบก่อนที่จะอนุญาตให้นำรถออกไป เป็นการละเว้นไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ด้านหลังบัตรผ่านลานจอดรถ ถือได้ว่าพนักงานของบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ กระทำโดยประมาทปราศจากความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้รถขนส่งของ ว. สูญเสียไปอย่างสูญหาย ถือได้ว่าลูกจ้างบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ

กระทำละเมิดในทางการที่จ้างบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ แล้ว ส่วนเงื่อนไขที่ระบุไว้ด้านหลังบัตรผ่านลานจอดรถที่ว่า การออกบัตรนี้ไม่ใช่เป็นการรับประกันบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ จะไม่รับผิดชอบต่อการสูญหายหรือเสียหายต่อรถใดๆ ทั้งสิ้น ไม่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิด เพราะ เป็นเงื่อนไขที่บริษัทรักษาความปลอดภัยฯ กำหนดขึ้นเพื่อให้บริษัทรักษาความปลอดภัยฯ พ้นความรับผิดชอบตามเงื่อนไขที่บริษัทรักษาความปลอดภัยฯ กำหนดขึ้นแต่ฝ่ายเดียว ไม่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ ดังนั้นบริษัทรักษาความปลอดภัยฯ (จำเลยที่ 1) จึงต้องร่วมกับนางจ้าง (จำเลยที่ 2) และห้างสรรพสินค้า (จำเลยที่ 3) รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิด้วย มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

โจทก์เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทมหาชนจำกัด มีวัตถุประสงค์ในการรับประกันวินาศภัย โจทก์เป็นผู้รับประกันภัยรถยนต์คันที่สูญหาย จำเลยที่ 1 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด มีวัตถุประสงค์ในการประกอบกิจการรับจ้างรักษาความปลอดภัย เฝ้ารักษาทรัพย์สินและเป็นผู้รับจ้างจากจำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้มีหน้าที่รักษาความปลอดภัย ดูแลเฝ้ารักษาทรัพย์สิน ตลอดจนป้องกันการลักทรัพย์และการโจรกรรมทรัพย์สินต่าง ๆ ในบริเวณลานจอดรถของอาคารศูนย์การค้าเวสต์เทรดเซ็นเตอร์ จำเลยที่ 2 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัด มีวัตถุประสงค์ในการรับบริหารควบคุมและอาคารและเป็นผู้รับจ้างจากจำเลยที่ 3 ให้มีหน้าที่บริหารควบคุมดูแลความสะอาด ความปลอดภัย ตลอดจนดูแลทรัพย์สินต่าง ๆ ภายในอาคารศูนย์การค้าเวสต์เทรดเซ็นเตอร์ จำเลยที่ 3 เป็นนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดมีวัตถุประสงค์ในการประกอบธุรกิจด้านห้างสรรพสินค้าและเป็นเจ้าของผู้ครอบครองอาคารศูนย์การค้าเวสต์เทรดเซ็นเตอร์ มีหน้าที่อำนวยความสะดวกและจัดหาวิธีการเฝ้ารักษารถยนต์ของลูกค้าของห้างร้านในอาคารเพื่อไม่ให้เกิดการสูญหายหรือถูกโจรกรรม จำเลยที่ 1 ทำสัญญากับจำเลยที่ 2 รับจ้างรักษาความปลอดภัยบริเวณภายในและภายนอกอาคารที่กำหนดรวมทั้งลานจอดรถของจำเลยที่ 3 โดยกำหนดให้ต้องรักษาความปลอดภัยด้านโจรกรรม และดูแลรถของลูกค้าหรือบุคคลภายนอกที่เข้ามาใช้บริการภายในศูนย์ไม่ให้เกิดความเสียหาย ซึ่งในทางปฏิบัติจำเลยที่ 1 จะจัดให้มีพนักงานประจำที่ทางเข้าลานจอดรถเพื่อคอยมอบบัตรผ่านลานจอดรถและเขียนหมายเลขทะเบียนกำกับไว้ก่อนมอบให้ผู้ที่จะนำรถเข้ามาจอด เมื่อจะนำรถออกผู้ขับรถจะต้องคืนบัตรผ่านลานจอดรถและชำระค่าบริการจอดรถให้แก่พนักงานที่ประจำทางออก ให้เสร็จเรียบร้อยก่อนจึงขับรถผ่านออกไปได้ ก. และ ว. ผู้เอาประกันภัยได้นำรถที่โจทก์รับประกันภัยเข้าไปจอดในลานจอดรถของอาคารดังกล่าว และได้รับบัตรผ่านลานจอดรถจากพนักงานของจำเลยที่ 1 แต่ไม่ได้เขียนหมายเลขทะเบียนรถกำกับไว้ จึงมีผู้นำรถยนต์พิกัดผ่านออกจากลานจอดรถได้ โดยที่บัตรผ่านลานจอดรถและหลักฐานการเป็นเจ้าของรถยังอยู่กับ ว. ผู้เอาประกันภัย เหตุที่รถยนต์ของ ว. ผู้เอาประกันภัยสูญหายไปเกิดจากความประมาทเลินเล่อของพนักงานของจำเลยที่ 1 ที่ไม่เขียนหมายเลขทะเบียนรถกำกับไว้ในบัตรผ่านลานจอดรถ และไม่ตรวจสอบหลักฐานให้ละเอียดรอบคอบก่อนที่จะอนุญาตให้นำรถออกไป เป็นการละเว้นไม่ปฏิบัติหน้าที่ตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ด้านหลังบัตรผ่านลานจอดรถ ถือได้ว่าพนักงานของจำเลยที่ 1 กระทำโดยประมาทปราศจากความระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่เป็นเหตุให้รถยนต์ของ ว. ผู้เอาประกันภัยสูญหาย ถือได้ว่าลูกจ้างของจำเลยที่ 1 กระทำละเมิดในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 1 ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายแก่โจทก์ผู้รับประกันภัย เงื่อนไขที่ระบุไว้ด้านหลังบัตรผ่านลานจอดรถที่ว่า การออกบัตรนี้ไม่ใช่เป็นการรับประกัน บริษัทฯ จะไม่รับผิดชอบต่อการสูญหายหรือเสียหายต่อรถใดๆ ทั้งสิ้น เป็นเงื่อนไขที่จำเลยที่ 1 กำหนดขึ้นเพื่อให้จำเลยที่ 1 พ้นความรับผิดชอบตามเงื่อนไขที่จำเลยที่ 1 กำหนดขึ้นแต่ฝ่ายเดียว ไม่มีผลเป็นการยกเว้นความรับผิดชอบในการกระทำละเมิดของลูกจ้างของจำเลยที่ 1 ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องร่วมกับจำเลยที่ 2 และที่ 3 รับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ในฐานะผู้รับช่วงสิทธิ (ฎ.๓๗๔/๒๕๕๑ น.๓๔ ล.๒)

สรุปหลักกฎหมายจากฎีกา

๑. บริษัทรับประกันภัยรถยนต์ที่สูญหาย (โจทก์) มีอำนาจฟ้องเพราะรับช่วงสิทธิมาจากผู้เสียหาย

๒. พนักงานรักษาความปลอดภัย (คดีนี้ไม่ได้ฟ้อง) ต้องรับผิดชอบ มาตรา ๔๒๐ ในฐานะผู้กระทำละเมิด โดยการละเว้น

๓. บริษัทรักษาความปลอดภัย (จำเลยที่ ๑) ต้องรับผิดชอบ มาตรา ๔๒๕ ในฐานะนายจ้างของพนักงานรักษาความปลอดภัยที่ได้กระทำละเมิดในทางการที่จ้าง

๔. บริษัทบริหารควบคุมอาคาร (จำเลยที่ ๒) ต้องรับผิดชอบ มาตรา ๔๒๕ ในฐานะนายจ้างของบริษัทรักษาความปลอดภัย ที่กระทำในทางการที่จ้าง

๕. บริษัทห้างสรรพสินค้าเวิร์ดเทรดเซนเตอร์ (จำเลยที่ ๓) ต้องรับผิดชอบ มาตรา ๔๒๕ ในฐานะนายจ้างของบริษัทบริหารควบคุมอาคาร ที่กระทำในทางการที่จ้าง

2. มีบันทึกของวินิจัยประการที่แสดงว่า วัตถุประสงค์เป็นทรัพย์สินที่โอนโดยสุจริตตาม มาตรา ๔๓๗ วรรคสองหรือไม่? และการที่กรมการที่ดินได้มีคำสั่งให้มีการยึดให้มีบัญชีข้อความว่า "วัตถุประสงค์" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง เพื่อบันทึกและปฏิบัติตาม พ.พ. มาตรา 422 หรือไม่? และได้มีการบันทึกบัญชีเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่กระทำความผิดนั้นหรือไม่? ให้ระบุชัดเจนว่าใครต้องรับผิดชอบในคดีนี้ด้วยอย่างไร?

ตอบ วัตถุประสงค์เป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรางได้โดยสภาพตาม พ.พ. มาตรา 437 วรรคสอง ดังนั้นผู้มีไว้ในครอบครองต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแก่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแก่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง เมื่อรถบรรทุกที่รับบรรทุกระเบิดดังกล่าวไม่ได้มีการจัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุประสงค์" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง และไม่ได้ติดแถบสะท้อนแสงสีแดงฉาบขาวในแนวเส้นทแยงมุมที่ท้ายรถตามกฎหมายกำหนด อันเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ซึ่ง พ.พ. มาตรา 422 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด ดังนั้น การที่ภายหลังจากรถบรรทุกระเบิด พลิกคว่ำและมีชาวบ้านเข้ามาอยู่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ตกกระเจายอยู่บนพื้นถนนเป็นเหตุให้เกิดมีการระเบิดขึ้น จึงมิใช่เกิดจากเหตุสุดวิสัย และชาวบ้านที่เข้าไปอยู่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์อันเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นนั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของผู้เสียหาย จึงถือไม่ได้ว่าการระเบิดเกิดขึ้นเพราะความผิดของผู้เสียหายเอง ดังนั้น เจ้าของผู้ครอบครองวัตถุประสงค์ดังกล่าวจึงต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายตาม พ.พ. มาตรา 437 วรรคสอง ส่วนคนขับรถบรรทุกต้องรับผิดชอบตาม มาตรา 420 นางจ้างของคนขับรถบรรทุกต้องร่วมรับผิดชอบตาม มาตรา 425 ด้วย เพราะต้องถือว่าเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นเป็นผลใกล้ชิดสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากการขับรถโดยประมาทเลินเล่อของของคนขับรถบรรทุก ส่วนการกระทำของชาวบ้านที่ทำให้เกิดระเบิดขึ้นเช่นนี้เป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายไม่ได้ จึงเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบนทางหลวง ก็จะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนที่สัญจรผ่านที่เกิดเหตุจะหยุดรถลงไปมุงดูเหตุการณ์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บ กรณีจึงหาได้ทำให้การกระทำดังกล่าวไม่เป็นความผิดแต่อย่างใดไม่ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยที่ 4 ลูกจ้างของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ขับรถบรรทุกวัตถุประสงค์ของจำเลยที่ 1 ที่จำเลยที่ 1 ว่าจ้าง จำเลยที่ 2 และที่ 3 ให้นำไปส่งที่คลังสินค้าของจำเลยที่ 1 ไปในทางการที่จ้าง ของจำเลยที่ 2 และที่ 3 ระหว่างการขนส่งจำเลยที่ 4 ประมาทเลินเล่อขับรถด้วยความเร็วเกินสมควร แล่นเข้าทางโค้งที่เกิดเหตุซึ่งเป็นทางโค้งหักข้อศอกโดยไม่ระมัดระวังจนเป็นเหตุให้ไม่สามารถควบคุมรถได้ ทำให้รถเสียหลักพลิกคว่ำวัตถุประสงค์ซึ่งบรรทุกมาตกกระเจายอยู่บนพื้นถนน หลังจากนั้นก็มีชาวบ้านเข้ามาอยู่เกี่ยวกับวัตถุประสงค์ที่ตกกระเจายอยู่บนพื้นถนนดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นทำให้มี

ผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวมหลายร้อยคน และทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามได้รับความเสียหาย การกระทำของชาวบ้านที่ทำให้เกิดระเบิดขึ้นเช่นนี้เป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้ เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบนทางหลวง ก็จะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนที่ใช้อยู่วานสัญจรผ่านที่เกิดเหตุจะหยุดรถลงไปมุงดูเหตุการณ์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บ รวมทั้งอาจมีคนไม่ดีซึ่งปะปนอยู่ในกลุ่มคนเหล่านั้นถือโอกาสหยิบฉวยเอาทรัพย์สินสิ่งของที่ตกหล่นไปได้ ทั้งการขนส่งวัตถุระเบิดครั้งนี้ก็ได้จัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลังรถบรรทุกวัตถุระเบิดคันที่เกิดเหตุด้วย จึงต้องถือว่าเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นเป็นผลใกล้ชิดสัมพันธ์ต่อเนื่องมาจากการขับรถโดยประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 4 ซึ่งกระทำการในทางการที่จำของจำเลยที่ 2 และที่ 3 จำเลยที่ 2 และที่ 3 จึงต้องร่วมรับผิดชอบในผลแห่งการกระทำละเมิดของจำเลยที่ 4 ด้วย ตาม ป.พ.พ. มาตรา 425 จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของผู้ครอบครองวัตถุระเบิดในขณะเกิดเหตุวัตถุระเบิดดังกล่าวระเบิดขึ้น วัตถุระเบิดที่จำเลยที่ 1 มีไว้ในครอบครองดังกล่าวเป็นทรัพย์สินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพซึ่งตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 วรรคสอง กำหนดให้จำเลยที่ 1 ผู้มีไว้ในครอบครองต้องรับผิดชอบเพื่อการเสียหายอันเกิดแต่ทรัพย์สินนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการเสียหายนั้นเกิดแต่เหตุสุดวิสัย หรือเกิดเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามผู้เสียหายเอง รถบรรทุกที่ใช้บรรทุกระเบิดดังกล่าวไม่ได้มีการจัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง และไม่ได้ติดแถบสะท้อนแสงสีแดงสลัขาวในแนวเส้นทะแยงมุมที่ท้ายรถตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ซึ่งออกตามความใน พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 5 และมาตรา 17 วรรคสอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่น ๆ ซึ่ง ป.พ.พ. มาตรา 422 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด หากจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎหมายดังกล่าวแล้วชาวบ้านที่เห็นข้อความเตือนภัยดังกล่าวก็อาจจะหลีกเลี่ยงไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนหรือแม้จะเข้ามายุ่งเกี่ยวก็อาจใช้ความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจจะไม่เกิดเหตุระเบิดขึ้นก็ได้ เมื่อเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยพิบัติที่อาจป้องกันได้ แต่จำเลยที่ 1 ผู้ครอบครองวัตถุระเบิดมิได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้ชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวและทำให้เกิดการระเบิดขึ้น การที่ภายหลังจากรถบรรทุกระเบิดพลิกคว่ำและมีชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนเป็นเหตุให้เกิดมีการระเบิดขึ้นทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามเสียหาย จึงมิใช่เกิดจากเหตุสุดวิสัย และชาวบ้านที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดอันเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นนั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของโจทก์ทั้งสาม จึงถือไม่ได้ว่าการระเบิดเกิดขึ้นเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามเอง ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ทั้งสามตาม ป.พ.พ. มาตรา 437 วรรคสอง (ฎ.๗๙๗๓-๗๙๗๕/๒๕๔๘)

สรุปหลักกฎหมายจากฎีกา

๑. คนขับรถบรรทุก (จำเลยที่ ๔) ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา ๔๒๐ ในฐานะผู้กระทำละเมิดโดยการกระทำประมาทเลินเล่อ
๒. นายจ้างของคนขับรถบรรทุก (จำเลยที่ ๒ และ ๓) ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา ๔๒๕ ในฐานะนายจ้างของคนขับรถบรรทุกที่ได้กระทำละเมิดในทางการที่จ้าง
๓. เจ้าของผู้ครอบครองวัตถุระเบิด (จำเลยที่ ๑) ต้องรับผิดชอบตาม มาตรา ๔๓๗ วรรคสอง ประกอบมาตรา ๔๒๒ ในฐานะผู้ครอบครองวัตถุระเบิดอันเป็นทรัพย์สินอันเป็นอันตรายโดยสภาพ แม้ว่าขณะเกิดเหตุได้ว่าจ้างคนอื่นให้ขับ

รถบรรทุกวัตถุระเบิดดังกล่าว แต่ความครอบครองยังอยู่ที่เจ้าของ (เหตุที่ไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๔๒๕ เพราะกรณีคดีนี้เป็นการจ้างทำของไม่ใช่จ้างแรงงาน)

๔. การกระทำของชาวบ้านที่ทำให้เกิดระเบิดขึ้นเช่นนี้เป็นเหตุแทรกแซงที่วิญญูชนคาดหมายได้ เพราะเป็นเรื่องธรรมดาเมื่อมีอุบัติเหตุเกิดขึ้นบนทางหลวง ก็จะมีชาวบ้านที่อยู่ใกล้เคียงรวมทั้งประชาชนที่ใช้ยานยนต์สัญจรผ่านที่เกิดเหตุจะหยุดรถลงไปมุงดูเหตุการณ์และให้ความช่วยเหลือแก่ผู้บาดเจ็บ กรณีจึงหาได้ทำให้การกระทำของจำเลยดังกล่าวพ้นผิดไม่

3. มีบทบัญญัติใดที่เกี่ยวข้องกับการที่(สาม) กระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพหรือไม่? เมื่อเกิดไฟฟ้าลัดวงจรใครต้องรับผิดชอบ ในกรณีที่ละเมิดและกรณีทำบ้านรั่วสายลวดทองแดงปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้รอบบ้านใครต้องรับผิดชอบ ในกรณีที่ละเมิด?

ตอบ กระแสไฟฟ้าเป็นทรัพย์สินอันตรารายโดยสภาพ เมื่อเกิดไฟฟ้าลัดวงจรจะเป็นเหตุให้เกิดเพลิงลุกไหม้ทรัพย์สินของผู้เสียหาย การไฟฟ้านครหลวงต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด เพราะเป็นผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้า ส่วนกรณีนี้ชาวบ้านนำสายทองแดงเปลือยปล่องกระแสไฟฟ้าไว้รอบบ้าน ชาวบ้านต้องรับผิดชอบในผลแห่งละเมิด เพราะชาวบ้านดังกล่าวได้ชื่อว่าเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของเกิดอันตรารายโดยสภาพตาม ป.พ.พ.มาตรา 437 วรรคสอง แล้ว มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

การไฟฟ้านครหลวงจำเลยที่ 2 มีวัตถุประสงค์ในการจำหน่ายพลังงานไฟฟ้าแก่ประชาชน จำเลยที่ 1 เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 2 เมื่อกระแสไฟฟ้าที่จำเลยที่ 2 จัดให้มีขึ้นเพื่อจำหน่ายให้แก่ประชาชนเกิดการ ลัดวงจร เป็นเหตุให้เกิดเพลิงลุกไหม้ทำให้ทรัพย์สินของโจทก์เสียหาย จำเลยที่ 2 ผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้าซึ่งเป็นทรัพย์สินที่ก่อให้เกิดอันตรายได้โดยสภาพ จึงต้องรับผิดชอบค่าเสียหายให้แก่โจทก์ เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดจากเหตุสุดวิสัยหรือเกิดเพราะความผิดของโจทก์ ผู้ต้องเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรคสอง แม้จำเลยที่ 2 นำสืบว่าได้ดูแลและบำรุงรักษาอุปกรณ์ไฟฟ้าอย่างดีแล้ว แต่ไม่ได้พิสูจน์ว่ากระแสไฟฟ้าลัดวงจรเกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเป็นความผิดของโจทก์ จำเลยที่ 2 จึงไม่พ้นความรับผิด ส่วน จำเลยที่ 1 เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 2 ไม่ต้องรับผิดชอบเป็นส่วนตัว เพราะจำเลยที่ 1 ไม่ได้เป็นผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้าหรือทำให้กระแสไฟฟ้าลัดวงจร (ฎ.๒๖๕๑/๒๕๔๖)

จำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นสามีภริยากันเป็นเจ้าของบ้านที่เกิดเหตุ ซึ่งจำเลยซึ่งสายทองแดงเปลือยปล่อยกระแสไฟฟ้าไว้รอบบ้าน แล้วไม่ดูแลให้สายไฟฟ้างดงกล่าวอยู่ในสภาพเรียบร้อยเป็นเหตุให้สายไฟฟ้าตกลงมาพาดรั้ว ผู้ตายไปยืนปัสสาวะริมรั้วจึงถูกกระแสไฟฟ้าดูดถึงแก่ความตายดังนี้ จำเลยได้ชื่อว่า เป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินซึ่งเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดแต่ไฟฟ้านั้น ส่วนจำเลยที่ 3 เป็นแต่เพียงผู้ดูแลบ้านเท่านั้น แม้จะเป็นผู้ว่าจ้างให้ช่างไฟฟ้ามาเดินสายไฟดังกล่าวก็ไม่ใช่ผู้ครอบครองไฟฟ้านั้น จึงไม่ต้องรับผิดชอบ (ฎ.๑๙๑๙/๒๕๒๓)

4. มีบทบัญญัติใดที่เกี่ยวข้องกับการที่(สี่) ผู้เยาว์อายุ ๑๙ ปี ขับรถลัดวงจรรับผู้โดยสารถูกทำละเมิดบิดามารดาละเมิดค่าขาดแรงงานได้หรือไม่? ถูกอ้างถูกทำละเมิดที่รักษาทำงานไม่ได้โดยอ้างเสียค่าขาดประโยชน์จากแรงงานถูกอ้างได้หรือไม่? ค่าใช้ยาค่าเครื่องใช้รถคันนี้และผู้เสียหายในโรงพยาบาลที่ผู้เสียหายต้องเสียไปเสียได้หรือไม่?

ตอบ กรณีผู้เยาว์อายุ 19 ปี ขับรถลัดวงจรรับผู้โดยสารถูกทำละเมิด บิดามารดาเรียกร้องค่าขาดแรงงานไม่ได้ เพราะตาม พ.ร.บ.รองนรณฯ กำหนดให้ผู้ขอใบอนุญาตขับรถต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ ดังนั้นร่างได้ของผู้เยาว์ดังกล่าวจึงมิใช่ร่างได้ที่เกิดจากการที่ผู้เยาว์มีความผูกพันตามกฎหมายมา ซึ่งจะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่บุคคลภายนอก

ในครั้งเรือนตาม ป.พ.พ.มาตรา 445 ส่วนกรณีที่ถูกจ้างถูกทำละเมิด เป็นเหตุให้นางจ้างขาดประโยชน์จากแรงงานของลูกจ้าง ทั้งที่นางจ้างมีหน้าที่ต้องจ้างเงินเดือนให้แก่ลูกจ้างในระหว่างนั้น นางจ้างย่อมได้รับความเสียหาย ขอบจะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากผู้ทำละเมิดตามมาตรา 445, 425, 887 สำหรับค่าจ้างในโรงพยาบาลที่เป็นค่าเครื่องรับโทรทัศน์และตู้เงินในห้องพักผู้ป่วย ถือเป็นค่าจ้างอันจำเป็นที่ผู้เสียหายต้องเสียไป ผู้ทำละเมิดต้องรับผิดชอบตามมาตรา 444 แม้ว่าผู้เสียหายนำสืบความเสียหายไม่ได้แน่นอน ศาลก็มีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ได้ ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ตามมาตรา 438 บรรดาหนี้ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

แม้ก่อนตายผู้ตายจะมีรายได้จากการขั้บรถยนต์สองแถวรับจ้างนำรายได้มาเลี้ยงครอบครัว โจทก์ก็ติดตาม แต่ขณะถึงแก่ความตาย ผู้ตายมีอายุเพียง 19 ปี ซึ่งตามพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 มาตรา 42 บัญญัติว่าผู้ขั้บรถต้องได้รับใบอนุญาตขั้บรถ และมาตรา 49(2)บัญญัติว่า ผู้ขอใบอนุญาตขั้บรถยนต์สาธารณะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 25 ปี บริบูรณ์ ผู้ตายจึงต้องห้ามมิให้ขั้บรถยนต์สองแถวรับจ้างซึ่งจัดเป็นรถยนต์สาธารณะตามกฎหมายดังกล่าว การขั้บรถยนต์สองแถวรับจ้างของผู้ตายถือไม่ได้ว่าเป็นการทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและฐานะานุรูปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1567(3) โจทก์ผู้เป็นมารดาไม่มีสิทธิใช้ผู้ตายซึ่งเป็นบุตรให้ทำงานดังกล่าว ฉะนั้น รายได้จากการขั้บรถยนต์สองแถวรับจ้างจึงมิใช่รายได้ที่เกิดจากการที่ผู้ตายมีความผูกพันตามกฎหมายที่จะต้องทำการงานให้เป็นคุณแก่โจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกในครัวเรือนดังความที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 445 โจทก์จึงเรียกค่าเสียหายในส่วนนี้ไม่ได้ (ฎ.๕๑๘๓/๒๕๓๗)

ส. เป็นพนักงานของโจทก์ที่จะต้องประกอบกรงานให้แก่โจทก์เป็นประจำ ซ. เป็นลูกจ้างของจำเลยที่ 1 และที่ 2 ขั้บรถยนต์บรรทุกที่เอาประกันภัยไว้กับจำเลยที่ 3 ในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 1 และที่ 2 โดยประมาทเลินเล่อจนรถยนต์ที่ ส. ขั้บ ทำให้ส. ได้รับบาดเจ็บ ต้องพักรักษาตัวไม่สามารถไปประกอบหน้าที่การงานให้แก่โจทก์ได้ตามปกติ การกระทำละเมิดของ ซ. เป็นเหตุให้โจทก์ขาดประโยชน์จากแรงงานของ ส. ทั้ง ๆ ที่โจทก์มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินเดือนให้แก่ ส. ในระหว่างนั้น โจทก์ย่อมได้รับความเสียหายขอบจะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยทั้งสามตาม ป.พ.พ. มาตรา 445, 425, 887 จำเลยที่ 3 รับประกันภัยประเภทรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอก จึงเป็นการประกันภัยค้ำจุน เมื่อโจทก์เป็นผู้ได้รับความเสียหายเนื่องจากรถยนต์ที่จำเลยที่ 3 รับประกันภัยไว้ โจทก์ขอบที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนจากจำเลยที่ 3 โดยตรง ตาม ป.พ.พ. มาตรา 887วรรค 1,2 ทั้งนี้แม้จำเลยที่ 3 จะได้จ่ายค่าขาดประโยชน์แรงงานให้แก่ ส. ไปแล้วและส. มีสิทธิลาป่วยในระหว่างพักรักษาตัวก็ตาม เหตุละเมิดเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์เมื่อเวลา 20 นาฬิกาเศษของวันศุกร์ ที่ 22 กรกฎาคม 2526 ซึ่งเป็นช่วงเวลานอกราชการ ทั้งส. พนักงานของโจทก์ก็ได้รับบาดเจ็บต้องไปรักษาตัวที่โรงพยาบาลไม่สามารถไปรายงานเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้ในวันเกิดเหตุ โจทก์ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่กรุงเทพมหานครไม่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวจำเลยที่ 2 ผู้ต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในวันเกิดเหตุโจทก์จะรู้อย่างรวดเร็วที่สุดก็ในวันจันทร์ที่ 25 กรกฎาคม 2526 ซึ่งเป็นวันเปิดทำการ และนำคดีมาฟ้องวันที่ 23 กรกฎาคม 2527 ยังไม่พ้นหนึ่งปี คดีโจทก์จึงไม่ขาดอายุความตาม ป.พ.พ. มาตรา 448 (ฎ.๕๐๑๔/๒๕๓๓)

จำเลยทำละเมิดแก่โจทก์ทำให้โจทก์ได้รับอันตรายสาหัสกายพิการ สมองได้รับความกระทบกระเทือนจนศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ เสียความสามารถประกอบการงานอย่างสิ้นเชิงทั้งในปัจจุบันและในอนาคตต้องลาออกจากราชการ แม้โจทก์นำสืบความเสียหายไม่ได้แน่นอน ศาลก็มีอำนาจกำหนดค่าสินไหมทดแทนให้ได้ตามสมควรแก่พฤติการณ์และความร้ายแรงแห่งละเมิด ส่วนที่จำเลยอ้างว่าหากไม่เกิดเหตุละเมิดก็ไม่แน่ว่าโจทก์จะรับราชการจนเกษียณหรือไม่ และอาจได้รับเงินบำเหน็จบำนาญนั้น ก็เป็นสิทธิของโจทก์ที่จะได้รับโดยชอบอยู่แล้ว ไม่เกี่ยวกับความรับผิดชอบของจำเลย ค่าใช้จ่ายในโรงพยาบาลเป็นค่าเครื่องรับโทรทัศน์และตู้เย็นในห้องพักผู้ป่วย

เป็นอุปกรณ์ไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวกอันจำเป็นแก่ผู้ป่วยและคนเฝ้าไข้ ทั้งโรงพยาบาลได้จัดเตรียมไว้ให้ใช้ในห้องอยู่แล้ว **ถือเป็นค่าใช้จ่ายอันจำเป็นที่โจทก์ต้องเสียไป** จำเลยจึงต้องรับผิดชอบโจทก์ (ฎ.๕๑๖/๒๕๕๑)

5. **มีปัญหาดังต่อไปนี้เกี่ยวกับกรณีที่กล่าว** ขณะสอนหนังสือครูให้นักเรียนทำสมุดเรื่องหมาทำอะไรเมื่อไหร่เมื่อไหร่ครูประมาณสิบแปดและมีสิบแปดในการทำอะไรเมื่อไหร่หรือไม่และอะไรที่ครูได้ไหม? กรณีถ้าครูควบคุมตัวผู้ต้องหาไม่ให้สอนหรือถ้าครูแล้วแต่ทำกับผู้ต้องหาอะไรที่ครูได้หรือไม่?

ตอบ **ถือว่าครูประมาณสิบแปดและมีสิบแปดในการทำอะไรเมื่อไหร่** เพราะครูน่าจะคาดหมายหรือเล็งเห็นได้ว่าอาจเกิดอันตรายแก่ทางใดหากนักเรียนนำไปใช้จึงเล่นในสัปดาห์ แต่ครูก็ไม่ได้สั่งให้นักเรียนนำสมุดไปทำลายทิ้งหรือเก็บไว้ในที่ปลอดภัยหรือห้ามมิให้นำสมุดไปใช้เล่นกัน แต่เป็นการทำอะไรเมื่อไหร่ที่ครูปฏิบัติหน้าที่ราชการ กรณีจึงฟ้องครูไม่ได้ตาม มาตรา 5 วรรคหนึ่ง แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 ต้องฟ้องหน่วยงานของรัฐที่ดูแลคือ กระทรวงศึกษาธิการ ส่วนกรณีนี้เจ้าพนักงานตำรวจได้ ทำร้ายร่างกายผู้ต้องหาจนควบคุมโจทก์ไปส่งที่สถานีตำรวจ **ถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำการละเมิดในขณะปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน** จึงจะฟ้องตำรวจไม่ได้ ต้องฟ้องสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งนี้ ตามตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

เหตุที่เกิดเหตุใช้ประกอบการแสดงละครวิชาภาษาไทย ซึ่งจำเลยที่ 4 ทำหน้าที่สอนวิชาดังกล่าวให้แก่นักเรียน นอกจากจำเลยที่ 4 จะต้องทำหน้าที่ให้ความรู้อบรมสั่งสอนนักเรียนในวิชาภาษาไทยแล้วยังถือว่าจำเลยที่ 4 ได้รับมอบหมายให้ดูแลนักเรียนซึ่งยังเป็นผู้เยาว์ได้รับความปลอดภัย ให้ประพฤติตนอยู่ในระเบียบข้อบังคับของโรงเรียน ไม่ไปก่อเรื่องเดือดร้อนเสียหายใดๆ แก่ผู้อื่น **การที่จำเลยที่ 4 สั่งให้นักเรียนทำสมุดเป็นอุปกรณ์การเรียน จำเลยที่ 4 น่าจะใช้ความระมัดระวังคาดหมายหรือเล็งเห็นได้ว่าอาจเกิดอันตรายแก่ทางใด หากนักเรียนนำไปใช้ยังเล่นในสัปดาห์ และจำเลยที่ 4 ไม่ได้สั่งให้นักเรียนนำสมุดไปทำลายทิ้งหรือเก็บไว้ในที่ปลอดภัยหรือห้ามมิให้นำสมุดไปใช้เล่นกัน เพราะยังมีสมุดในห้องเรียนอีกหลายคันเช่นวิทยุผู้มีอาชีพครูทั่วไปจะถือปฏิบัติ แต่จำเลยที่ 4 ปฏิบัติไม่ชอบและขาดความรอบคอบจึงเป็นความประมาทเลินเล่อ** ถือได้ว่าจำเลยที่ 4 มีส่วนกระทำการละเมิดเป็นเหตุให้โจทก์เสียหายแก่ร่างกาย จำเลยที่ 4 ทำการสอนวิชาภาษาไทยให้แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษาจำเลยที่ 2 **เป็นการปฏิบัติหน้าที่ราชการในฐานะผู้แทนของจำเลยที่ 2** (กระทรวงศึกษาธิการ) เมื่อทำให้โจทก์นักเรียนคนหนึ่งเรียนวิชาภาษาไทยเสียหายแก่ร่างกาย **จำเลยที่ 2 (กระทรวงศึกษาธิการ) จึงต้องรับผิดชอบโจทก์ในผลแห่งละเมิดที่จำเลยที่ 4 ได้กระทำตาม พ.ร.บ.ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ.2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง** (ฎ.๔๔๖๖/๒๕๕๑)

เมื่อเจ้าพนักงานตำรวจเริ่มจับกุมโจทก์ ถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่แล้ว ครั้นเมื่อจับกุมโจทก์ได้ก็จะต้องควบคุมตัวโจทก์ไปส่งที่สถานีตำรวจ **การควบคุมตัวโจทก์ไปส่งไปที่สถานีตำรวจจึงถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจได้ปฏิบัติหน้าที่เช่นกัน** หากเจ้าพนักงานตำรวจได้ ทำร้ายร่างกายโจทก์ขณะควบคุมโจทก์ไปส่งที่สถานีตำรวจต้องถือว่าเจ้าพนักงานตำรวจได้กระทำการละเมิดต่อโจทก์ โดยได้กระทำการปฏิบัติหน้าที่ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องกรมตำรวจเป็นจำเลยได้ตามพระราชบัญญัติ ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 5 วรรคหนึ่ง ที่บัญญัติว่า "หน่วยงานของรัฐต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในผลแห่งละเมิด ที่เจ้าหน้าที่ของตนได้กระทำการในการปฏิบัติหน้าที่ ในกรณีนี้ผู้เสียหาย อาจฟ้องหน่วยงานของรัฐดังกล่าวได้โดยตรง **แต่จะฟ้องเจ้าหน้าที่ไม่ได้** (ฎ.๕๘๒๔/๒๕๕๓)

ข้อที่ ๔

วิชาศิลปะ เศรษฐศาสตร์ หน้าที่

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๕ วรรคสอง.....** การแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า... = การแสดงเจตนาที่ได้ส่งออกไปแล้ว + ย่อมไม่เสื่อมเสียไป + แม้ภายหลังผู้แสดงเจตนาจะถึงแก่ความตาย...

2. **ป.พ.พ.มาตรา ๓๖๐.....** กรณีที่ไม่นำมาตรา ๑๖๕ วรรคสอง มาใช้บังคับ... = บทบัญญัติแห่งมาตรา ๑๖๕ วรรคสอง + มิให้ใช้บังคับ + ถ้าหากว่าขัดกับเจตนารมณ์ที่เสนอได้แสดง / หากว่าก่อนจะสนองรับนั้นคู่กรณีอีกฝ่ายได้ รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตาย...

3. **ป.พ.พ.มาตรา ๔๕๒ วรรคหนึ่ง.....** กรณีที่ทรัพย์สินตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ใด... = กรณีที่มีการไถ่ทรัพย์สิน ซึ่งขายฝากภายในเวลาที่กำหนด... หรือ... ผู้ไถ่ได้วางทรัพย์สินเป็นสินไถ่ต่อสำนักงานวางทรัพย์สินภายในเวลาไถ่โดยละ สิทธิถอนทรัพย์สินที่ได้วางไว้ + ให้ทรัพย์สินที่ขายฝากตกเป็นกรรมสิทธิ์ของผู้ไถ่ + ตั้งแต่วันที่ผู้ไถ่ได้ชำระสินไถ่หรือ วางทรัพย์สินเป็นสินไถ่...

4. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๓๘.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเช่าสังหาฯ ไม่เกิน ๓ ปีต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ถ้าเกินกว่า ๓ ปี ต้องทำตามแบบ... = การเช่าสังหาฯทรัพย์สิน + ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ ต้องรับผิดชอบเป็นสำคัญ + จะฟ้องร้องบังคับคดีได้ไม่ + ถ้าเช่ามีกำหนดกว่าสามปีขึ้นไป / ตลอดอายุผู้เช่าหรือผู้ให้เช่า + หากมิได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ + ฟ้องร้องให้บังคับคดีได้แต่เพียงสามปี...

5. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๔๕.....** ให้นำลักษณะซื้อขายว่าด้วยการโอนสิทธิและความชำรุดบกพร่องมาใช้กับสัญญาเช่า โดยอนุโลม...

6. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๖๔.....** สัญญาเช่าจะรับโดยไม่ต้องบอกกล่าว... = อันสัญญาเช่านั้น + ยอมระงับไป + เมื่อ สิ้นกำหนดเวลาที่ได้ตกลงกันไว้ + มิพักต้องบอกกล่าวก่อน...

7. **มาตรา ๕๖๖.....** การเลิกสัญญาเช่าต้องบอกกล่าว... .. = กำหนดเวลาเช่าไม่ปรากฏในความที่ตกลงกัน/ไม่ พึงสันนิษฐานได้ + คู่สัญญาฝ่ายใดจะบอกเลิกสัญญาเช่าในขณะเมื่อสุทธระยะเวลาอันเป็นกำหนดชำระค่าเช่าก็ได้ทุก ระยะเวลา + แต่ต้องบอกกล่าวแก่อีกฝ่ายหนึ่งให้รู้ตัวก่อนชั่วกำหนดเวลาชำระค่าเช่าระยะหนึ่งเป็นอย่างน้อย + แต่ไม่จำเป็นต้อง บอกกล่าวล่วงหน้ากว่าสองเดือน...

8. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๗๐.....** กรณีถือว่าทำสัญญาเช่าใหม่โดยปริยายเวลาบอกเลิกสัญญาต้องบอกกล่าวตามมาตรา ๕๖๖... = เมื่อสิ้นกำหนดเวลาเช่าซึ่งได้ตกลงกันไว้ + ถ้าผู้เช่ายังคงครองทรัพย์สินอยู่ + ผู้ให้เช่ารู้แล้วไม่ทักท้วง + ให้ ถือว่าคู่สัญญาได้ทำสัญญาเช่าต่อไปไม่มีกำหนดเวลา...

9. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๖๕.....** การโอนกรรมสิทธิ์ไม่ทำให้สัญญาเช่า... = อันสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์นั้น + ยอมไม่ระงับไป + เพราะเหตุโอนกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินซึ่งให้เช่า... **วรรคสอง.....** ผู้รับโอนย่อมรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ของผู้ โอนซึ่งมีต่อผู้เช่าด้วย...

แนวคำตอบ

1. **มีบันทึกตั้งเงื่อนไขประการแรกว่า** คำมั่นจะให้เช่า หากผู้ให้เช่าถึงแก่กรรมทายาทจะสืบทอดสัญญาเช่าจะครบกำหนด และผู้เช่า รู้อยู่แล้ว แต่ยังไม่ปฏิบัติตามคำมั่นไม่อ้างทายาทของผู้ให้เช่า จะถูกพิทักษ์ทายาทของผู้ให้เช่าอันจะตั้งเงื่อนไขยอมให้เช่าต่อหรือไม่?

คำตอบ ไม่ผูกพัน เพราะเมื่อผู้ให้เช่าตายก่อนสัญญาเช่าจะครบกำหนด ต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา ๓๖๐ ซึ่งมีให้นำมาตรา ๑๖๕ วรรคสอง มาใช้บังคับ คำมั่นของผู้ให้เช่ายอมไม่ผิดบังคับและไม่เป็นมรดกตกแก่ทายาท

กรณีจึงไม่ผูกพันผู้จัดการมรดกและทายาทที่จะต้องปฏิบัติตามมาตรา 1599 และมาตรา 1600 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ต. ให้จำเลยที่ 1 เช่าที่ดินพิพาทมีกำหนด 30 ปี และจะให้จำเลยที่ 1 เช่าต่อไปอีก 30 ปี หลังจากสัญญาเช่าสิ้นสุดลงถ้าจำเลยที่ 1 ต้องการ โดยจำเลยที่ 1 ยอมให้ ต. กู้ยืมเงิน 300,000 บาท เพื่อนำไปซื้อที่ดินพิพาท การกู้ยืมเงิน ต. จดทะเบียนจำนองที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 1 ยังไม่เรียกให้ ต. ชำระดอกเบี้ยนับแต่กู้ยืมเงินแต่ให้ชำระเมื่อครบกำหนดการเช่า 30 ปี ถ้ามีการต่ออายุสัญญาเช่าเป็นงวดที่สองอีก 30 ปี จำเลยที่ 1 จะไม่เรียกร้องดอกเบี้ยดังกล่าว ดังนี้ การได้มาซึ่งที่ดินพิพาทของจำเลยที่ 1 เป็นสัญญาที่มีสภาพบังคับโดยสมบูรณ์ในตัวของแต่ละสัญญา สัญญาทั้งสองประเภทแม้จะผูกโยงสิทธิประโยชน์ต่อกัน แต่โดยผลแห่งสัญญาแล้ว แต่ละฝ่ายได้ป้องกันสิทธิอันจะก่อผลได้เสียภายนอกของแต่ละสัญญาแล้ว ถ้าหากมี หาใช้ข้อตกลงที่เพิ่มภาระแก่จำเลยที่ 1 ในฐานะผู้เช่าให้ต้องปฏิบัติยิ่งกว่าหน้าที่ของผู้เช่าตามปกติ สัญญาเช่าที่ดินพิพาทระหว่าง ต. กับจำเลยที่ 1 **จึงไม่เป็นสัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดา** ข้อความตามข้อตกลงในสัญญาเช่าที่ดินพิพาทเป็นแต่เพียงคำมั่นของ ต. ว่าจะให้จำเลยที่ 1 เช่าที่ดินพิพาทต่อไปเท่านั้น ยังไม่ก่อให้เกิดสัญญา แม้สัญญาเช่าเดิมจะได้ทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ไว้ แต่คำมั่นนี้ก็ยังไม่ผลผูกพัน ต. เพราะยังไม่ได้ความว่าจำเลยที่ 1 ได้สนองรับก่อน ต. ถึงแก่ความตาย **ทั้งเมื่อจำเลยที่ 1 ได้รู้อยู่แล้วว่า ต. ถึงแก่ความตายก่อนสัญญาเช่าจะครบกำหนด 30 ปี กรณีก็ต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา 360 ซึ่งบัญญัติว่ามิให้นำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 169 วรรคสอง มาใช้บังคับ คำมั่นของ ต. ย่อมไม่มีผลบังคับ และไม่เป็นมรดกของ ต. จึงไม่มีผลผูกพันโจทก์ซึ่งเป็นผู้จัดการมรดกและเป็นทายาทผู้รับมรดกที่ดินพิพาทที่จำเลยที่ 1 เช่าให้ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 1599 และมาตรา 1600 จำเลยที่ 1 จึงฟ้องแย้งขอให้บังคับโจทก์จดทะเบียนต่ออายุการเช่าที่ดินพิพาทแก่จำเลยที่ 1 อีก 30 ปีไม่ได้ (ฎ.๔๓๙๒/๒๕๔๗)**

สัญญาเช่ามีข้อความว่า เมื่อครบกำหนดอายุสัญญาเช่าแล้วผู้ให้เช่าต้องให้ผู้เช่าเช่าต่อไป โดยผู้ให้เช่าจะต่ออายุสัญญาเช่าให้ทุก ๆ 3 ปี ข้อสัญญาดังกล่าวเป็นคำมั่นของ ป. ผู้ให้เช่า ไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ทราบก่อนจะสนองรับว่า ป. ถึงแก่กรรมไปก่อนแล้ว กรณีจึงไม่ตกอยู่ในบังคับแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 360 ต้องนำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 169 วรรคสอง มาใช้บังคับ คำมั่นจึงไม่เสื่อมเสียไป มีผลผูกพันโจทก์ผู้รับโอนซึ่งเป็นทายาทให้ต้องปฏิบัติตาม โดยให้จำเลยเช่าตึกแถวพิพาทต่อไปตามเงื่อนไขที่ระบุไว้ในสัญญาเดิม โจทก์ต้องยินยอมให้จำเลยเช่าตึกแถวพิพาทต่อไปนับแต่วันที่ 1 มกราคม 2536 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2538 ส่วนการต่ออายุสัญญาเช่าในระยะ 3 ปีถัดมานับแต่วันที่ 1 มกราคม 2539 เป็นต้นไป ต้องแยกพิจารณาต่างหากอีกกรณีหนึ่ง หาใช่มีผลผูกพันตลอดไปไม่ แม้ข้อความในสัญญาเช่าจะมีคำมั่นที่ ป. ผู้ให้เช่าให้ไว้ แต่คำมั่นดังกล่าวจะมีผลผูกพันในการต่ออายุสัญญาเช่าครั้งต่อไปและตกทอดแก่โจทก์ได้ก็ต่อเมื่อคำมั่นนั้นมีผลบังคับก่อนครบกำหนดอายุสัญญาเช่าครั้งสุดท้ายสุดด้วยการที่จำเลยได้แสดงเจตนาสนองรับคำมั่นโดยชอบด้วยกฎหมาย เมื่อ ป. ถึงแก่ความตายแล้วตึกแถวพิพาทตกเป็นของโจทก์ผู้เป็นทายาท จำเลยทราบที่ ป. ถึงแก่ความตายแล้วจึงมีหนังสือขอต่ออายุสัญญาเช่าไปยังโจทก์เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2538 กรณีเช่นนี้จึงต้องบังคับตาม ป.พ.พ. มาตรา 360 ซึ่งบัญญัติมิให้นำบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ. มาตรา 169 วรรคสอง มาใช้บังคับหากว่าก่อนจะสนองรับนั้นคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งได้รู้อยู่แล้วว่าผู้เสนอตาย **คำมั่นดังกล่าวย่อมไม่มีผลบังคับและไม่เป็นมรดกตกทอดอันจะผูกพันโจทก์ซึ่งเป็นทายาท** หนังสือต่ออายุสัญญาเช่าจึงไร้ผลและไม่ก่อให้เกิดสัญญาเช่าขึ้นใหม่ โจทก์ย่อมมีสิทธิไม่ต่ออายุสัญญาเช่าตึกแถวพิพาทให้แก่จำเลยได้ เมื่อโจทก์มีหนังสือไปยังจำเลย แจ้งว่าโจทก์ไม่ประสงค์จะให้จำเลยเช่าตึกแถวพิพาทอีกต่อไปและบอกเลิกสัญญาเช่า สัญญาเช่าตึกแถวพิพาทจึงต้องสิ้นสุดลงวันที่ 31 ธันวาคม 2538 อันเป็นวันครบกำหนดการต่ออายุสัญญาเช่า โจทก์ย่อมฟ้องขับไล่จำเลยได้ (ฎ.๑๖๐๒/๒๕๔๘)

สัญญาเช่ามีข้อความว่า "มีกำหนดเวลาเช่า 10 ปี และให้ผู้เช่ายินยอมต่อสัญญาให้ผู้เช่า 2 ครั้ง ครั้งละ 10 ปีนับแต่วันทำสัญญานี้เป็นต้นไป" ข้อความตามสัญญาเช่าดังกล่าวเป็นเพียงคำมั่นของ ย.ว่า

จะให้โจทก์เช่าที่ดินต่อไปเท่านั้นยังมีได้ก่อให้เกิดสัญญา เมื่อโจทก์ไม่ได้สนองรับก่อน ย.ตาย และโจทก์รู้แล้วว่า ย.ตาย ก่อนจะครบกำหนด 10 ปี ตามสัญญาเช่า กรณีต้องบังคับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 360ซึ่งบัญญัติมิให้นำ บทบัญญัติมาตรา 130 วรรคสอง (ที่แก้ไขใหม่มาตรา 169 วรรคสอง) มาใช้บังคับ **คำมั่นของ ย. ย่อมไม่มีผลบังคับ** แม้สัญญาเช่าข้อ 3 จะระบุให้สัญญาเช่ามีผลผูกพันไปถึงทายาทผู้รับพินัยกรรมของ ย. ด้วยก็ตาม แต่เมื่อคำมั่นของ ย. ไม่มีผลบังคับเสียแล้ว ก็ไม่เป็นมรดกตกทอดอันจะผูกพันจำเลยในฐานะทายาท (ฎ.๕๙๙๕-๕๙๙๖/๒๕๓๘)

2. **มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่(สอง)ว่า** สัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์กำหนดเวลาเช่าสามปีนั้นไม่ มิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะให้คำมั่นจะให้เช่าไว้ หากที่กำหนดสามปีนั้นแต่เช่าสัญญาเช่าแล้วผู้เช่าได้สนองคำมั่นเองผู้ให้เช่าจะผูกพันผู้ให้เช่าที่จะให้เช่าต่อหรือไม่? การทำสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์กำหนดเวลาเช่าสามปีนั้นไปโดยมิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่จะให้เช่าต่อหรือไม่? ผู้สัญญาเช่าปฏิบัติตามสัญญาจนครบกำหนดเวลาเช่า สัญญาเช่าจะรับไปตาม ป.พ.พ.มาตรา ๕๖๔ หรือไม่จดทะเบียนอีกตาม ป.พ.พ.มาตรา ๕๖๖ อีก?

คำตอบ **คำมั่นไม่ผูกพัน** เพราะเมื่อพ้น ๓ ปี สัญญาเช่าย่อมไม่มีผลบังคับกันต่อไป คำมั่นที่ใช้ไว้จึงสิ้นผลบังคับไปโดยสิ้นเชิง ส่วนกรณีที่ดินพิพาทมีกำหนดเวลาเช่าสามปี สัญญาเช่าจะเลิกสัญญาต้องบอกกล่าวตามมาตรา 566 เพราะสัญญาเช่าที่ดินพิพาทมีกำหนดเวลา 6 ปี แต่มิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้เพียง 3 ปี ตาม ป.พ.พ.มาตรา 538 แต่หลังจากครบ 3 ปีแล้ว จำเลยยังคงเช่าที่ดินพิพาทต่อไปอีกโดยโจทก์มิได้ทักท้วง จึงต้องถือว่าเป็นการเช่าต่อไปโดยไม่มีกำหนดเวลาตามมาตรา 570 ซึ่งโจทก์จำเลยจะบอกเลิกสัญญาเช่าเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนตามวิธีที่กำหนดไว้ในมาตรา 566 มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า จำเลยฎีกาข้อเดียวว่า จำเลยได้สนองคำมั่นโจทก์ก่อนเวลาที่โจทก์จะบอกเลิกสัญญาเช่าเอกสารหมายเลข ๑.๑ กับจำเลยยอมผูกพันโจทก์ให้ผู้เช่า ถือว่าสัญญาเช่าเกิดขึ้นใหม่ปัญหานี้ข้อเท็จจริงยุติตามที่ศาลอุทธรณ์ ภาค 3 วินิจฉัยว่าสัญญาเช่าเอกสารหมายเลข ๑.๑ มิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่และจำเลยได้สนองคำมั่นของโจทก์เมื่อพ้นกำหนด 3 ปี นับแต่วันทำสัญญาเช่าเอกสารหมายเลข ๑.๑ เห็นว่า เมื่อหนังสือสัญญาเช่าเอกสารหมายเลข ๑.๑ มิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ จำเลยจึงฟ้องร้องบังคับได้เพียง 3 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 538 กำหนดเวลาเช่าที่เกินจาก 3 ปี ตามที่ตกลงกันไว้จึงไม่มีผลบังคับกันต่อไป คำมั่นของโจทก์ที่ให้แก่จำเลยไว้ตามสัญญาเช่าเอกสารหมายเลข ๑.๑ ข้อ 2 (ก) จึงสิ้นผลบังคับไปด้วย ฉะนั้น จึงไม่มีคำมั่นของโจทก์ที่จะให้จำเลยสนองต่อไปอีก ไม่มีสัญญาเช่าเกิดขึ้นดังที่จำเลยฎีกาพิพากษายืน (ฎ.๕๖๓/๒๕๔๐)

สัญญาเช่าที่ดินพิพาทมีกำหนดเวลา 6 ปี แต่มิได้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งจะฟ้องร้องให้บังคับคดีได้เพียง 3 ปี ตาม ป.พ.พ.มาตรา 538 แต่หลังจากครบ 3 ปีแล้ว จำเลยยังคงเช่าที่ดินพิพาทต่อไปอีกโดยโจทก์มิได้ทักท้วง จึงต้องถือว่าเป็นการเช่าต่อไปโดยไม่มีกำหนดเวลาตามมาตรา 570 ซึ่งโจทก์จำเลยจะบอกเลิกสัญญาเช่าเสียเมื่อใดก็ได้ แต่ต้องบอกกล่าวล่วงหน้าก่อนตามวิธีที่กำหนดไว้ในมาตรา 566 เมื่อปรากฏว่าจำเลยได้รับหนังสือบอกเลิกสัญญาแล้วซึ่งเมื่อนับถึงวันที่โจทก์นำคดีมาฟ้องยังไม่ครบ 2 เดือน ไม่ถูกต้องตามมาตรา 566 การเลิกสัญญาของโจทก์จึงไม่ชอบ แต่นอกจากโจทก์จะตั้งสภาพแห่งข้อหาว่าสัญญาเช่าครบกำหนดเวลาแล้ว โจทก์ยังตั้งสภาพแห่งข้อหาว่าจำเลยค้างชำระค่าเช่าอีกด้วย ซึ่งจำเลยไม่ได้ให้การต่อสู้คดีในข้อนี้ไว้ เมื่อคดีฟังได้ว่าจำเลยค้างชำระค่าเช่าและโจทก์ได้บอกกล่าวให้จำเลยชำระค่าเช่าที่ค้างแล้ว นับถึงวันฟ้องเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 15 วัน ตามมาตรา 560 วรรคสอง โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขอให้ขับไล่จำเลยออกจากที่ดินที่เช่าและเรียกร้องให้จำเลยชำระค่าเช่าที่ค้างได้ (ฎ.๒๑๙๖/๒๕๔๕)

3. มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่สามว่า การทำสัญญาเช่าอสังหาริมทรัพย์กำหนดเช่าสามปีขึ้นไปโดยมิได้จดทะเบียนใด ๆ หน่วยงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งพอจะรู้เรื่องให้บังคับคดีได้เพียงสามปี ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๕๓๘ นั้น การเช่าสามปีแรกคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญาเช่าโดยที่ไม่แจ้งฝ่ายใดจัดจำนองสัญญาได้หรือไม่? ผู้เช่าที่ดินปลูกสร้างตึกแถวสองชั้นที่ดินให้บุคคลเช่าตึกแถวเกินกำหนดระยะเวลาเช่าที่ดินระยะเวลาส่วนเกินที่ดินจะตกมายังผู้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดินหรือไม่?

คำตอบ การเช่า ๓ ปีแรกคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกเลิกสัญญาเช่าโดยไม่มีฝ่ายใดผิดสัญญาไม่ได้ เพราะแม้ว่ามิได้จดทะเบียนเช่า ถือว่า ๓ ปีแรก เป็นการเช่าที่มีกำหนดระยะเวลา จึงเลิกสัญญาฝ่ายเดียวไม่ได้ ข้อต่อมาตรา ๖๖ ส่วนกรณีที่อยู่เช่าที่ดินปลูกสร้างตึกแถวลงบนที่ดินที่เช่าแล้วให้บุคคลเช่าตึกแถวเกินกำหนดระยะเวลาเช่าที่ดิน ระยะเวลาส่วนเกินก็ไม่ต้องมาแจ้งผู้รับโอนกรรมสิทธิ์ในที่ดิน เพราะกรณีไม่ต้องแจ้งตามมาตรา ๕๖๖ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

สัญญาเช่าอาคารที่โจทก์ทำกับจำเลยมีกำหนดระยะเวลาเช่า 10 ปี โดยมิได้จดทะเบียนการเช่า สัญญาดังกล่าวจึงบังคับได้เพียง 3 ปี ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 538 และต้องถือว่าการเช่าใน 3 ปีแรก เป็นการเช่าที่มีกำหนดระยะเวลา การที่โจทก์บอกเลิกสัญญาเช่าหลังจากเช่าไปแล้ว 1 ปีเศษ ถือว่าโจทก์ประสงค์บอกเลิกสัญญาเช่าที่มีกำหนดระยะเวลา เมื่อสัญญาดังกล่าวไม่มีข้อความตอนใดให้สิทธิแก่โจทก์ในอันที่จะเลิกสัญญาได้ การที่โจทก์บอกเลิกสัญญาเช่าก่อนกำหนดจึงไม่ต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 386 (ฎ. ๕๓/๒๕๔๖)

เดิมที่ดินเป็นกรรมสิทธิ์ของ ท. ต่อมาผู้จัดการมรดกของ ท. ได้ทำสัญญาให้ ข. เช่าที่ดินมีกำหนด 20 ปี การที่ ข. ปลูกสร้างตึกแถวลงบนที่ดิน จึงไม่ถือว่าเป็นส่วนควบกับที่ดินตาม ป.พ.พ. มาตรา 146 โจทก์ซื้อที่ดินมาจากผู้จัดการมรดกของ ท. ระหว่างอายุสัญญาเช่า โจทก์จึงไม่เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตึกแถว แต่เมื่อครบกำหนดสัญญาเช่าที่ดิน ข. ย่อมหมดสิทธิในที่ดินต้องรื้อถอนตึกแถวออกไป เว้นแต่ ข. ยินยอมให้ตึกแถวตกเป็นของโจทก์ ตึกแถวย่อมกลายเป็นส่วนควบของที่ดินและตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ตาม มาตรา 144 วรรคสอง เมื่อโจทก์ได้รับมอบสิทธิในตึกแถวแล้ว ตึกแถวย่อมกลายเป็นส่วนควบของที่ดินและตกเป็นกรรมสิทธิ์ของโจทก์ตาม มาตรา 144 วรรคสอง แต่ ข. ซึ่งเป็นเจ้าของตึกแถวไม่มีอำนาจให้เช่าห้องพิพาทเกินกำหนดระยะเวลาเช่าที่ดิน เมื่อสัญญาเช่าที่ดินครบกำหนดแล้ว ระยะเวลาเช่าห้องพิพาทส่วนที่เกินกว่านั้นย่อมไม่ต้องมาแจ้งโจทก์ตามมาตรา 569 เมื่อโจทก์ไม่ประสงค์ที่จะให้จำเลยอยู่ในห้องพิพาทอีกต่อไป แต่จำเลยไม่ยอมออกไป จึงเป็นการกระทำละเมิดต่อโจทก์ โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องขับไล่จำเลย (ฎ. ๔๒๖๐/๒๕๕๐)

4. มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่สี่ว่า สัญญาเช่าจดทะเบียนในทางทรัพย์สินตกแก่ทายาทหรือไม่? สัญญาเช่าที่ดินทำสวนตกต้องเพิ่มภาระให้ผู้เช่าเป็นสัญญาเช่าจดทะเบียนพิเศษหรือไม่? สัญญาเช่าจดทะเบียนพิเศษยังว่าสัญญาเช่าธรรมดาไม่จัดว่ามีหนังสือ ๕๓๘ หรือไม่? เงินที่ผู้เช่าชำระให้แก่ผู้เช่าเดิมเพื่อให้ออกไป เป็นสัญญาเช่าชนิดพิเศษหรือไม่? สัญญาเช่าจดทะเบียนพิเศษไม่มีบัญญัติให้ต้องมีการเช่าหรือไม่?

ตอบ สัญญาเช่าจดทะเบียนกันอันเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินย่อมตกทอดไปยังทายาท ปัจจุบันเรียกว่า สัญญาเช่าจดทะเบียนพิเศษจึงกว่าสัญญาเช่าธรรมดา กรณีทำสัญญาเช่าที่ดินทำสวนตกลงให้จำเลยมีหน้าที่ต้องพัฒนาที่ดินโดยกลบร่อง จก ร่องพร้อมทั้งตกแต่งดินล้อมขึ้นมาใหม่เพื่อปรับปรุงทำสวนจนเต็มพื้นที่ แล้วโจทก์ตกลงให้เช่าที่ดินแปลงนี้อีก ๓๐ ปี จะเห็นได้ว่าข้อตกลงดังกล่าวจำเลยมิได้มีหน้าที่เพียงแต่บำรุงรักษาซ่อมแซม หากแต่เป็นการเพิ่มภาระแก่จำเลยมากขึ้นจากสัญญาเช่าธรรมดา สัญญาเช่าดังกล่าวจึงเป็นสัญญาเช่าจดทะเบียนจึงกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ข้อตกลงให้เช่า ๓๐ ปีจึงผูกพันโจทก์ กรณีตกลงให้ผู้เช่าต่อเติมปรับปรุงตกแต่งที่มีสภาพชำรุดทรุดโทรมมากโดยเสียดค่าเช่าเองไร้ค่าประมาณ ๒ ล้านบาท แสดงว่าการ

ซ่อมแซมดังกล่าวมิใช่เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยทรัพย์สินเท่านั้น หากแต่เป็นประโยชน์แก่ผู้ให้เช่า ที่ทำให้ที่ดินมีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วย
สัญญาเช่าดังกล่าว จึงมีลักษณะเป็นสัญญาเช่าตอบแทนเกินกว่าสัญญาเช่าธรรมดา ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือตาม
มาตรา 538 ส่วนเงินที่ชำระให้แก่ผู้เช่าเดิมเพื่อให้ผู้เช่าเดิมออกไปจากที่ดิน ก็เพื่อผู้เช่าจะได้เช่าที่ดินพิพาทต่อไป ซึ่งผู้ให้เช่ามิได้
ประโยชน์จากเงินดังกล่าว จึงไม่เป็นสัญญาเช่าตอบแทนเป็นพิเศษ จึงตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 538 ส่วนสัญญาเช่าฉบับ
หลังกำหนดให้ผู้เช่ารับภาระซ่อมแซมต่อเติมพื้นประตู และทำรั้วที่สามเพิ่ม เป็นสัญญาเช่าตอบแทนเป็นพิเศษ ไม่มีความมา
บัญญัติให้ต้องมีเอกสารมาแสดงหรือบังคับให้จดทะเบียน 538 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

เจ้าของที่ดินทำสัญญากับผู้เช่าว่ายอมให้ผู้เช่าออกทุนสร้างตึกให้ดีขึ้นตามรายงานที่ตกลงกัน เมื่อ
เสร็จแล้วเจ้าของยอมให้ผู้เช่าเช่าต่อไป 15 ปีในอัตราค่าเช่าเดิม ดังนี้เป็นสัญญาต่างตอบแทนกันอันเกี่ยวกับทรัพย์สิน
ย่อมตกทอดไปยังทายาท ผู้จัดการทรัพย์สินรดกของผู้เช่าผู้เช่าฟ้องขอให้ผู้ให้เช่ายอมให้เช่าต่อไปจนครบ 15 ปีตามสัญญาเช่าได้
(ฎ.๑๗๒/๒๔๘๘ (ป))

เดิมจำเลยเช่าที่ดินโจทก์เพื่อทำสวน โดยเสียค่าเช่ารายปีละ 7,500 บาท มีการทำ
สัญญาเช่ากันครั้งละ 1 ปี โดยโจทก์ให้จำเลยเช่าตลอดมาเป็นเวลาประมาณ 15 ปี แล้วและในวันที่ 19 พฤษภาคม
2536 โจทก์ได้ทำบันทึกข้อตกลงกับจำเลย ระบุว่าโจทก์อนุญาตให้จำเลยผู้เช่าที่ดินเพื่อทำสวนสามารถพัฒนาที่ดิน
กลบร่อง ยกร่อง พร้อมทั้งตกแต่งคันล้อมขึ้นมาใหม่ เพื่อปรับปรุงทำสวนจนเต็มเนื้อที่ โจทก์ตกลงให้เช่าที่ดินแปลง
นี้มีกำหนด 30 ปี ครบกำหนดให้สวนและสิ่งปลูกสร้างเป็นของโจทก์ ต่อมาโจทก์จำเลยได้ทำสัญญาเช่าที่ดินพิพาท
กันอีก เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2542 มีกำหนดเช่า 1 ปี จากนั้นโจทก์ไม่ยอมทำสัญญาให้จำเลยเช่าที่ดินพิพาทอีก ใน
วันที่ 6 มีนาคม 2544 โจทก์มีหนังสือบอกเลิกสัญญาเช่าและให้จำเลยออกจากที่ดินพิพาทเห็นว่าจำเลยจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายเป็น
เงินจำนวนมาก จึงต้องพิจารณาระยะเวลาเช่าในปี 2536 จำเลยได้ยกgroundและปลูกต้นไม้แล้วตั้งแต่ปี 2537 ทั้งโจทก์ยัง
เบิกความยอมรับว่าในการปรับระดับที่ดินและยกgroundสวนใหม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายเป็นเงิน 50,000 บาท จะเห็นได้ว่าตามข้อตกลง
ดังกล่าว จำเลยมิได้มีหน้าที่เพียงแต่บำรุงรักษาซ่อมแซมที่ดินที่เช่าตามปกติ แต่จำเลยมีหน้าที่ต้องพัฒนาที่ดินพิพาทให้เป็นไปตาม
ข้อตกลงดังกล่าว ซึ่งเป็นการเพิ่มภาระแก่จำเลยมากขึ้นจากสัญญาเช่าตามธรรมดา และหากมีระยะเวลาเช่าเพียง 1
ปี ตามปกติ จักทำให้จำเลยได้รับผลประโยชน์ได้คุ้มกับที่จำเลยได้ลงทุนไปในการพัฒนาที่ดินและทำสวนมะนาว
ทั้งเมื่อครบกำหนดระยะเวลาเช่า ฝ่ายจำเลยก็ยินยอมให้สวนและสิ่งปลูกสร้างที่จำเลยปลูกสร้างขึ้นในที่ดินพิพาทเป็นของ
โจทก์ เป็นประโยชน์แก่โจทก์ด้วย มิใช่ว่าไม่เป็นประโยชน์แก่โจทก์เลย โจทก์เองก็ได้แสดงเจตนาโดยชัดแจ้งตกลงยินยอมให้จำเลย
เช่าที่ดินพิพาทเป็นระยะเวลา 30 ปี เป็นการตอบแทน สัญญาเช่าดังกล่าวจึงเป็นสัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่า
ธรรมดา เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าจำเลยได้ปฏิบัติตามข้อตกลงคือได้พัฒนาที่ดิน กลบร่องสวนเดิม ยกร่องสวน
ใหม่ ตกแต่งคันล้อมขึ้นมาใหม่ และปลูกต้นไม้แล้ว ข้อตกลงดังกล่าวย่อมมีผลผูกพันโจทก์ (ฎ.๔๕๑/๒๕๕๑)

ก่อนโจทก์เข้าอยู่ตามสัญญาเช่าจำเลยให้โจทก์ซ่อมแซมต่อเติมปรับปรุงตึกแถวพิพาทซึ่งมีสภาพทรุดโทรม
มากโดยเสียค่าใช้จ่ายเองโจทก์ได้ดำเนินการซ่อมแซมต่อเติมปรับปรุงตึกแถวพิพาทแล้วเสร็จโดยใช้เวลา 1 ปีเศษสิ้นค่าใช้จ่าย
ประมาณ 2 ล้านบาทจึงแสดงว่ามีข้อตกลงให้โจทก์ซ่อมแซมต่อเติมปรับปรุงตึกแถวพิพาทจริงและการซ่อมแซมดังกล่าวมิใช่เพียง
เพื่อประโยชน์ในการใช้สอยทรัพย์สินของโจทก์เท่านั้นหากแต่เป็นประโยชน์แก่จำเลยที่ทำให้ตึกแถวพิพาทมีมูลค่าเพิ่มขึ้นด้วยสัญญา
เช่าดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นสัญญาต่างตอบแทนยิ่งกว่าสัญญาเช่าธรรมดาซึ่งไม่จำเป็นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ เอกสาร
สัญญาเช่าในคดีนี้เป็นสัญญาสำเร็จรูปของจำเลยที่ได้จัดพิมพ์เป็นแบบทั่วไปที่ใช้ในกิจการของจำเลยซึ่งข้อตกลง
บางข้อที่ได้จัดพิมพ์ไว้สำเร็จรูปนี้โจทก์และจำเลยก็ได้ถือเป็นข้อสาระสำคัญที่ต้องปฏิบัติตามกันเช่นข้อ19เรื่องทำ
การค้าในทรัพย์สินที่เช่าซึ่งตกลงกันใช้เป็นที่อยู่อาศัยต้องได้รับอนุญาตจากจำเลยเป็นหนังสือและโจทก์ต้องเสียเงิน
เพิ่มแต่จำเลยก็ได้โต้แย้งโจทก์ที่ทำการค้าในทรัพย์สินที่เช่าและเรียกเงินเพิ่มเติมแต่อย่างใดดังนั้นแม้สัญญาข้อ6
จะระบุว่าทรัพย์สินที่เช่าอยู่ในสภาพปกติและข้อ24ที่ว่าไม่มีข้อตกลงอื่นนอกจากที่ปรากฏในสัญญาหากมีก็ต้องระบุ
ในต้นฉบับสัญญาว่ามีการแก้ไขเพิ่มเติมก็ตามก็เป็นการจัดพิมพ์สำเร็จรูปไว้แล้วที่ไม่อาจถือเป็นข้อสาระสำคัญที่ต้อง

ปฏิบัติต่อกันข้อเท็จจริงจึงรับฟังได้ว่าจำเลยได้มีข้อตกลงจะจดทะเบียนสิทธิการเช่าตึกแถวพิพาทให้แก่โจทก์ตามฟ้อง (ฎ.๔๙๑/๒๕๔๐)

เงินที่จำเลยชำระให้แก่ผู้เช่าเดิมเพื่อให้ผู้เช่าเดิมออกไปจากตึกพิพาทก็เพื่อจำเลยจะได้เช่าตึกพิพาทจากโจทก์ผู้ให้เช่าต่อไป ซึ่งโจทก์ก็ได้รับประโยชน์จากเงินจำนวนดังกล่าว จึงไม่เป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดพิเศษ ส่วนการซ่อมแซมปรับปรุงตึกพิพาทสิ้นเงินไปจำนวนหนึ่ง ก็เป็นการซ่อมแซมปรับปรุงตึกของโจทก์ซึ่งมีพร้อมอยู่แล้ว มิได้ก่อสร้างเพิ่มเติมขึ้นใหม่ และเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสะดวกสบายของจำเลยฝ่ายเดียว ถือไม่ได้ว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดพิเศษเช่นกัน (ฎ.๒๓๙๗/๒๕๒๕)

ทำสัญญาเช่าห้องแถวสองชั้นฉบับแรกมีกำหนด 3 ปี ระหว่างอายุสัญญาเช่าได้ทำสัญญาอีก 1 ฉบับ โดยผู้ให้เช่ารับจะให้เช่าห้องดังกล่าวต่อจากสัญญาเช่าฉบับแรกอีก 9 ปี และผู้เช่ารับภาระซ่อมแซมต่อเติมพื้นประตูและทำชั้นที่สามเพิ่ม ทั้งได้ทำการเหล่านี้แล้ว สัญญานับหลังยอมเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดพิเศษนอกเหนือไปจากสัญญาเช่าธรรมดา ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ต้องมีเอกสารมาแสดงหรือบังคับให้จดทะเบียน (ฎ.๙๔๔/๒๕๑๒)

5. มีปัญหาต่อองค์วินิจฉัยประการที่ห้าว่า มีการรอนสิทธิในสัญญาเช่าจะให้เกิดกฎหมายให้องค์วินิจฉัยได้บังคับได้หรือไม่? และผู้ใดจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากบ้าง?

ตอบ การรอนสิทธิให้นำไปใช้กับสัญญาเช่าได้โดยอนุโลมตามควร ตามมาตรา ๕๔๑ ดังนั้นแม้ว่าผู้เช่าคนก่อนจะอยู่ในที่พิพาทโดยไม่มีสิทธิ มิได้เป็นการละเมิดต่อผู้เช่าคนหลังก็ตาม แต่เป็นการรอนสิทธิของผู้เช่าคนหลัง จึงมีสิทธิฟ้องขับไล่ผู้เช่าคนก่อนและเรียกค่าเสียหาย โดยขอให้ศาลเรียกผู้ให้เช่าเป็นโจทก์ร่วมได้ตามมาตรา ๔๗๗ ประกอบมาตรา ๕๔๑ กรณีผู้ให้เช่าได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากก็ต่อเมื่อได้ชำระสินไถ่หรือวางทรัพย์อันเป็นสินไถ่แล้ว ตามมาตรา ๔๑๒ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

เมื่อสัญญาเช่าที่พิพาทระหว่างจำเลยกับโจทก์ร่วมระงับไป แต่จำเลยยังคงอยู่ในที่พิพาทต่อไปอีก จึงเป็นการอยู่โดยไม่มีสิทธิ แม้จะเป็นการละเมิดต่อโจทก์ร่วมผู้ให้เช่า มิได้เป็นการละเมิดต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้เช่าที่ดินรวมทั้งที่พิพาทก็ตาม แต่เมื่อโจทก์ร่วมมิได้ฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาทยอมทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายเนื่องจากจำเลยเป็นผู้รอนสิทธิของโจทก์ โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องขับไล่จำเลยออกจากที่พิพาท และเรียกค่าเสียหายโดยขอให้ศาลเรียกโจทก์ร่วมผู้ให้เช่าเป็นโจทก์ร่วมกับโจทก์ได้ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๗๗ ประกอบมาตรา ๕๔๑ การวินิจฉัยว่า โจทก์มีอำนาจฟ้องหรือไม่ต้องพิจารณาถึงสิทธิของโจทก์ที่มีอยู่ในขณะที่ยื่นคำฟ้องเป็นสำคัญ แม้ข้อเท็จจริงจะเป็นดังที่จำเลยอ้างว่าระหว่างพิจารณาโจทก์ร่วมบอกเลิกสัญญาเช่าแก่โจทก์แล้ว ก็ไม่มีผลกระทบต่อดำนาจฟ้องของโจทก์ให้หมดสิ้นไป (ฎ.๔๐๙/๒๕๔๘)

ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๔๑๒ ผู้ใดจะได้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ขายฝากก็ต่อเมื่อได้ชำระสินไถ่หรือวางทรัพย์อันเป็นสินไถ่แล้ว ดังนั้น แม้ศาลชั้นต้นจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำเลยที่ ๒ ไปจดทะเบียนไถ่ถอนการขายฝากที่ดินพิพาทโดยปลอดจำนองและรับสินไถ่ตามคำขอบังคับของผู้ร้อง แต่เมื่อผู้ร้องยังไม่ได้ชำระสินไถ่หรือวางทรัพย์อันเป็นสินไถ่ กรรมสิทธิ์จึงยังไม่ตกเป็นของผู้ร้อง ตามบทกฎหมายดังกล่าว ที่ดินพิพาทยังเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยที่ ๒ ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ปล่อยที่ดินพิพาท (ฎ.๕๘๗/๓/๒๕๕๐)

ข้อที่ ๕

วิชาอื่น ตำราเรียน ส่วนสอง ส่วนห้า

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๖๔๓.....** กรณีผู้ยืมต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินสูญหาย... = ทรัพย์สินซึ่งยืมนั้น + ผู้ยืมเอาไปใช้การอย่างอื่น + นอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น / นอกจากการอันปรากฏในสัญญา / เอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย / เอาไปไว้นานกว่าที่ควรจะเอาไว้ + ผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหาย/บุบสลาย + แม้จะเป็นเหตุสุดวิสัย + **เว้นแต่** จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไรๆ ทรัพย์สินนั้นก็คงต้องสูญหาย/บุบสลายอยู่นั่นเอง...
2. **ป.พ.พ.มาตรา ๖๔๖.....** เจ้าหนี้จะเรียกให้ผู้ค้ำประกันชำระหนี้ได้ต่อเมื่อลูกหนี้ผิดนัด...
3. **ป.พ.พ.มาตรา ๖๔๘.....** ข้อต่อสู้ของผู้ค้ำประกันที่จะให้เรียกลูกหนี้ชำระหนี้ก่อน...
4. **ป.พ.พ.มาตรา ๖๔๙.....** ข้อต่อสู้ของผู้ค้ำประกันที่จะให้บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินของลูกหนี้ก่อน...
5. **ป.พ.พ.มาตรา ๖๕๐.....** ข้อต่อสู้ของผู้ค้ำประกันที่จะให้บังคับชำระหนี้เอาจากทรัพย์สินของลูกหนี้ที่ยึดไว้เป็นประกันก่อน...
6. **ป.พ.พ.มาตรา ๖๕๑.....** กรณีผู้ค้ำประกันรับผิดชอบอย่างลูกหนี้ร่วมย่อมไม่มีสิทธิยกข้อต่อสู้ตาม มาตรา ๖๔๘, ๖๔๙ และ ๖๕๐...
7. **ป.พ.พ.มาตรา ๗๐๑.....** ผู้ค้ำประกันขอชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้าเจ้าหนี้ไม่ยอมรับชำระหนี้ ผู้ค้ำประกันย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด...
8. **ป.พ.พ.มาตรา ๗๑๓.....** การจำนองย่อมครอบไปถึงบรรดาทรัพย์สินซึ่งจำนองหมดทุกสิ่ง...
9. **ป.พ.พ.มาตรา ๗๑๕.....** การจำนองที่ดินไม่ครอบไปถึงโรงเรือน...
10. **ป.พ.พ.มาตรา ๗๒๘.....** หลักเกณฑ์การบังคับจำนองต้องมิจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควร... = เมื่อจะบังคับจำนอง + ผู้รับจำนองต้องมิจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ + ให้ชำระหนี้ภายในเวลาอันสมควร + ถ้าลูกหนี้ละเลยไม่ปฏิบัติตามคำบอกกล่าว + ผู้รับจำนองจะฟ้องคดีต่อศาล + เพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนองและให้ขายทอดตลาดก็ได้...
11. **ป.พ.พ.มาตรา ๗๓๓.....** บังคับจำนองได้เงินน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้ำชำระลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด... = ถ้าเอาทรัพย์สินจำนองหลุด + ราคาทรัพย์สินนั้นมีประมาณต่ำกว่าจำนวนเงินที่ค้ำชำระกันอยู่ **หรือ** ถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดให้หนี้ + ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้ำชำระกันอยู่นั้น + เงินยังขาดอยู่เท่าใด + ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น...

แนวคำตอบ

1. **มีบัญญัติเรื่องเงินด้อยประการแรกว่า** ผู้ค้ำประกันจะขอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ได้แต่เมื่อหนี้ถึงกำหนด เจ้าหนี้ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้โดยปราศจากเหตุขอลดหนี้หรือข้ออ้างใดๆ อันชอบด้วยกฎหมาย ผู้ค้ำประกันจะต้องอ้างทรัพย์สินอันถึงจะหลุดพ้นจากคามรับผิดหรือไม่? ถ้าผู้ค้ำประกันผู้เจ้าหนี้ชำระค่าเจ้าหนี้ให้แก่เจ้าหนี้(ผู้ให้เจ้าหนี้) แทนผู้เจ้าหนี้ไปจนครบจำนวน ละพอจนให้บังคับผู้เจ้าหนี้ให้ชำระหนี้หรือไม่?

มอบทรัพย์สินที่เช่าและให้ผู้เช่าซื้อโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนรถให้แก่ตนได้หรือไม่ ผู้ค้าประกันจึงยอมรับผิดอย่างถูกต้องว่ามีอำนาจขาย
ความถูกต้องถูกต้องผู้เช่าซื้อได้หรือไม่? ผู้สัญญาประกันจึงมีความว่า ผู้ค้าประกันตกลงจะไม่ยกเอาความถูกต้องของผู้เช่าซื้อ
บังคับกันได้ตามกฎหมายหรือไม่?

คำตอบ ผู้ค้าประกันได้ขอชำระหนี้เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระแล้วไม่ต้องวางทรัพย์อีก เพราะเมื่อเจ้าหนี้ไม่
ยอมรับชำระหนี้ ผู้ค้าประกันก็เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบที่ตามมาตรา 701 วรรคสอง ส่วนกรณีผู้ค้าประกันชำระ
ค่าเช่าซื้อให้แก่เจ้าของจนครบจำนวนนั้น ผู้ค้าประกันคงมีสิทธิแต่เพียงผู้เดียวเพื่อถอนเงินและดอกเบี้ยที่
ชำระแทนไปตามสิทธิของธนาคารนั้น ไม่มีสิทธิฟ้องบังคับให้ผู้เช่าซื้อชำระหนี้เป็นเงินโอนกรรมสิทธิ์ทางทะเบียนรถจักรยานยนต์แก่
ตน และไม่มีสิทธิฟ้องบังคับให้ผู้เช่าซื้อส่งมอบทรัพย์สินที่เช่าซื้อ ส่วนกรณีที่ผู้ค้าประกันยอมรับผิดอย่างถูกต้องว่าตนนั้นยังมี
สิทธิจากอายุความของลูกหนี้ขึ้นต่อผู้เช่าซื้อได้ เพราะการรับผิดอย่างถูกต้องนั้นมีผลเพียงไม่อาจยกข้อต่อสู้ของผู้ค้าประกัน
ตามมาตรา 688, 689 และ 690 ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้เท่านั้น แต่ผู้ค้าประกันย่อมยกข้อต่อสู้ของลูกหนี้ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ได้ตาม
มาตรา 694 ส่วนสัญญาผู้ค้าประกันที่มีข้อความว่าผู้ค้าประกันตกลงจะไม่ยกเอาความถูกต้องของลูกหนี้ขึ้นต่อผู้เช่าซื้อ
กันได้ตามกฎหมาย เพราะมิใช่เป็นการงดเว้นหรือยกเอาอายุความตามมาตรา 193/11 มิใช่เป็นกรณีที่ผู้ค้าประกันตกลงจะไม่ยกเอาความ
ของผู้ค้าประกันเองนั้นเป็นข้อต่อสู้ อันจะถือว่าผู้ค้าประมาทประมาทแห่งอายุความไว้ก่อนตามมาตรา 193/24
ข้อตกลงดังกล่าวจึงมีผลบังคับได้ตามกฎหมาย ไม่ขัดมาตรา 193/11 และ 193/24 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

บทบัญญัติของกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องการวางทรัพย์ชำระหนี้ให้แก่เจ้าหนี้เพื่อที่ลูกหนี้
จะได้หลุดพ้นจากความรับผิดชอบเป็นสาระสำคัญกับการที่ผู้ค้าประกันขอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้ตั้งแต่เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ
และเจ้าหนี้ปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้อันเป็นเหตุให้ผู้ค้าประกันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามมาตรา 701
โดยไม่ต้องมีการวางทรัพย์ การที่จำเลยที่ 3 นำแคชเชียร์เช็คพร้อมเงินสดตามจำนวนที่ได้รับแจ้งจากพนักงานของธนาคาร
โจทก์ไปชำระ ณ สาขาของโจทก์ที่รับผิดชอบเรื่องหนี้สินรายพิพาท จึงเป็นการขอชำระหนี้แก่เจ้าหนี้เมื่อหนี้ของจำเลยที่ 3 ผู้ค้า
ประกันถึงกำหนดโดยชอบ เมื่อพนักงานของโจทก์ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องปฏิเสธไม่ยอมรับชำระหนี้ จำเลยที่ 3 เป็นอันหลุดพ้นจาก
ความรับผิดชอบตามมาตรา 701 วรรคสอง (ฎ. ๔๔๗๗/๒๕๕๐)

เมื่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ค้าประกันได้ชำระค่าเช่าซื้อแทนจำเลยที่ 2 ผู้เช่าซื้อแล้ว โจทก์มีสิทธิเพียงผู้เดียวเพื่อเอาจาก
จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นลูกหนี้เพื่อถอนเงินกับดอกเบี้ยและเพื่อการที่ต้องสูญหายหรือเสียหายไปอย่างใด ๆ เพราะการค้ำประกัน
เท่านั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 693 วรรคหนึ่ง แม้ตามวรรคสองบัญญัติว่า "ผู้ค้ำประกันย่อมเข้ารับ
ช่วงสิทธิของเจ้าหนี้บรรดาหนี้ของลูกหนี้ด้วย" และสัญญาค้ำประกัน ข้อ 3 ระบุให้ผู้ค้ำประกันมีสิทธิได้รับช่วงสิทธิ
ทั้งหลายที่เจ้าหนี้มีอยู่ในปัจจุบันไม่ว่าตามกฎหมายหรือตามสัญญาเกี่ยวกับสัญญาเช่าซื้อก็ตาม ก็คงมีความหมาย
เพียงว่า ผู้ค้ำประกันซึ่งเป็นผู้รับช่วงสิทธิของเจ้าหนี้ชอบที่จะใช้สิทธิทั้งหลายบรรดาที่เจ้าหนี้มีอยู่โดยมูลหนี้รวมทั้งประกันแห่ง
หนี้นั้นได้ในนามของตนเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 226 การที่โจทก์ได้รับช่วงสิทธิของจำเลย
ที่ 1 บรรดาหนี้ของจำเลยที่ 2 ทำให้โจทก์มีสิทธิในรถจักรยานยนต์ที่จำเลยที่ 2 เช่าซื้อไปจากจำเลย
ที่ 1 ไม่ เนื่องจากรถจักรยานยนต์ดังกล่าวได้ตกเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยที่ 2 เมื่อโจทก์ได้ชำระค่าเช่าซื้อแทนจำเลย
ที่ 2 ไปแล้ว ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 572 โจทก์ไม่อาจใช้สิทธิของจำเลยที่ 1 บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อแก่
จำเลยที่ 2 ทั้งไม่มีสิทธิฟ้องบังคับให้จำเลยที่ 1 จดทะเบียนโอนรถจักรยานยนต์ที่เช่าซื้อให้แก่โจทก์ และบังคับให้จำเลย
ที่ 2 ส่งมอบรถจักรยานยนต์แก่โจทก์ได้ (ฎ. ๑๐๗๐๐/๒๕๕๖)

จำเลยเป็นผู้ค้ำประกัน อ. แม้จะยอมรับผิดอย่างถูกต้องร่วมกัน ก็เป็นการยอมรับผิดร่วมกันกับลูกหนี้
ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 691 มิได้ทำให้กลายเป็นลูกหนี้ร่วมเต็มตัวอย่างลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 291 จำเลย

คงเสียสิทธิเพียงไม่อาจยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 688, 689 และ 690 ขึ้นต่อสู้เท่านั้นนอกนั้นมิได้เสียสิทธิของผู้คำประกันตาม บทบัญญัติในลักษณะคำประกันแต่อย่างใด ดังนั้น จำเลยย่อมมีสิทธิตามมาตรา 694 ที่ยังอาจยกข้อต่อสู้ทั้งหลายซึ่งลูกหนี้ มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้ได้ด้วย ซึ่งตามบทบัญญัติดังกล่าวไม่มีข้อความตอนใดที่จะแสดงให้เห็นว่าข้อต่อสู้ที่ลูกหนี้มีต่อ เจ้าหนี้ซึ่งคำประกันจะยกขึ้นได้ ต้องไม่เกี่ยวกับเรื่องอายุความมรดกทั้งคดีนี้ไม่ใช่คดีมรดกเป็นเรื่องโจทก์ฟ้อง จำเลยให้รับผิดชอบในฐานะผู้คำประกันจำเลยย่อมใช้สิทธิตามมาตรา 694 ได้จึงไม่เกี่ยวกับว่าจำเลยจะเป็นบุคคลตามที่ ระบุไว้ในมาตรา 1755 หรือไม่ เมื่อข้อเท็จจริงได้ความว่าโจทก์มิได้ใช้สิทธิเรียกร้องต่อกองมรดกของ อ. ภายใน 1 ปีนับแต่ ทราบว่า อ. ถึงแก่ความตาย สิทธิเรียกร้องของโจทก์ต่อกองมรดกของ อ. จึงขาดอายุความ ตามมาตรา 1754 วรรคสามจำเลยจึง ไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ตามฟ้อง (ฎ.๒๔๗/๒๕๔๑)

จำเลยที่ 2 เป็นผู้คำประกันเจ้ามรดกผู้เป็นลูกหนี้ แม้จะยอมรับผิดอย่างลูกหนี้ร่วม ก็มิได้ทำให้ กลายเป็นลูกหนี้ร่วมเต็มตัว อย่างลูกหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 291 แต่เป็นการยอมรับผิดอย่าง ลูกหนี้ร่วมตามมาตรา 691 ซึ่งคงเสียสิทธิเพียงไม่อาจยกข้อต่อสู้ตามมาตรา 688, 689 และ 690 ขึ้นต่อสู้เจ้าหนี้ นอกนั้น มิได้เสียสิทธิของผู้คำประกันตามบทบัญญัติในลักษณะคำประกันแต่อย่างใด แม้จำเลยที่ 2 จะไม่ได้เป็นทายาทของเจ้ามรดก ผู้เป็นลูกหนี้ และตามสัญญาคำประกันจะได้ระบุให้ผู้คำประกันยอมรับผิดชำระหนี้แทนผู้กู้ให้แก่ผู้ให้กู้ทั้งสิ้นในเมื่อ ผู้กู้ไม่ชำระหนี้หรือผู้กู้ถึงแก่กรรมหรือหนี้ระงับด้วยเหตุใดๆ ก็ตาม แต่ข้อตกลงในสัญญาคำประกันดังกล่าวไม่ได้ รวมไปถึงเรื่องการสละสิทธิยกอายุความขึ้นต่อสู้ไว้ด้วย ดังนั้นจำเลยที่ 2 ผู้คำประกัน จึงมีสิทธิยกอายุความดังกล่าวขึ้น ต่อสู้ได้ (ฎ.๔๓๕๖/๒๕๔๕)

บทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 698 มิใช่เป็นบทบังคับเด็ดขาด เปลี่ยนแปลงไม่ได้เสียเลย การที่ผู้คำประกันยอมผูกพันตนให้รับผิดชอบในหนี้ที่ขาดอายุความเรียกร้องจากลูกหนี้แล้ว จึงอาจกระทำได้ ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน และมิใช่เป็นการดื้อหรือขยายอายุความ ตาม มาตรา 193/11 การที่จำเลยที่ 2 ทำสัญญาคำประกันตกลงกับโจทก์ว่า ถ้าผู้กู้ตายเกิน 1 ปี ผู้คำประกันยอมชำระหนี้แทนจน ครบถ้วน ซึ่งมีความหมายว่าเป็นกรณีที่ผู้คำประกันตกลงจะไม่ยกอายุความของลูกหนี้ขึ้นต่อสู้ มิใช่เป็นกรณีที่ผู้คำประกันตกลง จะไม่ยกอายุความของผู้คำประกันเองขึ้นเป็นข้อต่อสู้ อันจะถือได้ว่าผู้คำประกันสละประโยชน์แห่งอายุความของผู้คำประกันไว้ ก่อนตามมาตรา 193/24 จึงมีผลบังคับกันได้ตามกฎหมาย (ฎ.๙๔๖๗/๒๕๔๔)

โจทก์ไม่ได้ฟ้องทายาทของนายตระกูลลูกหนี้ภายใน 1 ปีนับแต่ทราบถึงความตายของนายตระกูล เป็นเหตุให้หนี้รายนี้ขาดอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1755 วรรคสาม ซึ่งบัญญัติเป็น ใจความว่าถ้าสิทธิเรียกร้องของเจ้าหนี้อันมีต่อเจ้ามรดกมีอายุความยาวกว่าหนึ่งปี มิให้เจ้าหนี้นั้นฟ้องร้องเมื่อพ้น กำหนดหนึ่งปีนับแต่เจ้าหนี้ได้รู้ หรือควรได้รู้ถึงความตายของเจ้ามรดกการที่โจทก์มาฟ้องจำเลยซึ่งเป็นผู้คำ ประกัน เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีเช่นนี้ จำเลยซึ่งเป็นผู้คำประกันอาจยกข้อต่อสู้ทั้งหลายซึ่งลูกหนี้มีต่อเจ้าหนี้ขึ้นต่อสู้ได้ ด้วยดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 694 ตามหนังสือสัญญาคำประกันเอกสารหมายเลข จ.3 ระบุ ไว้เพียงว่าหากนายตระกูลไม่ชำระหนี้ให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ก็ดี ถึงแก่กรรมก็ดี ไปจากถิ่นฐานที่อยู่ หรือหาตัวไม่พบก็ดี หรือมีกรณีอื่นใดอันเป็นเหตุให้โจทก์ไม่ได้รับخذใช้เงินแล้ว จำเลยจะเป็นผู้รับผิดชอบชำระหนี้ให้ จนครบจำนวนเท่านั้นโดย ไม่ได้มีข้อความระบุว่าผู้คำประกันยอมสละสิทธิที่จะไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้แต่ประการ ใด ข้อตกลงที่ว่าหากนายตระกูลถึงแก่กรรมจำเลยก็จะชำระหนี้แทน ซึ่งโจทก์ถือว่าเป็นข้อตกลงล่วงหน้านั้นไม่ใช่ข้อยกเว้นที่จำเลย ยอมสละสิทธิที่จะไม่ยกอายุความขึ้นต่อสู้ดังที่โจทก์เข้าใจ จำเลยจึงยกอายุความขึ้นต่อสู้โจทก์ได้ เมื่อคดีโจทก์ขาดอายุความแล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ (ฎ.๒๙๓๗/๒๕๓๘)

2. มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่(สอง)ว่า กรณีบุคคลคนหนึ่งจำนองทรัพย์สินของตนเองไว้เพื่อประกันหนี้ซึ่งบุคคลอื่นจะดั่งชำระตามมาตรา ๑๖๙ และสัญญาจำนองไม่มีข้อตกลงยกเว้นบทบัญญัติมาตรา ๑๓๓ หากบังคับจำนองแล้วได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่จำนองได้ชำระไว้แล้วหรือไม่? สัญญาจำนองมีข้อตกลงยกเว้นบทบัญญัติแห่ง ป.พ.พ.มาตรา ๑๓๓ ถ้าหนี้ระงับลงก่อนอายุความ หากผู้รับจำนองฟ้องบังคับจำนอง ได้เงินน้อยกว่าจำนวนเงินที่ชำระแล้ว จะบังคับถึงทรัพย์สินนอกเหนือจากทรัพย์สินจำนองได้หรือไม่? กรณีฟ้องในมูลหนี้สัญญาและการเอาทรัพย์สินจำนองไว้ที่ใดอยู่ภายใต้บังคับมาตรา ๑๓๓ หรือไม่?

คำตอบ กรณีบุคคลอื่นเอาทรัพย์สินมาจำนองลูกหนี้ก็ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด เพราะตาม ป.พ.พ.มาตรา 733 หมายความว่ารวมถึงบุคคลอื่นที่เอาทรัพย์สินมาจำนองด้วย กล่าวคือ เป็นกรณีที่บุคคลอื่นจำนองทรัพย์สินของตนไว้เพื่อประกันหนี้ของอีกคนหนึ่ง ซึ่งจะต้องชำระตาม ป.พ.พ.มาตรา 709 หากในสัญญาจำนองไม่มีข้อตกลงยกเว้นบทบัญญัติมาตรา 733 แล้ว หากบังคับจำนองได้เงินไม่พอชำระหนี้ผู้จำนองก็ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาดเช่นกัน กรณีที่หนี้ขาดอายุความแล้ว ความแก่จะตกลงยกเว้นมาตรา 733 วิถีตามเจตนาจะบังคับเอาทรัพย์สินอื่นไม่ได้ เพราะหนี้ขาดอายุความไปแล้ว หากแต่ผู้รับจำนองยังคงมีสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองได้ตามมาตรา 745 มาตรา 193/27 หรือมาตรา 1754 วรรคสาม ผู้รับจำนองจึงบังคับได้เฉพาะทรัพย์สินที่จำนองเท่านั้น กรณีที่ฟ้องในมูลหนี้สัญญาจะยอมไม่อยู่ในบังคับแห่งมาตรา 733 เพราะบทบัญญัติดังกล่าวไว้กับการบังคับจำนองเท่านั้น กรณีที่เอาทรัพย์สินจำนองไว้ที่อื่น ย่อมไม่อยู่ในบังคับมาตรา 733 เช่นกัน เพราะไม่ใช่กรณีเอาทรัพย์สินจำนองหลุดตาม ป.พ.พ.มาตรา 729 หรือเอาออกจากทอดตลาดตามมาตรา 728 จึงนำมาตรา 733 มาบังคับไม่ได้ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้และมีหมายเหตุท้ายฎีกาโดยอาจารย์ไพโรจน์ วายุภาพ ดังนี้

ข้อเท็จจริงโดยย่อมีว่า จำเลยที่ ๑ ยื่นคำร้องขอผ่อนชำระภาษีอากรค้างและได้รับอนุมัติให้ผ่อนชำระได้โดยมีจำเลยที่ ๒ จดทะเบียนจำนองที่ดิน เพื่อเป็นประกันการผ่อนชำระหนี้ภาษีอากรของจำเลยที่ ๑ จำเลยที่ ๑ ผิดนัดไม่ผ่อนชำระตามงวดหลายครั้ง โจทก์จึงได้มีหนังสือบอกกล่าวบังคับจำนองและฟ้องขอให้บังคับจำเลยทั้งสองร่วมกันชำระหนี้ให้แก่โจทก์ หากจำเลยทั้งสองไม่ชำระขอให้ยึดทรัพย์สินจำนองออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้ให้แก่โจทก์จนครบ ศาลภาษีอากรกลางพิจารณาแล้วพิพากษาให้จำเลยทั้งสองชำระหนี้แก่โจทก์ตามฟ้อง หากไม่ชำระให้ยึดทรัพย์สินจำนองขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์ ถ้าได้เงินจำนวนสุทธิไม่พอชำระหนี้ จำเลยทั้งสองไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดจำนวนแก่โจทก์ คดีมีปัญหาที่ต้องวินิจฉัยตามอุทธรณ์ของโจทก์เพียงว่า หากขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองของจำเลยที่ ๒ แล้วได้เงินสุทธิต่อชำระหนี้แก่โจทก์ จำเลยที่ ๑ ยังต้องรับผิดชอบชำระหนี้ในส่วนที่ยังขาดอยู่หรือไม่ ศาลฎีกาโดยมติที่ประชุมใหญ่ เห็นว่า สัญญาจำนองที่ดินทั้ง ๓๐ แปลง ระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ ๒ เพื่อเป็นประกันการผ่อนชำระหนี้ภาษีอากรค้างของจำเลยที่ ๑ โจทก์กับจำเลยที่ ๑ ไม่มีข้อตกลงว่า ถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดไว้หนี้ได้เงินจำนวนสุทธิน้อยกว่าจำนวนเงินที่ค้างชำระกัน เงินยังขาดจำนวนอยู่เท่าใดจำเลยที่ ๑ ต้องรับผิดชอบในเงินนั้น อันเป็นการยกเว้นบทบัญญัติของมาตรา ๗๓๓ กรณีจึงต้องอยู่ในบังคับแห่งบทบัญญัติมาตราดังกล่าว คือ หากบังคับจำนองได้ไม่พอชำระหนี้จำเลยที่ ๑ ไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนที่ขาด ที่โจทก์อ้างว่า จำเลยที่ ๑ จะหลุดพ้นความรับผิดชอบก็ต่อเมื่อได้ชำระค่าภาษีอากรค้างเสร็จสิ้นแล้ว และคดีนี้มิใช่เป็นเรื่องที่จำเลยที่ ๑ นำทรัพย์สินของตนเองมาจำนอง จึงไม่อยู่ในบังคับบทบัญญัติมาตรา ๗๓๓ นั้น เห็นว่า บทบัญญัติแห่ง มาตรา ๗๓๓ หาได้มีข้อจำกัดการใช้บังคับเฉพาะกรณีที่ลูกหนี้จำนองทรัพย์สินของตนเองเท่านั้น ดังที่โจทก์กล่าวอ้างในฎีกาไม่ ข้ออ้างตามอุทธรณ์ข้อนี้ของโจทก์ฟังไม่ขึ้น ที่ศาลภาษีอากรกลางพิพากษาว่าหากขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนองแล้วได้เงินจำนวนสุทธิไม่พอชำระหนี้ จำเลยที่ ๑ ไม่ต้องรับผิดชอบชำระหนี้ส่วนที่ยังขาดจำนวนแก่โจทก์นั้น ศาลฎีกาเห็นพ้องด้วย (ฎ.๓๕๓๕/๒๕๕๐)

เจ้าหนี้มีสิทธิที่จะให้ชำระหนี้ของตนจากทรัพย์สินของลูกหนี้จนสิ้นเชิงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๒๑๔ เมื่อ จ. ลูกหนี้ถึงแก่ความตาย โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกให้จำเลยในฐานะทายาท

โดยธรรมของ จ. ชำระหนี้จากทรัพย์สินในกองมรดกของ จ. ได้ แม้หนี้เงินกู้ซึ่งเป็น **หนี้ประชาชนจะขาดอายุความ** โจทก์ก็มีสิทธิบังคับเอาจากทรัพย์สินที่จำนองได้ตามมาตรา ๑๗๕๔ วรรคสาม และมาตรา ๑๘๓/๒๗ แต่คงบังคับได้เฉพาะทรัพย์สินที่จำนองเท่านั้น **ไม่อาจบังคับถึงทรัพย์สินอื่นในกองมรดกได้ด้วย** แม้สัญญาจำนองจะมีข้อตกลงต่อท้ายสัญญาจำนองระบุให้เจ้าหนี้มีสิทธิยึดทรัพย์สินอื่นของลูกหนี้มาชำระหนี้ได้ในกรณีที่ทรัพย์สินที่จำนองไม่พอชำระหนี้ เพราะเมื่อหนี้เงินกู้ซึ่งเป็นหนี้ประชาชนขาดอายุความแล้ว ทรัพย์สินอื่นในกองมรดกย่อมไม่ตกอยู่ในความรับผิดชอบทางแพ่งอีกต่อไป (ฎ.๓๓๐๕/๒๕๕๑)

แม้สัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีรวมทั้งสัญญาเพิ่มวงเงินกู้เบิกเงินเกินบัญชีซึ่งต้องด้วยลักษณะของสัญญาบัญชีเดินสะพัดจะไม่มีกำหนดเวลา แต่สัญญาบัญชีเดินสะพัดเป็นเอกเทศสัญญาที่มีลักษณะเฉพาะ โดยสัญญาจะคงสภาพอยู่ต่อไปได้ก็จะต้องมีการสะพัดทางบัญชีอย่างต่อเนื่องและภายในระยะเวลาอันสมควร ข้อเท็จจริงปรากฏว่า ภ. ได้นำเงินเข้าบัญชีเพื่อหักทอนอันเป็นการเดินสะพัดทางบัญชีครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 14 มีนาคม 2526 แล้วไม่มีการเดินสะพัดทางบัญชีกันอีกเลย นับถึงวันที่ ภ. สิ้นพระชนม์เป็นเวลานานเกือบ 12 ปี **แสดงว่า ภ. มีเจตนาเลิกสัญญากับโจทก์โดยปริยายแล้ว** โจทก์เป็นสถาบันการเงินมีหน้าที่ต้องตรวจตราบัญชีของลูกค้ายู่ตลอดเวลาว่ามีการเคลื่อนไหวอย่างไร เมื่อปรากฏว่า ภ. ซึ่งเป็นลูกค้าของโจทก์ไม่มีการเคลื่อนไหวทางบัญชี โจทก์ย่อมจะต้องทวงถามหรือบอกเลิกสัญญาในเวลาอันสมควร มิใช่ถือโอกาสใช้สิทธิยึดดอกเบียที่ตนในระยะเวลายาวนานเกินสมควร เช่นนี้ ถือได้ว่าการใช้สิทธิของโจทก์มิได้กระทำโดยสุจริต โดยถือว่าสัญญาเลิกกันตั้งแต่วันที่ ภ. มีเจตนาเลิกสัญญากับโจทก์โดยปริยายคือวันที่ 14 มีนาคม 2526 อันเป็นวันที่ ภ. เดินสะพัดทางบัญชีเป็นครั้งสุดท้าย สิทธิเรียกร้องของโจทก์ตามสัญญากู้เบิกเงินเกินบัญชีจึงเกิดขึ้นนับแต่นั้น สิทธิเรียกร้องตามสัญญาดังกล่าวมีกำหนดอายุความ 10 ปี โจทก์นำคดีมาฟ้องเมื่อวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2539 พันกำหนด 10 ปี หนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดจึงขาดอายุความ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อปรากฏว่า ภ. ได้นำที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างมาจดทะเบียนจำนองเพื่อเป็นประกันหนี้ดังกล่าวในวงเงิน 5,500,000 บาท พร้อมดอกเบียในอัตราร้อยละ 15 ต่อปี โดยมีข้อตกลงว่าหากโจทก์บังคับจำนองได้เงินไม่พอชำระหนี้ยอมให้บังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นจนกว่าจะครบ ดังนี้ แม้หนี้ตามสัญญาบัญชีเดินสะพัดดังกล่าวจะขาดอายุความ แต่กรณีต้องด้วย ป.พ.พ. มาตรา 193/27 และมาตรา 745 กล่าวคือ โจทก์ซึ่งเป็นผู้รับจำนองจะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองแม้เมื่อหนี้ที่จำนองเป็นประกันนั้นขาดอายุความแล้วก็ได้ แต่จะบังคับให้ชำระดอกเบี้ยที่ค้างชำระย้อนหลังเกินกว่าห้าปี **ไม่ได้ และคงบังคับได้แต่เฉพาะทรัพย์สินที่ ภ. จำนองไว้เท่านั้น** จะบังคับจากทรัพย์สินอื่นอีกหาได้ไม่ ถึงแม้ว่าตามสัญญาจำนองจะกำหนดให้บังคับเอาจากทรัพย์สินอื่นจนกว่าจะครบ หากบังคับจำนองได้เงินไม่พอชำระหนี้ก็ตาม(ประชุมใหญ่ครั้งที่ 3/2548) (ฎ.๖๖๗/๒๕๔๙)

โจทก์ฟ้องจำเลยขอให้ชำระหนี้จำนองแล้วโจทก์จำเลย**ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน** โดยจำเลยยอมชำระหนี้จำนองศาลพิพากษาตามยอมคดีถึงที่สุดแล้ว **ดังนั้นถือว่าเป็นเพียงฟ้องในมูลหนี้สามัญและมีผลทำให้หนี้เดิมระงับ** เกิดหนี้ใหม่ตามสัญญาประนีประนอมยอมความเมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โจทก์ยอม บังคับคดีแก่ทรัพย์สินอื่น ๆ ของจำเลย รวมทั้งทรัพย์สินที่จำนองได้ (อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 1683/2498, 127/2506 และ 989/2506) (ฎ.๒๒๔/๒๕๑๘)

โจทก์ฟ้องและมีคำขอให้จำเลยชำระหนี้เงินกู้โดยไม่มีคำขอให้บังคับจำนอง จำเลยทำ **ประนีประนอมยอมความยอม** ใช้เงินและให้ถือสัญญาจำนองเป็นหลักค้ำประกันต่อไปแล้วศาลพิพากษาตามยอม นั้น **คงถือว่าโจทก์มิได้ฟ้องและศาลมิได้พิพากษาให้บังคับจำนอง เป็นแต่เพียงฟ้องและพิพากษาในมูลหนี้สามัญเท่านั้น** เมื่อจำเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญายอมความ โจทก์ยอมบังคับคดีแก่ทรัพย์สินของจำเลยนอกเหนือไปจากที่จำนองไว้ได้ การที่ผู้ร้องขัดทรัพย์สินอ้างว่า ทรัพย์สินที่ขอให้ปล่อยนั้นมีใช้ทรัพย์สินที่จำเลยจำนองไว้กับโจทก์ในคดีที่มีพฤติการณ์ดังกล่าวมาข้างต้นนั้น ไม่เป็นเหตุที่จะให้ศาลสั่งถอนการยึดได้ (ฎ.๙๘๙/๒๕๐๖)

โจทก์ฟ้องจำเลยโดยอาศัยมูลหนี้เดิม คือหนี้ตามสัญญากู้ มิได้ฟ้องบังคับโดยอาศัยสัญญาจำนอง ฉะนั้นบทบัญญัติในมาตรา ๗๓๓ ที่ว่า ถ้าเอาทรัพย์สินซึ่งจำนองออกขายทอดตลาดได้เงินสุทธิน้อยกว่าจำนวนที่ค้างชำระกันอยู่ ลูกหนี้ไม่ต้องรับผิดชอบในเงินที่ขาด จึงนำมาใช้บังคับเกี่ยวกับคดีนี้ไม่ได้ (ฎ.๓๒๖๒/๒๕๓๗)

จำเลยกู้เงินโจทก์ไปโดยมีผู้อื่นจำนองที่ดินเป็นประกัน โจทก์ฟ้องจำเลยและผู้จำนอง ศาลพิพากษาให้จำเลยใช้เงินกู้และดอกเบี้ย ถ้าไม่ใช้ให้ผู้จำนองใช้แทนโดยให้ไถ่ถอนจำนองหรือขายทอดตลาดที่ดินเอาเงินใช้ จำเลยไม่ใช้และไม่มีทรัพย์สินให้ยึด โจทก์จึงยึดที่ดินที่จำนองแต่ยังไม่ทันขายทอดตลาด ผู้จำนองได้ตกลงโอนที่ดินที่จำนองให้โจทก์เป็นการชำระหนี้ส่วนหนึ่ง หักแล้วยังมีหนี้ค้างชำระอยู่อีก การที่ผู้จำนองโอนที่ดินจำนองให้โจทก์นี้เป็นการเอาที่ดินจำนองมาใช้หนี้ ระหว่างโจทก์ผู้รับจำนองกับผู้จำนอง ไม่ใช่กรณีเอาทรัพย์สินจำนองหลุดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 429 หรือเอาออกขายทอดตลาดตามมาตรา 728 จึงนำมาตรา 733 มาบังคับไม่ได้ เมื่อโจทก์ได้รับชำระหนี้ไปเพียงบางส่วนเท่านั้น ก็ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยซึ่งเป็นลูกหนี้เงินกู้ชำระส่วนที่ยังขาดอยู่ได้ เมื่อจำเลยยังเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเกินกว่า 1,000 บาท และไม่มีทรัพย์สินให้ยึดมาชำระหนี้ ศาลก็พิพากษาให้พิทักษ์ทรัพย์สินจำเลยโดยเด็ดขาดได้ ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 42/2505 (ฎ.๓๐๐/๒๕๐๖)

จำเลยยกข้อต่อสู้ในคำให้การว่า ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมแต่จำเลยมิได้บรรยายว่าสภาพแห่งข้อหาในคำฟ้องของโจทก์ข้อใดที่เคลือบคลุมไม่ชัดเจนอย่างไรคำให้การของจำเลยจึงแสดงเหตุโดยไม่ชัดเจน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 177 วรรคสองทั้งศาลชั้นต้นก็ได้กำหนดประเด็นว่า ฟ้องโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่ ดังนี้ ปัญหาว่าฟ้องโจทก์เคลือบคลุมหรือไม่ จึงเป็นข้อที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วในศาลชั้นต้นโดยชอบจึงต้องห้าม มิให้อุทธรณ์ฎีกาในปัญหานี้ การที่จำเลยผู้จำนองทำหนังสือมอบอำนาจโดยจำเลยยอมโอนที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้างซึ่งเป็นทรัพย์สินจำนองให้แก่โจทก์ หากจำเลยผิดนัดไม่ชำระหนี้อันเป็นการฝ่าฝืนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 711 ย่อมมีผลเพียงทำให้ข้อตกลงดังกล่าวนั้นไม่สมบูรณ์ โดยโจทก์จะบังคับหรือปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวไม่ได้เท่านั้น แต่หาจะมีผลทำให้นิติกรรมการจดทะเบียนจำนองระหว่างโจทก์กับจำเลย ในส่วนอื่นที่กระทำโดยชอบต้องเสียไป ไม่ สัญญาจำนองระหว่าง โจทก์กับจำเลยจึงยังมีผลใช้บังคับได้ เมื่อจำเลยยังมิได้ชำระหนี้และจดทะเบียนไถ่ถอนจำนอง โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้องจำเลย (ฎ.๑๕๑๐/๒๕๔๒)

3. มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่สามว่า การขึ้นคำร้องขอรับชำระหนี้ฐานเองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา ๒๔๔ จะต้องมิใช่จดหมายบอกกล่าวบังคับฐานเองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๒๔ ฎ.๑๕๑๐หรือไม่ การให้ผู้จำนองถึงแก่กรรม หากผู้รับฐานเองประสงค์จะฟ้องบังคับฐานเอง ต้องบอกกล่าวบังคับฐานเองก่อนตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๒๔ หรือมาตรา ๑๒๕ และต้องบอกกล่าวแก่ผู้ใด? การขึ้นบันทึกฐานเองแล้วฟ้องร้องลูกหนี้อย่างหนึ่งได้หรือไม่ โดยไม่ฟ้องบังคับฐานเองได้หรือไม่?

คำตอบ การขึ้นคำร้องขอรับชำระหนี้ตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๔๔ ไม่ต้องมีจดหมายบอกกล่าวบังคับจำนองก่อน เพราะตาม ป.วิ.พ.มาตรา ๒๔๔ ไม่ใช้การฟ้องคดีบังคับจำนองที่จะต้องจัดทรัพย์นั้นอีก ผู้ร้องจึงขึ้นคำร้องขอรับชำระหนี้จำนองได้ โจ่งไม่จำเป็นต้องมีจดหมายบอกกล่าวไปยังลูกหนี้ก่อน กรณีผู้จำนองถึงแก่กรรมการบังคับจำนองต้องบอกกล่าวแก่ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้จำนองล่วงหน้าเดือนหนึ่งก่อนตาม ป.พ.พ.มาตรา 735 เพราะเมื่อผู้จำนองถึงแก่กรรมมรดกของผู้จำนองซึ่งรวมตลอดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้จำนอง ย่อมตกทอดแก่ทายาทตาม มาตรา 1599, 1600 จึงเป็นเสมือนผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนองตาม มาตรา 735 แม้จะมีหนี้จำนองเจ้าหนี้ก็ครอบที่จะฟ้องลูกหนี้อย่างหนึ่งแล้วมาฟ้องโจ่งไม่ฟ้องบังคับจำนองได้ เพราะการจำนองมิได้ผูกพันผู้รับจำนองให้ต้องบังคับจำนองทางเดียว เนื่องจากไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมายบังคับว่าในกรณีซึ่งเป็นหนี้จำนองนั้น ผู้เป็นเจ้าหนี้จะฟ้องร้องลูกหนี้อย่างหนึ่งแล้วมาฟ้องตาม มาตรา 214 ไม่ได้ ดังนั้นเจ้าหนี้จะบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั่วไปของลูกหนี้ตาม มาตรา 214 หรือจะบังคับจำนองล่วงหน้าก็ได้ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ป.วิ.พ. มาตรา 289 ไม่มีข้อจำกัดสิทธิของผู้รับจำนองว่าจะต้องฟ้องร้องบังคับจำนองก่อนหรือจะต้องเป็นเจ้าหนี้จำนองตามคำพิพากษาจึงจะขอรับชำระหนี้ได้ เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดชำระหนี้ตามสัญญากู้เงินและสัญญาจำนองแล้วผู้ร้องซึ่งเป็นผู้รับจำนองย่อมยื่นคำร้องขอต่อศาลรับชำระหนี้จำนองตามมาตรา 289 ได้ การบอกกล่าวบังคับจำนองตาม ป.พ.พ. **มาตรา 728** ใช้สำหรับกรณีที่ผู้รับจำนองฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้พิพากษาสั่งให้ยึดทรัพย์สินซึ่งจำนอง แต่ในกรณีการยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้จำนองก่อนตาม ป.วิ.พ. **มาตรา 289** ไม่ใช้การฟ้องคดีบังคับจำนองที่จะต้องยึดทรัพย์สินนั้นอีก ผู้ร้องอีกยื่นคำร้องขอรับชำระหนี้จำนองได้โดย**ไม่จำเป็นต้องมีจดหมายบอกกล่าว**ไปยังจำเลยที่ 1 ลูกหน้ก่อน (ฎ. ๑๙๗/๕/๒๕๕๑)

ในกรณีเจ้าหนี้ซึ่งเป็นผู้รับจำนองประสงค์จะฟ้องบังคับจำนอง กฎหมายบังคับให้เจ้าหนี้ต้องบอกกล่าวเป็นหนังสือไปยังผู้จำนองซึ่งเป็นลูกหนี้ และต้องกำหนดเวลาอันสมควรเพื่อให้โอกาสผู้จำนองชำระหนี้จำนอง การบอกกล่าวจึงเป็นเงื่อนไขที่ผู้รับจำนองจะต้องกระทำให้ถูกต้องก่อน จึงจะฟ้องบังคับจำนองได้ การบอกกล่าวดังกล่าวเป็นการแสดงเจตนาที่ต้องมีผู้รับการแสดงเจตนา ซึ่งกฎหมายกำหนดคือผู้จำนองจะนั้นเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า ส. ผู้จำนองถึงแก่กรรมก่อนโจทก์มีหนังสือบอกกล่าวแม้จะมีผู้อื่นรับหนังสือนั้นไว้ ก็ถือไม่ได้ว่าเป็นการบอกกล่าวบังคับจำนองที่ชอบด้วยกฎหมาย **เมื่อ ส. ผู้จำนองถึงแก่กรรม** มรดกรวมตลอดถึงสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบตกทอดแก่ทายาทของ ส. ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1599, 1600 ถ้ามีผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนองแล้ว หากโจทก์ประสงค์จะบังคับจำนองต้องมีจดหมาย**บอกกล่าวแก่ผู้รับโอนล่วงหน้า 1 เดือน**ก่อนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 735** ถ้ายังไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้รับโอนทรัพย์สินซึ่งจำนอง แต่ ส. ผู้จำนองมี**ทายาทหรือผู้จัดการมรดก** โจทก์ต้องบอกกล่าวเป็นจดหมายหรือหนังสือล่วงหน้าอย่างน้อย 1 เดือน แก่บุคคลดังกล่าวซึ่งเป็น**เสมือนผู้รับโอนทรัพย์สินที่จำนอง** จึงจะฟ้องบังคับจำนองได้ เมื่อโจทก์มิได้บอกกล่าวบังคับจำนองแก่จำเลยที่ 3 และที่ 4 ซึ่งเป็นทายาทผู้จำนองก่อนฟ้องและการที่โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 3 และที่ 4 ถือไม่ได้ว่าเป็นการบอกกล่าวบังคับจำนองตามกฎหมาย โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องบังคับจำนอง (ฎ. 5553/2542)

การจำนองเป็นสัญญาเอาทรัพย์สินตราไว้เป็นการประกันหนี้โดยมีหนี้ประธานและจำนองอันเป็นอุปกรณ์ของหนี้นั้น ซึ่งอาจแยกออกเป็นคนละส่วนต่างหากจากกันได้ **เจ้าหนี้จึงชอบที่จะใช้สิทธิเรียกร้องอย่างหนี้สามัญ** คือ บังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินทั่วไปของลูกหนี้ตาม ป.พ.พ. มาตรา 213 หรือจะบังคับจำนอง คือ ใช้บุริมสิทธิบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินที่จำนองตามมาตรา 728 ก็ได้ ทั้ง**ไม่มีบทบัญญัติแห่งกฎหมาย**บังคับว่าในกรณีซึ่งเป็นหนี้จำนองแล้ว ผู้เป็นเจ้าหนี้จะฟ้องร้องบังคับลูกหนี้อย่างหนี้สามัญตามมาตรา 214 ไม่ได้ เป็นแต่เพียงกฎหมายบังคับว่า ในกรณีที่โจทก์ใช้สิทธิบังคับจำนองสิทธิของโจทก์ย่อมตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งมาตรา 733 เท่านั้น **ประกอบกับมาตรา 733 มิได้บังคับว่าโจทก์มีสิทธิฟ้องบังคับจำนองได้แต่ทางเดียว** โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องขอให้บังคับจำเลยชำระหนี้ตามสัญญากู้ยืมเงินได้ เมื่อจำเลยไม่ชำระหนี้แก่โจทก์ตามคำพิพากษา **โจทก์ย่อมมีสิทธิที่จะบังคับคดีแก่ทรัพย์สินอื่น ๆ ของจำเลยรวมทั้งทรัพย์สินที่จำนองได้** มิใช่โจทก์มีสิทธิบังคับคดีได้แต่เฉพาะที่ดินที่จดทะเบียนจำนองเป็นประกันหนี้เงินกู้เท่านั้น (ฎ. ๙๓๒/๒๕๕๐)

โจทก์เป็นลูกจ้างของจำเลย ในการทำสัญญาจ้างโจทก์ได้จำนองที่ดินแปลงหนึ่งไว้เป็นประกันความเสียหาย ซึ่งย่อมแยกการจำนองกับหนี้ที่เอาทรัพย์สินจำนองเป็นประกันออกจากกันได้ เมื่อโจทก์ทำให้จำเลยเสียหายจำเลยจึงมีสิทธิเลือกฟ้องบังคับชำระหนี้ตามสัญญาจ้างแรงงานหรือสัญญาจำนองก็ได้เพราะ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ **มาตรา 733** ไม่บังคับว่าจำเลยมีสิทธิฟ้องบังคับจำนองเพียงทางเดียว ดังนั้นเมื่อจำเลยไม่ประสงค์จะบังคับชำระหนี้ค่าเสียหายจากที่ดินที่จำนองและจำเลยมีหนี้ต้องชำระเงินสะสมและเงินบำเหน็จจำนวนหนึ่งให้โจทก์ ประกอบกับจำเลยได้ใช้สิทธิขอหักหนี้มาในคำให้การแล้ว จำเลยจึงมีสิทธิ**นำเงินบำเหน็จของโจทก์มาหักกับค่าเสียหายของจำเลย**

ได้ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 341 โดยไม่จำต้องบังคับเอาจากทรัพย์สินที่จำนองเป็นประกันก่อน (ฎ.๙๐๘/๒๕๓๒)

4. มีใบพินัยกรรมโอนที่ดินให้ผู้รับจำนอง ที่ดินที่จำนองมีการแบ่งแยกออกเป็นหลายแปลงก่อนที่ผู้รับจำนองจะชำระบังคับจำนอง ดังนั้น ผู้รับจำนองมีสิทธิขอ ให้บังคับจำนองแก่ที่ดินทุกแปลงที่แบ่งแยกออกมาจากที่ดินที่จำนองหรือไม่? สัญญาจำนองมีได้ระหว่างการจำนองที่ดินครบไปจนถึงสิ่งปลูกสร้างที่อยู่บนที่ดินด้วย ผู้รับจำนองมีสิทธิจะยึดสิ่งปลูกสร้างพร้อมที่ดินนอกเขตตลาดหรือไม่?

คำตอบ กรณีที่มีการแบ่งแยกที่ดินจำนองออกเป็นหลายแปลงผู้รับจำนองยังคงมีสิทธิบังคับจำนองแก่ที่ดินได้ทุกแปลง เพราะเมื่อไม่ปรากฏว่าผู้รับจำนองได้ตกลงยินยอมให้ทำการแบ่งแยกที่ดินที่จำนองออกไปโดยปลอดจากการจำนอง ถือว่าการจำนองยังคงครอบคลุมไปถึงส่วนเหล่านั้นหมดทุกส่วนตาม ป.พ.พ.มาตรา 777 แม้สัญญาจำนองมิได้ระบุว่าการจำนองที่ดินครอบคลุมไปถึงสิ่งปลูกสร้างก็ตาม ผู้บังคับจำนองก็มีสิทธิยึดสิ่งปลูกสร้างด้วย เพราะอาศัยอำนาจตาม ป.พ.พ.มาตรา 779 บรรดาสอง มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยฎีกาว่า ที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๘๕ ตามสัญญาจำนองได้มีการแบ่งแยกออกเป็นอีก ๘ แปลง คือ ที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๕๗๒๘ ถึง ๕๕๗๓๕ ก่อนที่โจทก์จะฟ้องคดีนี้ จึงถือว่าเป็นคนละแปลงกันและในคำฟ้องโจทก์มิได้บรรยายฟ้องและมิได้ขอบังคับถึงที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๕๗๒๘ ถึง ๕๕๗๓๕ ทั้งไม่ได้ระบุไว้ในคำพิพากษาให้ขายทอดตลาดไปพร้อมกับที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๘๕ ดังกล่าว การที่โจทก์บังคับจำนองที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๕๗๒๘ ถึง ๕๕๗๓๕ ด้วยจึงเป็นการบังคับคดีไม่เป็นไปตามลำดับตามคำพิพากษานั้น ศาลฎีกาเห็นว่า แม้จะมีการแบ่งแยกที่ดินโฉนดเลขที่ ๖๘๕ ออกเป็นหลายแปลงตามโฉนดเลขที่ ๕๕๗๒๘ ถึง ๕๕๗๓๕ ก่อนที่โจทก์จะฟ้องคดีก็ตาม เมื่อไม่ปรากฏว่าโจทก์ในฐานะผู้รับจำนองได้ตกลงยินยอมให้จำเลยทำการแบ่งแยกที่ดินที่จำนองออกไปโดยปลอดจากการจำนอง ต้องถือว่า การจำนองยังคงครอบคลุมไปถึงส่วนเหล่านั้นหมดทุกส่วน ที่แบ่งแยกออกไปด้วยอยู่นั่นเอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๗๑๗ โจทก์จึงมีสิทธิที่จะขอให้บังคับจำนองแก่ที่ดินทุกแปลงที่แบ่งแยกออกไปจากที่ดินที่จำนองอย่างทรัพย์สินที่จำนองได้ ดังนั้น การที่โจทก์บังคับจำนองเอาแก่ที่ดินโฉนดเลขที่ ๕๕๗๒๘ ถึง ๕๕๗๓๕ ด้วย จึงมิใช่เป็นการบังคับเอาแก่ทรัพย์สินอื่นของจำเลยอันจะทำให้การบังคับคดีไม่เป็นไปตามลำดับตามคำพิพากษาแต่อย่างใด (ฎ.๙๓๑๔-๙๓๑๕/๒๕๕๑)

ศาลพิพากษาให้จำเลยที่ ๑ ชำระเงินแก่โจทก์ หากไม่ชำระให้ยึดที่ดินจำนองของจำเลยที่ ๒ ออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้แก่โจทก์ แม้สัญญาจำนองจะมีได้ระบุให้การจำนองครอบคลุมไปถึงสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินด้วยก็ตาม โจทก์ก็มีสิทธิยึดสิ่งปลูกสร้างของจำเลยที่ ๒ พร้อมทั้งที่ดินที่จำนองออกขายทอดตลาดได้โดยอาศัย ป.พ.พ.มาตรา ๗๑๙ บรรดาสอง ที่ให้อำนาจผู้รับจำนองยึดเอาสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินที่จำนองออกขายทอดตลาดรวมไปกับที่ดินได้ เนื่องจากสิ่งปลูกสร้างเป็นส่วนควบของที่ดินที่จำนอง โดยโจทก์ไม่จำเป็นต้องขอให้ศาลระบุในหมายบังคับคดี กับไม่จำเป็นต้องระบุในคำขอให้ศาลออกหมายบังคับคดีว่า ให้ยึดสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินที่จำนอง และไม่จำเป็นต้องแสดงหลักฐาน ให้ศาลเห็นว่าหากขายสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินรวมไปจะทำให้การขายทอดตลาดกระทำได้ง่ายและจะได้ราคาด้วย ทั้งการบังคับคดีดังกล่าวก็มิใช่เป็นการบังคับคดีเกินหรือนอกเหนือจากที่ได้ระบุในหมายบังคับคดีแต่อย่างใด การยึดทรัพย์สินของโจทก์เป็นการดำเนินการที่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว จำเลยจึงไม่มีสิทธิขอให้ศาลเพิกถอนการยึดสิ่งปลูกสร้างบนที่ดินจำนองดังกล่าวได้ (ฎ.๓๗๙๓/๒๕๕๑)

ข้อ ๕

วิทประภักษ์ ตัวเงิน บัญชีเดินสะพัด

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๘๕๕.....** ข้อความที่ไม่มีผลต่อตัวเงิน... = ข้อความอันใด + ซึ่งมิได้มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายลักษณะนี้ + ถ้าเขียนลงในตัวเงิน + ข้อความอันนั้นหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ตัวเงินนั้นไม่...
2. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๐๐.....** ความรับผิดชอบของผู้ลงลายมือชื่อในตัวเงิน... = บุคคล + ผู้ลงลายมือชื่อของตนในตัวเงิน + ย่อมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในตัวเงินนั้น...
3. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๐๕ วรรคหนึ่ง.....** กรณีที่ถือว่าเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย... = ภายใต้งบบังคับบทบัญญัติมาตรา ๑๐๐๘ + บุคคลผู้ได้ตัวเงินไว้ในครอบครอง + แสดงให้เห็นได้ว่าการสลักหลังไม่ขาดสาย / สลักหลังลอย + เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย...
4. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๑๐ วรรคหนึ่ง.....** ตราสารที่มีรายการขาดตกบกพร่องย่อมไม่สมบูรณ์...
5. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๑๔.....** ความผูกพันของผู้ส่งจ่ายหรือสลักหลังตัวแลกเงิน... = บุคคลผู้ส่งจ่ายหรือสลักหลัง + ยอมเป็นอันสัญญาว่า + เมื่อตัวนั้นได้นำยื่นโดยชอบแล้ว + จะมีผู้รับรองและใช้เงินตามเนื้อความแห่งตัว + ถ้าตัวนั้นเขาไม่รับรอง/ไม่ยอมจ่ายเงิน + ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สลักหลังก็จะใช้เงินแก่ผู้ทรง...
6. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๑๗.....** วิธีการโอนตัวแลกเงิน...
7. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๑๘.....** วิธีการสลักหลังลงในตัวแลกเงิน...
8. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๒๑.....** การสลักหลังตัวผู้ถือมีผลเป็นอาวัลผู้ส่งจ่าย...
9. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๓๕.....** หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการรับอาวัล... = เขียนลงในตัวเงิน/ใบประจำต่อ + ต้องระบุด้วยว่า ใช้ได้เป็นอาวัล / ส่วนอื่นใดทำนองเดียวกัน + ลงลายมือชื่อผู้รับอาวัล..
10. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๔๐.....** ความผูกพันของผู้รับอาวัล...
11. **ป.พ.พ.มาตรา ๕๔๕.....** มาตราที่กล่าวมาข้างต้นให้นำไปบังคับใช้กับเช็คด้วย... (ต้องอ้างเสมอ)
12. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๐๗.....** กรณีที่มีการแก้ไขข้อความในตัวหรือในคำรับรองในข้อสำคัญ...

แนวคำตอบ

1. **มีปัญหาคำตั้งข้อสงสัยประการแรกว่า** ผู้ทรงเช็คทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับผู้สลักหลังเช็ค ผู้ทรงเช็คมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายรับผิดชอบในมูลค่าตามเช็คได้หรือไม่? ผู้รับอาวัลผู้ออกตัวสัญญาให้เงินเพื่อได้ใบแยกจากผู้ออกตัวมีกำหนดอายุความเท่าใด?

คำตอบ ผู้ทรงเช็คทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับผู้สลักหลังเช็ค ผู้ทรงเช็คจะเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายรับผิดชอบในมูลหนี้ตามเช็คอีกไม่ได้ เพราะเป็นการแปลงหนี้ใหม่ คงมีสิทธิเรียกร้องตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้น ไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้รับผิดชอบในมูลหนี้ตามเช็คพิพาทได้อีก ส่วนกรณีที่ผู้รับอาวัลผู้ออกตัวสัญญาให้เงินเพื่อได้ใบแยกจากผู้ออกตัวมีกำหนดอายุความ 10 ปี ตาม ป.พ.พ.มาตรา 193/30 เพราะเป็นกรณีที่ไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาท โดยมีจำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อสลักหลัง ต่อมาจำเลยที่ 1 นำเช็คพิพาทไปแลกเงินสดจากโจทก์ โดยจำเลยที่ 1 ได้แก้ไขวันที่ลงในเช็ค ซึ่งถือเป็นข้อสำคัญ เมื่อจำเลยที่ 2 ผู้สลักหลังมิได้รู้เห็นยินยอมด้วยกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนั้น เช็คพิพาทเป็นอันเสียเฉพาะจำเลยที่ 2 ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1007 วรรคหนึ่ง โจทก์จึงไม่มีสิทธินำเช็คพิพาทมาฟ้องร้องจำเลยที่ 2 ให้รับผิดชอบ (ฎ.๖๔๔๒/๒๕๔๘)

3. มีบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ที่ให้โทษในกรณีที่จำเลยได้เอาไปขึ้นเงินภายใน ๑ เดือน แต่มีการออกเช็คตั้งแต่วันที่ผู้สั่งจ่ายเช็คอยู่ในฐานะอะไรและต้องรับผิดชอบในคดีหรือไม่? การเอาเช็คตามมาตรา ๙๒๑ ต้องระบุข้อความว่าให้ได้เป็นอาวัลหรือไม่?

ตอบ เช็คคือให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันแม้ว่ามิได้เอาไปขึ้นเงินภายใน ๑ เดือนก็ตาม แต่มีการสลักหลังเช็คดังกล่าว ผู้สลักหลังย่อมอยู่ในฐานะเป็นผู้อาวัลผู้สั่งจ่ายตามมาตรา ๙๒๑ ประกอบมาตรา ๙๘๙ จึงต้องผูกพันตนเป็นอาวัลแก่ผู้รับเช็คและต้องรับผิดชอบร่วมกับผู้สั่งจ่ายต่อผู้ทรงตามมาตรา ๙๔๐ และ ๙๖๗ ประกอบมาตรา ๙๘๙ ในฐานะผู้รับประกันการใช้เงิน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย และกรณีการอาวัลผู้สั่งจ่ายตามมาตรา ๙๒๑ นั้น ไม่จำเป็นจะต้องระบุว่าได้เป็นอาวัล เพราะเป็นการอาวัลตามผลของกฎหมาย มิใช่การอาวัลตามมาตรา ๙๘๙ จึงไม่จำเป็นต้องเขียนข้อความระบุว่าให้ได้เป็นอาวัล มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดยสุจริต แม้เช็คพิพาทเป็นเช็คให้ใช้เงินเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค และโจทก์มิได้ ยื่นแก่ธนาคารให้ใช้เงินภายใน ๑ เดือน นับแต่วันออกเช็คก็ตาม แต่จำเลยที่ 2 สลักหลังเช็คพิพาทซึ่งจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่ายแก่ผู้ถือ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๒๑ ประกอบด้วยมาตรา ๙๘๙ ให้ถือว่า การสลักหลังนั้นเป็นเพียง ประกัน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการ รับประกันเพื่อการใช้เงินตามเช็คนั้น จำเลยที่ 2 จึงต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกันและรับผิดชอบร่วมกันกับจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตามมาตรา ๙๔๐ และ ๙๖๗ ประกอบมาตรา ๙๘๙ ในฐานะผู้รับประกันการใช้เงิน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย จำเลยที่ 2 มิได้อยู่ในฐานะผู้สลักหลังทั้งปวง อัน จะพึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๙๙๐ ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ เรื่องเงื่อนไขแห่งการใช้สิทธิไต่เบี่ยงของผู้ทรงเช็คต่อผู้สลักหลัง โอนเช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น บทบัญญัติมาตรา ๙๙๐ ดังกล่าวหาได้รวมถึงผู้สลักหลังเช็คในฐานะเป็นผู้รับประกัน การใช้เงิน (ผู้รับอาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่ายตามเช็คซึ่งสั่ง ให้ใช้เงินแก่ผู้ถืออันด้วยไม่ ซึ่งเป็นกรณีต่างกัน จึงไม่อาจ นำมาปรับแก้กรณีนี้ได้ (ฎ.๑๐๐๗/๒๕๔๒)

จำเลยให้การว่า จำเลยกู้เงินบ. โดยออกเช็คไว้ ต่อมาบ. ขอร่วมลงทุนทำการค้าโดยถือเอาเงินที่จำเลยเป็นเงินร่วมลงทุน และตกลงยกเลิกการกู้ยืม มูลหนี้ตามเช็คจึงระงับไป จำเลยอุทธรณ์และฎีกาว่า จำเลยออกเช็คโดยมีข้อตกลงในขณะ ออกเช็คไม่นำเช็คไปเรียกเก็บเงินและนำเข้าบัญชี จึงเป็นข้อ ที่มิได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลล่าง เช็คเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ต้องการความเชื่อถือในระหว่าง ผู้สั่งจ่ายและผู้ทรงทั้งหลาย เมื่อนำเช็คไปเรียกเก็บเงิน แล้วจะมีการจ่ายเงินตามเช็ค ข้อกำหนดเงื่อนไขใด ๆ อันเป็น การห้ามหรือจำกัดการจ่ายเงินจะพึงมีได้จึงต้องเป็นไปตาม บทบัญญัติของกฎหมายการที่จำเลยขีดเส้นสีดำไว้ในช่องวันที่ การกระทำดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ว่า กระทำได้ ข้อความดังกล่าวจึงหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใด แก่เช็คนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๘๙๙ จึงถือว่าจำเลยออกเช็คโดยมิได้ลงวันออกเช็คไว้ เมื่อโจทก์ได้รับเช็คและนำเข้าบัญชี โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ธนาคารจึง ลงวันที่ในเช็คได้ตามมาตรา ๙๑๐ วรรคท้าย ประกอบมาตรา ๘๙๘ โจทก์ลงลายมือชื่อสลักหลังเช็คผู้ถือ ต้องถือว่าเป็น การประกันหรืออาวัลผู้สั่งจ่ายตามมาตรา ๙๒๑ ประกอบมาตรา ๙๘๙ เป็นการอาวัลตามผลของกฎหมายมิใช่การอาวัลตามมาตรา ๙๓๙ จึง ไม่ต้องการเขียนข้อความระบุว่า ได้เป็นอาวัล โจทก์ต้อง รับผิดชอบ บ. ตามมาตรา ๙๔๐ วรรคหนึ่ง และต้องชำระหนี้ไปตามความรับผิดชอบที่มีต่อ บ. ตามตัวเงิน การชำระหนี้นี้โจทก์ไม่ต้องแจ้งให้จำเลยทราบและจะถือว่าเป็นการชำระหนี้ โดยขึ้นใจลูกหนี้ไม่ได้ (ฎ.๓๕๐๗/๒๕๔๒)

4. มีบทบัญญัติใดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา ที่ให้โทษในกรณีที่จำเลยได้เอาไปขึ้นเงินภายใน ๑ เดือน แต่มีการออกเช็คตั้งแต่วันที่ผู้สั่งจ่ายเช็คอยู่ในฐานะอะไรและต้องรับผิดชอบในคดีหรือไม่? ข้อความในเช็คต้องระบุว่าให้ได้เป็นอาวัลหรือไม่?

“สด” คงไม่ใช่ว่าจะอ้างว่า “จ่าย” มีเงินทำให้เช็คไม่มีชื่อหรือชื่อของผู้รับเงินตามมาตรา ๙๘๘(๔) หรือไม่และผู้สั่งจ่ายกับผู้ถือเช็คต้องรับผิดชอบในเช็คหรือไม่?

ตอบ การลงลายมือชื่อไว้ด้านหลังของเช็ค โดยไม่ปรากฏถึงคำสำคัญว่าใช้ได้เป็นอาวัล ไม่เป็นการอาวัลผู้สั่งจ่ายตามมาตรา ๙๘๙ ประกอบมาตรา ๙๘๘ แต่ผู้ลงลายมือชื่อดังกล่าวต้องรับผิดชอบในความในถ้อยเงินตามมาตรา ๙๐๐ กรณีที่เช็คมาข้อความบนเช็คคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก แล้วเขียนคำว่า “สด” ลงไปในช่องว่างหลังคำว่า “จ่าย” นั้น ย่อมมีผลทำให้เช็คไม่มีชื่อหรือชื่อของผู้รับเงินตามมาตรา ๙๘๘(๔) ส่วนคำว่า “สด” ที่เขียนลงไปในนั้นย่อมไม่มีผลแก่ถ้อยเงินตามมาตรา ๙๘๙ ดังนั้นเมื่อเช็คขาดรายการซึ่งกฎหมายบังคับให้ต้องมี ย่อมมีผลทำให้เช็คไม่สมบูรณ์เป็นเช็คตามมาตรา ๙๘๗ และมาตรา ๙๑๐ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๙๘๙ วรรคหนึ่ง แม้ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้สั่งจ่ายและผู้สละหลังก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อความในเช็คนั้น มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

การที่จำเลยลงลายมือชื่อไว้ด้านหลังของเช็ค โดยไม่ปรากฏถึงคำสำคัญว่าใช้ได้เป็นอาวัลหรือสำนวนอื่นใดทำนองเดียวกันไม่เป็นการลงลายมือชื่อเป็นผู้รับอาวัลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๙๓๙ วรรค ๑ และ ๒ ประกอบด้วยมาตรา ๙๘๙ จำเลยลงลายมือชื่อด้านหลังของเช็คแม้เช็คดังกล่าวระบุชื่อโจทก์ เป็นผู้รับเงินขีดฆ่าคำว่าหรือผู้ถือ และที่มุมซ้ายบนด้านหน้ามีข้อความ ว่าเข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น ห้ามเปลี่ยนมือก็ตาม แต่ด้วยความสมัครใจของจำเลยยอมผูกพันตนต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงในอันที่จะรับผิดชอบอย่างเดียวกับผู้สั่งจ่าย ด้วยการลงลายมือชื่อของตนในตั๋วเงิน ย่อมรับผิดชอบในความในตั๋วเงินดังบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๙๐๐ ดังนั้น เมื่อธนาคาร ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าว จำเลยย่อมต้องรับผิดชอบชำระหนี้ ตามเช็คให้แก่โจทก์ (วินิจฉัยโดยที่ประชุมใหญ่ ครั้งที่ ๑๒/๒๕๒๔) (ฎ. ๓๗๘๘/๒๕๒๔(ป))

จำเลยที่ ๒ ปฏิเสธว่าลายมือชื่อด้านหลังเช็คพิพาทไม่ใช่ของจำเลยที่ ๒ โจทก์นำสืบพยานบุคคลว่าจำเลยที่ ๒ เป็นผู้ลงลายมือชื่อด้านหลังเช็คพิพาท และในสำนวนมีลายมือชื่อแท้จริงของจำเลยที่ ๒ ในสัญญาจำนอง ใบแต่งตั้งนายและคำให้การซึ่งเป็นลายมือชื่อที่ปรากฏอยู่ชัดเจน เมื่อเป็นพยานหลักฐานเกี่ยวกับประเด็นโดยตรงย่อมเป็นอำนาจของศาลที่จะอาศัยลายมือชื่อตรวจเปรียบเทียบเพื่อชี้ว่าหน้าของพยานหลักฐานว่าเป็นอันเพียงพอให้เชื่อ ฟังได้หรือไม่เพียงใดไม่มีกฎหมายห้ามมิให้ศาลเปรียบเทียบลายมือชื่อและรับฟังตามที่ได้ตรวจพิเคราะห์แล้ว เช็คพิพาทเป็นเช็คที่ออกให้เพื่อเป็นประกันการกู้ยืมเงินจึงเป็นการออกเช็คโดยมีมูลหนี้มาจากการกู้ยืมเงินและมีเจตนาที่จะผูกพันบังคับชำระหนี้กันได้ตามกฎหมาย โจทก์จึงมีสิทธิฟ้องคดีบังคับตามเช็คได้ จำเลยที่ ๒ ลงลายมือชื่อด้านหลังเช็คพิพาทแล้วร่วมกับจำเลยที่ ๑ นำเช็คไปมอบให้โจทก์ ถือว่าจำเลยที่ ๒ ลงลายมือชื่อด้านหลังเช็คด้วยความสมัครใจที่จะผูกพันต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงในอันที่จะรับผิดชอบข้อความในเช็คอย่างเดียวกับจำเลยที่ ๑ ผู้สั่งจ่ายด้วยการลงลายมือชื่อของตนในเช็คตาม ป.พ.พ. มาตรา ๙๐๐ (ฎ. ๔๘๗๒/๒๕๓๓)

เช็คพิพาทที่จำเลยที่ ๑ สั่งจ่ายมีการขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก แล้วเขียนคำว่า “สด” ลงไปในช่องว่างหลังคำว่า “จ่าย” ย่อมมีผลทำให้เช็คพิพาทไม่มีชื่อหรือชื่อของผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือตามที่ ป.พ.พ. มาตรา ๙๘๘ (๔) บัญญัติไว้ และการขีดฆ่าดังกล่าวก็ไม่ใช้กรณีตาม ป.พ.พ. มาตรา ๘๙๙ ซึ่งเป็นเรื่องการเขียนข้อความที่มีได้มีบัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. ลักษณะตั๋วเงิน ข้อความที่เขียนลงไปจึงไม่มีผลแก่ตั๋วเงิน การที่เช็คพิพาทขาดรายการซึ่งกฎหมายบังคับให้ต้องมี ย่อมมีผลทำให้เช็คพิพาทไม่สมบูรณ์เป็นเช็คตามมาตรา ๙๘๗ และมาตรา ๙๑๐ วรรคหนึ่ง ประกอบมาตรา ๙๘๙ วรรคหนึ่ง แม้ธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน จำเลยที่ ๑ ผู้สั่งจ่ายและจำเลยที่ ๒ ผู้สละหลังก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อความในเช็คนั้น (ฎ. ๖๓๐๕/๒๕๔๘)

ข้อที่ ๑

วิภทฺฐินสวณ-บริษัท

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๒๕.....** ความหมายและลักษณะของห้างหุ้นส่วนสามัญ...
2. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๓๐.....** กรณีให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเป็นการลงหุ้น...

3. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๔๐.....** ห้ามชักนำบุคคลอื่นเข้ามาเป็นหุ้นส่วนโดยมิได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนทั้งหมด...
4. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๔๘.....** สิทธิของหุ้นส่วนเรียกเอาประโยชน์ในกิจการที่ไม่ปรากฏชื่อของตน...
5. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๕๐.....** กิจการที่ห้างหุ้นส่วนทุกคนต้องรับผิดชอบบุคคลภายนอก... = การใดๆอันผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งได้จัดทำไป + ที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้าง + ผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนย่อมมีความผูกพันในการนั้นๆ..
6. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๕๔.....** ผู้ที่ไม่ได้เป็นหุ้นส่วนแสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วนบุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเสมือนเป็นหุ้นส่วน...
7. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๕๕.....** เหตุในการเลิกห้างหุ้นส่วนสามัญ... (๓) ถ้าสัญญาทำไว้เฉพาะเพื่อทำกิจการอย่างหนึ่งอย่างใดแต่อย่างเดียวเมื่อเสร็จการนั้น... (๕) เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งตาย...
8. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๖๘.....** ความรับผิดชอบของผู้เป็นหุ้นส่วนในหนี้ของห้างซึ่งเกิดขึ้นก่อนตนออกจากห้างหุ้นส่วน...
9. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๗๓.....** ลักษณะของห้างหุ้นส่วนจำกัด...
10. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๘๐.....** ให้นำบทบัญญัติว่าด้วยห้างหุ้นส่วนสามัญมาใช้บังคับแก่ห้างหุ้นส่วนจำกัดด้วย...
11. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๘๑.....** ห้ามมิให้เอาชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบเรียกขานระคนเป็นชื่อห้าง..
12. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๘๒.....** ผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบมิให้ใช้ชื่อตนระคนเป็นชื่อห้างบุคคลนั้นต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเสมือนเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบ...
13. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๘๘.....** กรณีผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบเข้าไปจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจะต้องรับผิดชอบหนี้ของห้างโดยไม่จำกัดจำนวน...

แนวคำตอบ

1. **มีปัญหาคำตั้งวินิจฉัยประการแรกว่า** หุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบให้ใช้ชื่อตนระคนเป็นชื่อห้างจะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเสมือนเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบตาม ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๘๑, ๑๐๘๒ คำว่า "ชื่อ" มีคามหมายอย่างไร? กรณีที่บุคคลอื่นยอมให้ใช้ชื่อตนระคนเป็นชื่อห้าง มิได้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนจำกัด จะต้องรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกหรือไม่?

คำตอบ "ชื่อ" ในบทบัญญัติมาตรา 1081 และมาตรา 1082 หมายถึง ชื่อตัว ชื่อรอง หรือชื่อสกุล อันเป็นชื่อเดิมของผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบ มิใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของชื่อ หรือพยางค์หนึ่งของชื่อ เว้นแต่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าชื่อบางส่วนหรือพยางค์หนึ่งของชื่อนั้นเป็นคำที่เรียกขานเป็นชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนดังกล่าว ส่วนกรณีที่บุคคลภายนอกยินยอมให้ใช้ชื่อตนระคนเป็นชื่อห้างนั้น บุคคลภายนอกไม่ต้องรับผิดชอบ เพราะไม่ต้องอ้างมาตรา 1054, 1077, 1082 1080 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

คำว่า "ชื่อ" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1081 และ 1082 ย่อมหมายถึง ชื่อสกุลด้วย เมื่อจำเลยที่ 4 ที่ 5 ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบให้ใช้ชื่อสกุลของตนระคนเป็นชื่อห้างจำเลยที่ 4 ที่ 5 จึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ซึ่งเป็นบุคคลภายนอกเสมือนเป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบ (ฎ. ๑๙๒๖/๒๕๓๒)

คำว่า "ชื่อ" ในบทบัญญัติ ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๒๑, ๑๐๘๒ หมายถึง ชื่อตัว ชื่อรอง หรือชื่อสกุล อันเป็นชื่อเดิมของผู้เป็นหุ้นส่วนจำกัดความรับผิดชอบ มิใช่ส่วนหนึ่งส่วนใดของชื่อ หรือพยางค์หนึ่งของชื่อ เว้นแต่เป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่าชื่อบางส่วนหรือพยางค์หนึ่งของชื่อนั้นเป็นคำที่เรียกขานเป็นชื่อของผู้เป็นหุ้นส่วนดังกล่าว จำเลยที่ ๔ ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำกัด

ความรับผิดของห้างจำเลยที่ ๑ มีชื่อว่า “วิริยะ” เพียงแต่ยอมให้ห้างจำเลยที่ ๑ ใช้คำว่า “วิ” มาระคนเป็นชื่อห้าง (ห้างหุ้นส่วนจำกัด วิฑูรย์ทัศน์ ชัพพลาย) โดยไม่ปรากฏข้อเท็จจริงชัดแจ้งว่า คำว่า “วิ” นั้นเป็นที่รู้จักทั่วไป หมายถึงชื่อของจำเลยที่ ๔ จึงยังไม่ต้องด้วยบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าว จำเลยที่ ๔ จึงไม่ต้องร่วมกับจำเลยอื่นรับผิดชอบต่อโจทก์ (ฎ. ๑๓๒๒/๒๕๓๖)

จำเลยที่ 2 และที่ 3 เป็นสามีภริยา และเป็นหุ้นส่วนเพียง 2 คนในห้างจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและหุ้นส่วนผู้จัดการ จำเลยที่ 3 เป็น หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด จำเลยที่ 3 ยอมให้จำเลยที่ 2 นำชื่อของตนไประคนเป็นชื่อห้าง จำเลยที่ 1 แต่แรกเริ่มจัดตั้งห้างจำเลยที่ 1 และได้ร่วมกันกู้เงินธนาคารมา ก่อสร้างสถานบริการน้ำมันและเป็นทุนดำเนินกิจการของห้างจำเลยที่ 1 มาแต่ต้น จำเลยที่ 3 จึง ต้องร่วมรับผิดกับ จำเลยที่ 1 และที่ 2 ต่อโจทก์เสมือนหนึ่งเป็นหุ้นส่วนประเภทไม่จำกัดความรับผิด ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1082 (ฎ. ๒๖๒๖/๒๕๔๘)

ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1025 ห้างหุ้นส่วนสามัญคือห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนหมดทุกคนต้องรับผิดชอบร่วมกันเพื่อหนี้ทั้งปวงของหุ้นส่วนโดยไม่มีจำกัด ดังนั้นบุคคลใดแสดงตนว่าเป็นหุ้นส่วน ป.พ.พ. มาตรา 1054 จึงบัญญัติให้รับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกในบรรดาหนี้ของห้างหุ้นส่วนสามัญเสมือนเป็นหุ้นส่วน คือต้องรับผิดชอบโดยไม่มีจำกัดจำนวนหนี้ ส่วนห้างหุ้นส่วนจำกัดตาม ป.พ.พ. มาตรา 1077 คือ ห้างหุ้นส่วนประเภทซึ่งมีผู้เป็นหุ้นส่วนสองประเภทคือ ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดและพวกไม่จำกัดความรับผิด ซึ่งมีความผิดไม่เท่ากัน จึงไม่อาจนำมาตรา 1054 มาใช้บังคับกับห้างหุ้นส่วนจำกัดได้ เพราะไม่อาจกำหนดได้ว่าจะต้องรับผิดชอบเสมือนเป็นหุ้นส่วนประเภทใด จึงได้บัญญัติแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพื่อบังคับใช้กับผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดไว้โดยเฉพาะใน มาตรา 1082 โดยให้ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดที่ยินยอมโดยแสดงออกชัดหรือโดยปริยายให้ใช้ชื่อของตนระคนเป็น ชื่อห้างรับผิดชอบต่อบุคคลภายนอกเสมือนเป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิด จำเลยที่ 4 ไม่ใช่หุ้นส่วนของห้างจำเลยที่ 1 แม้จะยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายให้ใช้ชื่อของตนระคนเป็นชื่อห้างจำเลยที่ 1 ก็ หาต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เสมือนเป็นหุ้นส่วนตาม ป.พ.พ. มาตรา 1054 ประกอบมาตรา 1080 จำเลยที่ 4 จึงไม่ต้องร่วมรับผิดกับจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 (ฎ. ๒๖๒๖/๒๕๔๘)

จำเลยที่ ๑ เป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด มิใช่เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ การที่จำเลยที่ ๔ เข้าไปดำเนินกิจการของห้างจำเลยที่ ๑ ไม่มีผลให้จำเลยที่ ๔ กลายเป็นหุ้นส่วนของจำเลยที่ ๑ และต้องรับผิดชอบในหนี้ของจำเลยที่ ๑ ด้วย และแม้จำเลยที่ ๔ จะ ยินยอมโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายให้ใช้ชื่อของตนระคนกับชื่อของห้าง จำเลยที่ ๑ ก็ ไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เสมือนเป็นหุ้นส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๐๕๔ ประกอบมาตรา ๑๐๘๐ (ฎ. ๔๕๓๗/๒๕๕๑)

2. มีบทบัญญัติอันใดเกี่ยวกับกรณีที่ ผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนคนหนึ่ง ดำเนินการอันเป็นไปในทางที่มิชอบตามการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น ผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นจะฟ้องผู้พ้นและรับผิดชอบด้วยหรือไม่? หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิด หลุดได้หรือไม่ เมื่อผู้ฟ้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนนั้นมีความผิดที่ผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเองจะเห็นอย่างไร?

คำตอบ เมื่อผู้เป็นหุ้นส่วนในห้างหุ้นส่วนคนหนึ่งดำเนินการอันเป็นไปในธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วน ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นทุกคนต้อง เพราะเมื่อหุ้นส่วนคนหนึ่งได้ดำเนินการในฐานะหุ้นส่วนอันเป็นไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วน ถือว่าอยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วน ที่ผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นต้องมีความผูกพันและรับผิดชอบร่วมกันตาม ป.พ.พ. มาตรา 1050 ส่วนกรณี ที่หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดหลุดเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจการงานของห้างหุ้นส่วนนั้น ระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันเองต้องบังคับตามสัญญาหุ้นส่วน ไม่ นำบทบัญญัติมาตรา 1088 มาใช้บังคับ ระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง เพราะบทบัญญัติดังกล่าวมุ่งคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากบุคคลภายนอกอาจไม่ทราบว่าผู้ใด

เป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้ใดเป็นหุ้นส่วนจำพวกใด ส่วนระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเองผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนทราบดีอยู่แล้วว่าผู้ใดเป็นหุ้นส่วนจำพวกใดและมีหน้าที่อย่างใด หากจึงยอมให้มีการกระทำผิดหน้าที่ ผู้ที่ให้ความยินยอมไม่มีสิทธิจะอ้างกฎหมายมาอ้างดั่งกล่าวขึ้นบังคับผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันอย่างบุคคลภายนอกได้ ดังนั้นกรณีของผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันต้องบังคับตามสัญญาหุ้นส่วน มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยและ พ. กับพี่น้องตกลงเข้ากันเพื่อกระทำการร้านค้าร่วมกันโดยมีวัตถุประสงค์แบ่งปันผลกำไรระหว่างกัน จึงเข้าลักษณะสัญญาจัดตั้งห้างหุ้นส่วนสามัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1012 การที่ พ. สั่งซื้อสินค้าจากโจทก์และจำเลยได้ออกเช็คพิพาทเพื่อชำระหนี้ค่าสินค้าและทำหนังสือรับสภาพหนี้แก่โจทก์เป็นการดำเนินการในฐานะหุ้นส่วนอันเป็นไปในทางที่เป็นธรรมดาการค้าขายของห้างหุ้นส่วนนั้น จำเลยซึ่งเป็นหุ้นส่วนจะต้องรับผิดชอบร่วมกับหุ้นส่วนคนอื่น ๆ โดยไม่จำกัดจำนวนในการชำระหนี้อันได้ก่อให้เกิดขึ้นเพราะจัดการไปเช่นนั้นตาม **มาตรา 1050** จำเลยทำหนังสือรับสภาพหนี้เมื่อวันที่ 1 กันยายน 2543 ยอมรับว่ามียอดหนี้ค้างชำระสำหรับการสั่งซื้อสินค้าระหว่างเดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม 2542 เป็นการรับสภาพหนี้ภายในระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่สั่งซื้อสินค้าในแต่ละครั้งเป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลงและเริ่มนับอายุความใหม่ตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน 2543 ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14 (1) และมาตรา 193/15 โจทก์เข้าไปในร้านแล้วเอาเท้าวางไว้บนโต๊ะพูดจากับลูกค้าภายในร้านของจำเลยว่าสินค้าในร้านไม่มีคุณภาพ และบอกร้านค้าใกล้เคียงว่าจำเลยเป็นหนี้แล้วไม่ชำระ เป็นเพียงการติดตามทวงถามให้ชำระหนี้ด้วยพฤติการณ์และการกระทำที่ไม่เหมาะสมเท่านั้น มิได้เกิดภัยอันใกล้จะถึงและร้ายแรงถึงขนาดที่จะถือได้ว่าเป็นการข่มขู่ตาม ป.พ.พ. มาตรา 164 (ฎ.๒๖๒๔/๒๕๕๑)

การที่จำเลยกับพวกได้ร่วมกันซื้อที่ดินมาจัดสรรแบ่งขายเป็นแปลง ๆ ด้วยความประสงค์ที่จะหากำไรมาแบ่งปันกัน เป็นการกระทำที่เป็นหุ้นส่วนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1012 การที่หุ้นส่วนของจำเลยยอมให้โจทก์ขายช่วงที่ดินและยอมรับเงินนั้นไว้ เมื่อได้จัดทำไปในทางที่เป็นธรรมชาติของการค้าของห้างหุ้นส่วน จำเลยย่อมจะต้องมีความผูกพันและรับผิดชอบร่วมด้วย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1050 (ฎ.๓๑๔/๒๕๑๐)

โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามเช็ค จำเลยต่อสู้ว่าเช็คนั้นไม่ใช่เช็คของห้างหุ้นส่วนเป็นเช็คส่วนตัวของจำเลยที่ 2 การสลักหลังเช็คไม่ใช่วัตถุประสงค์ของห้าง อีกทั้งตราที่ประทับมิใช่ตราของห้างที่จดทะเบียนไว้ห้างและผู้เป็นหุ้นส่วนไม่ต้องรับผิดชอบ เมื่อจำเลยปฏิเสธความรับผิดชอบในเช็คเช่นนี้ โจทก์จึงมีสิทธิที่จะนำสืบได้ว่าเช็คนั้นเป็นเช็คของห้างซึ่งผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนจะต้องรับผิดชอบและนำสืบได้ว่าหนี้สินของหุ้นส่วนนั้นเป็นมาอย่างไร จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้จัดการกับหุ้นส่วนได้เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตกับโจทก์สั่งซื้อสินค้า เมื่อได้รับสินค้ามาแล้วและจำหน่ายหมดไปแล้ว จำเลยที่ 2 จึงได้จ่ายเช็คของจำเลยที่ 2 เองชำระหนี้แก่โจทก์เพราะเช็คของห้างหมดและธนาคารปิดบัญชี การที่จำเลยที่ 2 เซ็นชื่อสลักหลังไปในเช็คโดยเอาตราของห้างซึ่งใช้เป็นประจำประทับลงไปแสดงว่ากระทำในนามของห้าง ชำระหนี้ของห้างกิจการที่กระทำนี้**อยู่ในขอบวัตถุประสงค์ของห้าง**ดังนี้ ห้างหุ้นส่วนและผู้เป็นหุ้นส่วนจึงต้องรับผิดชอบใช้เงินตามเช็คนั้น (ฎ.๓๖๒/๒๕๑๐)

โจทก์ฟ้องคดีโดยยกข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาสองข้อคือ **ข้อแรก** โจทก์จำเลยได้ตกลงกันประกอบกิจการและจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดโดยโจทก์เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ **ข้อที่สอง** จำเลยซึ่งเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดได้สอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนขอให้บังคับให้จำเลยร่วมรับผิดชอบเจ้าหนี้ของห้างหุ้นส่วนโดยไม่จำกัดจำนวน **จำเลยให้การรับว่า** เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดแต่ปฏิเสธว่าไม่เคยสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วน **ศาลชั้นต้นกำหนดประเด็นข้อพิพาทว่า** หนี้ของห้างหุ้นส่วนตามฟ้องผูกพันจำเลยหรือไม่เพียงใด ซึ่งศาลล่างทั้งสองเห็นว่า แม้จำเลยจะสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วนจำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบอย่างไม่จำกัดจำนวน เพราะกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1088 วรรคหนึ่ง เป็นกรณีที่ผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดต้องรับผิดชอบ

ต่อบุคคลภายนอก แต่คดีนี้ไม่ใช่กรณีบุคคลภายนอกเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบ เป็นเรื่องระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเอง จึงต้องบังคับตามสัญญาหุ้นส่วนซึ่งเป็นข้ออ้างที่อาศัยเป็นหลักแห่งข้อหาของโจทก์ข้อแรก ฉะนั้น การที่ศาลล่างทั้งสองวินิจฉัยดังกล่าว จึงไม่เป็นการวินิจฉัยนอกพ้อง กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1088 วรรคหนึ่ง ซึ่งบัญญัติว่า ถ้าผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดชอบผู้ใดสอดเข้าไปเกี่ยวข้องจัดการงานของห้างหุ้นส่วน ท่านว่าผู้นั้นจะต้องรับผิดชอบกันในบรรดาหนี้ทั้งหลายของห้างหุ้นส่วนนั้นโดยไม่จำกัดจำนวนนั้น เป็นบทบัญญัติเพื่อคุ้มครองบุคคลภายนอก เนื่องจากบุคคลภายนอกอาจไม่ทราบว่าผู้ใดเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการหรือผู้ใดเป็นหุ้นส่วนจำพวกใด ส่วนระหว่างหุ้นส่วนด้วยกันเองผู้เป็นหุ้นส่วนทุกคนทราบที่อยู่แล้วว่าผู้ใดเป็นหุ้นส่วนจำพวกใดและมีหน้าที่อย่างใด หากยินยอมให้มีการกระทำผิดหน้าที่ ผู้ที่ให้ความยินยอม ไม่มีสิทธิจะอ้างกฎหมายมาตราดังกล่าวขึ้นบังคับผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกัน อย่างบุคคลภายนอกได้ กรณีของผู้เป็นหุ้นส่วนด้วยกันต้องบังคับตามสัญญาห้างหุ้นส่วน (ฎ.๕๘๔๔/๒๕๓๗)

3. มีบทบัญญัติอันใดประการที่สามว่า ตั้งทั้งสามผู้ขึ้นใหม่ให้อายุถือการทั้งเดิมเดิมเป็นการถือหุ้น(ส่วนหรือไม่) เมื่อตั้งทั้งสามผู้ขึ้นใหม่แล้ว(ส่วนหรือไม่)ของเงินเดิมโดยไม่มีการเปลี่ยน(ส่วนหรือไม่) สามผู้ขายหรือรับมรดกหุ้น(ส่วนหรือไม่)โดยการถือหุ้น(ส่วนหรือไม่)ได้หรือไม่? เอาที่ดินไปลงทุนโดยไม่ได้อายุทางทะเบียน(ส่วนหรือไม่)เป็นหุ้น(ส่วนหรือไม่)ทุกกรณีหรือไม่? เอาที่ดินและตั้งลงทุนโดยไม่ได้อายุทางทะเบียนและตั้งเป็นกรรมสิทธิ์(ส่วนหรือไม่)?

ตอบ กรณีตั้งห้างหุ้นส่วนสามผู้ขึ้นมาใหม่ เพื่อขยายกิจการค้าของห้างหุ้นส่วนสามผู้เดิม และได้ทำการค้าในนามของห้างหุ้นส่วนสามผู้เดิมโดยความยินยอมของหุ้นส่วน จึงเป็นการเข้าหุ้นส่วนกันระหว่างห้างเดิมและห้างใหม่ ตามมาตรา 1025 เมื่อตกลงกันจัดตั้งห้างและดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์บางส่วนแล้ว ก็ต้องถือว่าเกิดห้างหุ้นส่วนขึ้นแล้ว ดังนั้นจะมาฟ้องขอคืนเงินโดยไม่มีการชำระบัญชีไม่ได้ กรณีสามผู้ขาย ภรรยาตกลงเข้าเป็นหุ้นส่วนแทนสามี ให้กิจการของห้างดำเนินต่อไป แม้ว่าภรรยาไม่ได้ลงทุนเป็นเงินอีก แต่ทรัพย์สินของสามีซึ่งมีอยู่ในห้างหุ้นส่วนกลางเป็นมรดกตกได้แก่ภรรยา ซึ่งสามารถถือราคาเป็นเงินได้แล้วตามมาตรา 1026 ส่วนการเอาที่ดินมาลงหุ้นโดยไม่ได้อายุทางทะเบียนกันและตกลงหุ้นยังมีชื่อในโฉนดเป็นเจ้าของที่ดินก็ตาม ก็ต้องถือว่าหุ้นส่วนผู้นั้นถือที่ดินแทนหุ้นส่วนทั้งหมด หุ้นส่วนผู้เป็นเจ้าของที่ดินมาแต่เดิมจะอ้างว่าที่ดินยังเป็นของตนเองอยู่เพราะยังไม่ได้จดทะเบียนโอนให้ห้างหุ้นส่วนและโอนไปให้ผู้อื่นแล้วหาได้ไม่ทั้งนี้ตามมาตรา 1030 ส่วนผู้คัดค้านทั้งห้าตกลงนำที่ดินและถักถวงมาลงหุ้นตั้งแต่ห้างยังไม่จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด แม้ยังไม่ได้อายุทางทะเบียนกรรมสิทธิ์ แต่ระหว่างผู้คัดค้านทั้งห้าและห้าง ต้องถือว่ากรรมสิทธิ์ในที่ดินและถักถวงตกเป็นของห้าง ตั้งแต่เวลาที่นำมาลงหุ้นเป็นต้นมาตามมาตรา 1030 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ห้าง ม.เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลมีจำเลยที่ 1 เป็นผู้ดำเนินการแทน ต่อมาจำเลยที่ 1 ที่ 2 และที่ 3 เข้าหุ้นกันตั้งห้าง ส. เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ ไม่ได้จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล เพื่อขยายกิจการค้าของห้าง ม. และจำเลยที่ 1 ได้ทำการค้าของห้าง ส. ต่อมาในนามของห้าง ม. โดยความยินยอมของจำเลยที่ 2 และที่ 3 การที่จำเลยทั้งสามประกอบการค้าร่วมกันดังกล่าว จึงเป็นการเข้าหุ้นส่วนกัน เมื่อจำเลยที่ 1 ได้ทำสัญญาทรัพย์สินและเปิดเช็คเตอร์ออฟเครดิตกับโจทก์ เป็นการทำให้ห้าง ส. แต่ใช้ชื่อห้าง ม. จำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจึงต้องร่วมรับผิดชอบหนี้ให้โจทก์ (ฎ.๒๙๖๒/๒๕๑๗)

ศาลฎีกาเห็นว่า คำบรรยายฟ้องของโจทก์และเอกสารหมาย ก.ท้ายฟ้อง ประกอบกับคำแถลงรับของโจทก์จำเลย แสดงให้เห็นโดยชัดเจนแล้วว่า หุ้นส่วนระหว่างโจทก์จำเลยได้ตั้งขึ้นและได้ดำเนินการไปตามวัตถุประสงค์ของห้างหุ้นส่วนไปบางส่วน โดยมีการวิ่งเต้นจนได้รับสัมปทานที่ดินมาเพื่อทำเหมืองแร่แล้ว เพียงแต่ยังไม่ตั้งชื่อห้างหุ้นส่วนเพื่อดำเนินการในขั้นต่อไปเท่านั้น เมื่อโจทก์จำเลยเกิดการขัดแย้งกันจนไม่อาจดำรงการเป็นหุ้นส่วนต่อไปได้ โจทก์ก็ชอบที่จะต้องการ ขอให้มีการเลิกหุ้นส่วนเพื่อชำระบัญชี ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1055 ถึง 1063 เมื่อการชำระบัญชีไม่ถูกต้องอย่างไร โจทก์จึงจะมีสิทธิฟ้องคดีได้โจทก์จะมาฟ้องขอคืนเงินที่ลงทุนไป โดยยังไม่มีการชำระบัญชีหาได้ไม่ (ฎ.๒๒๑๖/๒๕๑๔)

สามีจำเลยกับโจทก์ร่วมกันเข้าหุ้นตั้งห้างหุ้นส่วนจำกัด ต่อมาสามีจำเลยตาย โจทก์จำเลยตกลงให้กิจการของห้างดำเนินต่อไป โดยจดทะเบียนเปลี่ยนแปลงผู้ถือหุ้นจากสามีจำเลยเป็นจำเลย ททรัพย์สินของสามีจำเลยซึ่งมีอยู่ในห้าง ย่อมเป็นมรดก ได้แก่จำเลย เมื่อจำเลยตกลงเข้าเป็นหุ้นส่วนกับโจทก์แทนที่สามีจำเลยก็ เท่ากับจำเลยได้ลงทุนแล้ว โจทก์ในฐานะหุ้นส่วนมี สิทธิที่จะไต่ถามถึงกิจการงาน และ มีสิทธิที่จะตรวจและคัดสำเนาสมุดบัญชี และเอกสารใด ๆ ของห้างได้ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1037 ประกอบด้วยมาตรา 1080 แม้จำเลยจะมีเอกสารของห้างหุ้นส่วนหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อโจทก์ขอให้จำเลยซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการแสดงบัญชีรายจ่ายพร้อมทั้งหลักฐานใบสำคัญการรับจ่ายเงินของห้างหุ้นส่วนตั้งแต่วันจำเลยเข้าดำเนินกิจการจนถึงปัจจุบัน ย่อมอยู่ในวิสัยที่จำเลยจะแสดงได้ หาใช่เป็นเรื่องสภาพแห่งหนี้ไม่เปิดช่องให้บังคับไม่ (ฎ.๑๗๖๘/๒๕๒๐)

ผู้เป็นหุ้นส่วนนำที่ดินพิพาทซึ่งเป็นที่ดินมีโฉนดมาลงทุนเข้าหุ้นในห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด จึงไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคล เพียงแต่ถือว่าเป็นห้างหุ้นส่วนสามัญ กรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทตกเป็นของห้างหุ้นส่วนจำกัดดังกล่าวตั้งแต่วันที่นำมาลงทุนแล้ว แม้จะไม่มี การจดทะเบียนโอนโฉนดที่ดินพิพาทนั้นก็ตาม ความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับห้าง ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1030 นั้น เป็นเรื่องเกี่ยวกับการส่งมอบตัวทรัพย์สิน มิได้เกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ของห้างหุ้นส่วนจำกัดผู้ล้มละลายใช้สิทธิของห้างในฐานะเป็นเจ้าของทรัพย์สินมีสิทธิที่จะ ติดตามและเอาคืนซึ่งทรัพย์สินของตนจากบุคคลผู้ไม่มีสิทธิจะยึดถือได้ เสมอโดยไม่มีความอายุความ (ฎ.๔๑๙๓/๒๕๓๓)

การที่ผู้คัดค้านทั้งห้าได้ตกลงนำที่ดินและตึกแถว มาลงทุนกันตั้งแต่วันที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดถูกหนี้ที่ 1 ยังไม่ได้จดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด ซึ่งถูกหนี้ที่ 1 ยังไม่มีสภาพเป็นนิติบุคคลนั้น ถือว่าขณะนั้นถูกหนี้ที่ 1 เป็นห้างหุ้นส่วนสามัญตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1079 แล้ว เมื่อผู้คัดค้านทั้งห้านำที่ดินและตึกแถวมาลงทุน กรรมสิทธิ์ในที่ดินและตึกแถวจึงตกเป็นของถูกหนี้ที่ 1 ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แม้ผู้คัดค้านทั้งห้าจะไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ให้ถูกหนี้ที่ 1 เมื่อถูกหนี้ที่ 1 เป็นนิติบุคคลแล้วก็ตาม ก็ไม่ทำให้ที่ดินและตึกแถวไม่เป็นของถูกหนี้ที่ 1 ไปได้ ส่วน มาตรา 1030 ที่ว่าความเกี่ยวพันระหว่างผู้เป็นหุ้นส่วนกับห้างหุ้นส่วนในเรื่องส่งมอบ ให้บังคับตามบทบัญญัติว่าด้วยการซื้อขาย กันเป็นเรื่องเกี่ยวกับการส่งมอบตัวทรัพย์สิน หาได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องกรรมสิทธิ์ไม่ ดังนั้น ในระหว่างผู้คัดค้านทั้งห้ากับถูกหนี้ที่ 1 ต้องถือว่ากรรมสิทธิ์ที่ดินและตึกแถวได้ตกเป็นของถูกหนี้ที่ 1 ตั้งแต่วันที่นำมาลงทุนแล้ว การลงทุนโดยถอนหุ้นที่ลงทุนด้วยที่ดินและตึกแถวบางส่วนออกไป ในขณะที่ห้างหุ้นส่วนจำกัดถูกหนี้ที่ 1 กำลังประสบกับภาวะการขาดทุนซึ่งถูกหนี้ที่ 1 กับผู้คัดค้านทั้งห้าก็ทราบดี จึงเป็นการที่ถูกหนี้ที่ 1 ได้โอนทรัพย์สินหรือยอมให้โอนทรัพย์สินไปในระหว่างระยะเวลา 3 ปี ก่อนมีการขอให้ถูกหนี้ที่ 1 ล้มละลายโดยไม่สุจริตและไม่มีค่าตอบแทน เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์จึงมีสิทธิร้องขอให้เพิกถอนเสียได้ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 114 (ฎ.๗๙๔/๒๕๓๖)

4. มีบันทึกข้อตกลงฉบับระบการที่ ๑๖ ผู้เป็นหุ้นส่วนไม่ปรากฏชื่อจะเสียเอาส่วนแบ่งของหุ้นที่ ๑๖ เลิกหักง้อหนี้หรือไม่? ผู้เป็นหุ้นส่วนไม่จำกัดต้องรับผิดชอบหนี้ที่ ๑๖ หรือไม่? เมื่อหุ้นส่วนไม่จำกัดความรับผิดชอบหนี้ที่ ๑๖ ตามมาตรา ๑๐๕๕(๓) หรือไม่? หุ้นส่วนไม่จำกัดจะโอนหุ้นของตนให้บุคคลภายนอกโดยไม่ได้รับความยินยอมจากหุ้นส่วนอื่นได้หรือไม่?

ตอบ ผู้เป็นหุ้นส่วนคนหนึ่งจะเรียกเอาส่วนของตนจากหุ้นส่วนอื่น ๆ ได้แม้ไม่ปรากฏชื่อของตนตาม มาตรา 1048 แต่ต้องฟ้องให้เลิกห้างและชำระบัญชีก่อน คดีนี้ปรากฏว่าห้างยังไม่เลิกศาลจึงยกฟ้อง แต่ไม่ตัดสินสิทธิที่จะมาฟ้องใหม่ขอให้เลิกห้างก่อน ส่วนผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบที่ออกจากห้างไปแล้ว ยังคงต้องรับผิดชอบในหนี้ของห้างที่ก่อขึ้นก่อนตนออกไป มีกำหนดเวลา 2 ปี ตาม มาตรา 1068 เมื่อหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบ ห้างจะยอมเลิกกันตาม มาตรา 1055(๓), 108๐ เว้นแต่จะมีผู้รับมรดกของผู้ตาย เข้าสวมสิทธิในหุ้นส่วนนั้นดำเนินกิจการต่อไป หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดชอบ จะโอนหุ้นของตนให้บุคคลภายนอกโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นไม่ได้ ตาม มาตรา 1040 ประกอบ มาตรา

1080 แก่หุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดนั้น อาจโอนหุ้นให้แก่บุคคลภายนอกได้โดยลำพัง ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นตามมาตรา 1091 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ศาลฎีกาตัดสินว่า คู่ความมีสิทธิฎีกาได้เฉพาะปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น แลศาลฎีกาต้องฟังข้อเท็จจริงตามที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยมาว่าหุ้นส่วนรายนี้ยังมิได้เลิกจากกัน แต่กรรมการเห็นว่า ที่ศาลอุทธรณ์ให้จำเลยใช้เงินโจทก์ที่เดียวตามส่วนของโจทก์นั้นยังมีชอบ เพราะตราใบที่หุ้นส่วนยังมิได้เลิกและชำระบัญชีแล้ว จำนวนเงินรายได้ทั้งปวงอันเกิดแต่ทรัพย์สินของหุ้นส่วน ต้องนำมาเป็นส่วนทรัพย์สินของหุ้นส่วน แลรายจ่ายที่เกิดขึ้นโดยตรงเนื่องจากทรัพย์สินนั้น ก็ต้องคิดหักในบัญชีของหุ้นส่วนตามสัญญาตั้งหุ้นส่วนด้วย เพราะฉะนั้นจึงให้ยกฟ้องโจทก์แลคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ในข้อที่ให้จำเลยใช้เงินเสีย แต่ไม่ตัดสิทธิของโจทก์ที่จะฟ้องใหม่ขอให้เลิกและชำระบัญชีหุ้นส่วน (ฎ.๖๔๒/๒๔๗๒)

ประมวลระฎการ มาตรา 21 บัญญัติให้เจ้าพนักงานประเมินมีอำนาจประเมินเงินภาษีอากรและแจ้งจำนวนเงินซึ่งต้องชำระไปยังผู้ต้องเสียภาษีอากร เมื่อปรากฏว่าผู้ต้องเสียภาษีอากรคือจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นหุ้นส่วนจดทะเบียน ซึ่งเจ้าพนักงานประเมินได้แจ้งการประเมินไปยังจำเลยที่ 1 แล้ว แม้มิได้แจ้งการประเมินให้จำเลยที่ 2 หุ้นส่วนผู้จัดการของจำเลยที่ 1 ทราบก็เป็นการประเมินที่ชอบด้วยกฎหมาย เมื่อหน้าที่ให้รับผิดชอบหนี้ซึ่งจำเลยที่ 1 ได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่จำเลยที่ 2 ออกจากหุ้นส่วนไปยังไม่เกินสองปี โจทก์มีอำนาจฟ้องจำเลยที่ 2 ให้รับผิดชอบได้ ตาม ป.พ.พ. มาตรา 1068 (ฎ.๓๓๐๑/๒๕๓๔)

ข.เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดและเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการ ของหุ้นส่วนจำกัด น. เมื่อ ข. ถึงแก่กรรม ห้าง น. ย่อมเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1054 (5), 1080 เว้นแต่จะมีผู้รับมรดกของ ข. เข้าสวมสิทธิในหุ้นส่วนนั้นดำเนินกิจการต่อไปตามเดิม (เทียบเคียงคำพิพากษาฎีกาที่ 539/2518) และเมื่อห้าง น. เลิกกันก็ต้องตั้งผู้ชำระบัญชีสะสางการงานของห้าง (อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 351/2507) ในกรณีนี้ผู้ชำระบัญชีมีอำนาจฟ้องหรือต่อสูคดีเกี่ยวกับกิจการของห้างทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาตามมาตรา 1257 (1) (ฎ.๑๗๖๗/๒๕๒๐)

บทบัญญัติตามมาตรา 1080 และมาตรา 1040 แห่ง ป.พ.พ.เป็นกรณีที่เป็นหุ้นส่วนของหุ้นส่วนสามัญจะโอนหุ้นของตนให้บุคคลภายนอกหรือชักนำบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นหุ้นส่วน โดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นทั้งหมดไม่ได้ ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวย่อมนำมาใช้กับหุ้นส่วนจำกัดด้วยโดยอนุโลม สำหรับผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดความรับผิดที่จะโอนหุ้นของตนให้บุคคลภายนอกโดยไม่ได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนอื่นไม่ได้ แต่สำหรับผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดนั้น อาจโอนหุ้นให้แก่บุคคลภายนอกได้โดยลำพัง ไม่ต้องได้รับความยินยอมจากผู้เป็นหุ้นส่วนคนอื่นตามที่มาตรา 1091 แห่ง ป.พ.พ. บัญญัติไว้ ซึ่งเป็นกรณีเฉพาะเรื่องการโอนหุ้นเท่านั้น เพราะผู้เป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดมีสิทธิ อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบจำกัด และเนื่องจากมีสิทธิ อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบจำกัดนี้เองคุณสมบัติของผู้ที่จะเข้าเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดจึงมิใช่สาระสำคัญ และการเป็นหุ้นส่วนจำพวกดังกล่าวไม่เป็นการเฉพาะตัว ทั้งการโอนหุ้นดังกล่าวก็หาใช่การเปลี่ยนแปลงข้อสัญญาเดิมแห่งหุ้นส่วนหรือประเภทแห่งกิจการตาม ป.พ.พ. มาตรา 1032 ไม่ (ฎ.๕๕๖๒/๒๕๓๘)

ข้อที่ ๕

วิศกรอบรม-มรดก

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๓๑.....** สิ้นส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สิน... = (๑) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนสมรส... + (๒) ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างสมรสโดยการรับมรดก / โดยการให้โดยเสน่หา...

2. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๔๗๔.....** สินสมรสได้แก่ทรัพย์สิน... = (๑) คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส... + (๒) ที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว...
3. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๓๓.....** การแบ่งสินสมรสภายหลังหย่า... เมื่อหย่ากันแล้ว + ให้แบ่งสินสมรส + ให้ขายและหญิงได้ส่วนเท่ากัน...
4. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๔๘/๑๕.....** การรับบุตรบุญธรรม...
5. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๔๘/๒๕.....** ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรมถ้ามีคู่สมรสต้องได้รับความยินยอมจากคู่สมรสก่อน...
6. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๔๘/๒๗.....** การรับบุตรบุญธรรมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อได้จดทะเบียนตามกฎหมาย...
7. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๕๔๘/๓๗.....** กรณีผู้รับบุตรบุญธรรมตายให้บิดามารดาโดยกำเนิดกลับมีอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมตาย... (แก้ไขใหม่กลับหลักฎีกา)
8. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๐๐.....** ทรัพย์สินที่เป็นกองมรดก...
9. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๐๕.....** การถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดก...
10. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๐๖.....** การถูกกำจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควร...
11. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๒๗.....** กรณีถือว่าเป็นผู้สืบสันดาน...
12. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๒๕.....** ทายาทโดยธรรมมีหลักลำดับ... = (๑) ผู้สืบสันดาน... + **วรรคสอง....** คู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ก็เป็นทายาทโดยธรรมมีสิทธิได้รับส่วนแบ่งตามมาตรา ๑๖๓๕...
13. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๓๕.....** กรณีผู้สืบสันดานโดยตรงเข้ารับมรดกแทนที่...
14. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๕๖.....** พินัยกรรมแบบธรรมดา...
15. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๖๕๗.....** พินัยกรรมแบบเขียนเองทั้งฉบับ...
16. **ป.พ.พ.มาตรา ๑๗๐๕.....** พินัยกรรมที่ทำขึ้นไม่ถูกต้องตามแบบย่อมเป็นโมฆะ...

น้อยสองคนพร้อมกัน การที่พยานในพินัยกรรมพิพาทหลงลืมชื่อเป็นพยานภายหลังจึงขัดต่อบทบัญญัติดังกล่าว **พินัยกรรมพิพาทย่อมตกเป็นโมฆะ**ตามมาตรา ๑๗๐๕ (ฎ.๒๑๐๒/๒๕๕๑)

โจทก์และ ข.ซึ่งสมรสกันก่อนปี 2476 ต่างตกลง**ยินยอม**ให้แต่ละฝ่ายทำพินัยกรรมยกที่ดิน สินสมรสส่วนของตนให้บุคคลอื่น ในการทำพินัยกรรมที่เกี่ยวกับสินสมรสระหว่างโจทก์และ ข.นี้ ต้องบังคับตาม บทบัญญัติแห่ง **ป.พ.พ.มาตรา 1481** แม้โจทก์ตกลง**ยินยอม**ให้ ข.ทำพินัยกรรมดังกล่าว ข้อตกลงยินยอมนั้นย่อม**ฝ่าฝืน**ต่อบทบัญญัติแห่งกฎหมายข้างต้น และยังขัดต่อความมุ่งหมายของ **ป.พ.พ.มาตรา 1646** ที่กำหนดให้บุคคลใด ๆ มีสิทธิทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินให้บุคคลอื่นได้ก็แต่เฉพาะทรัพย์สินที่เป็นของตนเท่านั้น เหตุนี้ ข้อตกลงยินยอมดังกล่าวจึงไม่ทำให้พินัยกรรมที่ ข.จัดทำมีผลผูกพันไปถึงที่ดินสินสมรสที่เป็นส่วนของโจทก์ด้วยโจทก์ย่อมฟ้องขอให้ศาลพิพากษาแสดงว่าพินัยกรรม**ไม่มีผลผูกพันสินสมรสที่เป็นส่วนของโจทก์ได้** (ฎ.๑๐๘๓/๒๕๔๐)

2. **มีบทบัญญัติอันใดซึ่งประการที่(๕๐๖) ของพัญญูให้ก่อนวันแต่งงาน ๑ อันพอให้ใช้ในครอบครัวเป็นสินส่วนตัวหรือสินสมรส?** ภายหลังอยู่กินด้วยกันมิได้จดทะเบียนสมรสคู่สมรสได้รับมรดกกันหรือไม่และจะแบ่งทรัพย์สินกันอย่างไร?

ตอบ ของพัญญูที่เป็นของใช้ในครอบครัว ผู้ให้มีเจตนาที่จะให้คู่สมรสได้ใช้สองเมื่ออยู่ร่วมกันโดยไม่ได้เจาะจงว่าจะให้ฝ่ายใดเป็นการเฉพาะ แม้จะให้ก่อนวันแต่งงาน ๑ วัน ก็ตาม ก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรส เป็นสินสมรสตาม 1474(1) ส่วนนางพัญญูที่อยู่กินกันฉันสามีภริยาโดยไม่จดทะเบียนสมรส ไม่มีสิทธิได้รับมรดกซึ่งกันและกัน แต่ขอให้แบ่งทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน ในฐานะเจ้าของร่วมได้ กรณีที่บิดาผู้ร้องยกที่ดินและบ้านพิพาทให้แก่ผู้ร้องระหว่างที่ผู้ร้องกับจำเลยอยู่กินฉันสามีภริยาแต่ก่อนมีการจดทะเบียนสมรสย่อมถือได้ว่าเป็นที่ดินและบ้านพิพาทเป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องมีอยู่ก่อนสมรสจึงเป็นสินส่วนตัวของผู้ร้องตาม มาตรา 1471(1) มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ของพัญญูที่เป็นของใช้ในครอบครัวซึ่งญาติและเพื่อนของคู่สมรสมอบให้เนื่องในวันสมรสนั้นผู้ให้ย่อมมีเจตนาที่จะให้คู่สมรสได้ใช้สองเมื่ออยู่ร่วมกันถ้าไม่ปรากฏว่าผู้ให้รายใดได้แสดงเจตนาไว้เป็นพิเศษว่ามอบให้แก่คู่สมรสฝ่ายใดโดยเฉพาะแล้วแม้จะเป็นของที่**มอบให้ก่อนวันแต่งงาน1วัน**ก็ตามก็ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรสตกเป็นสินสมรสตามป.พ.พ.มาตรา1474(1) ของใช้ในครอบครัวแม้จะเป็นของพัญญูวันแต่งงานหรือเป็นของที่ซื้อมาหลังการสมรสแล้วก็ตามก็เป็นสินสมรส เข็มขัดทองซึ่งเป็นของหมั้นให้แก่โจทก์นั้นเมื่อจำเลยได้ใช้ให้บุคคลภายนอกไปเอาคืนมาจากบิดาโจทก์จำเลยก็ต้องรับผิดชอบให้แก่โจทก์ด้วย (ฎ.๒๒๕๙/๒๕๒๙)

ผู้ตายมีภริยาโดยชอบด้วยกฎหมายอยู่ก่อน ต่อมาภริยาได้แยกร้างไปอยู่ต่างหากโดยมิได้หย่าขาดจากกัน โจทก์ผู้ตายจึงมาอยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยา โดยมีชอบด้วยกฎหมาย โจทก์กับผู้ตายได้ช่วยกันทำมาหากินโดยภริยาเก่ามิได้มาร่วมปะปนด้วย โจทก์ได้นำทรัพย์สินของโจทก์มาให้ผู้ตายหาดอกผล และได้ทำการค้าขาย ช่วยผู้ตายเก็บค่าเช่าดังนี้ ถือได้ว่าผู้ตายและโจทก์ทำมาหาได้ร่วมกัน **จึงเป็นเจ้าของร่วมและมีส่วนเท่ากัน** เมื่อผู้ตายตายภริยาเก่าจึงไม่มีสิทธิในทรัพย์สินส่วนที่เป็นของภริยาใหม่แต่อย่างใด (ฎ.๕๖๑/๒๕๑๐)

บิดาผู้ร้องยกที่ดินและบ้านพิพาทให้แก่ผู้ร้องระหว่างที่ผู้ร้องกับจำเลยอยู่กินฉันสามีภริยาแต่ก่อนมีการจดทะเบียนสมรสย่อม**ถือได้ว่าเป็นที่ดินและบ้านพิพาทเป็นทรัพย์สินที่ผู้ร้องมีอยู่ก่อนสมรสจึงเป็นสินส่วนตัวของผู้ร้อง**ตามมาตรา 1471(1) แห่ง ป.พ.พ. ส่วนการที่จำเลยครอบครองที่ดินและบ้านพิพาทร่วมกับผู้ร้อง ย่อมไม่อาจถือได้ว่าจำเลยได้เปลี่ยนเจตนาหรือลักษณะแห่งการครอบครองเป็นการยึดถือเพื่อตนอันจักทำให้จำเลยเกิดสิทธิครอบครองในทรัพย์สินพิพาท สินสมรสตาม ป.พ.พ. มาตรา 1474 นั้น จะต้องเป็นทรัพย์สินที่คู่สมรสได้มาระหว่างสมรสเท่านั้น กฎหมายหาได้บัญญัติให้ทรัพย์สินที่คู่สมรสร่วมกันเป็นเจ้าของอยู่ก่อนสมรสกลายเป็นสินสมรสเมื่อได้มีการสมรสไม่ (ฎ.๕๗๓๖/๒๕๓๔)

3. **มีบทบัญญัติอันใดซึ่งประการที่(๕๐๖) สินส่วนการนุเคราะห์ สิ้นสุดโดยที่โอนโดยที่โอน สินประกันชีวิต และรายได้จากการจัดหางานเป็นมรดกหรือไม่?**

ตอบ เงินทั้งหมดดังกล่าวไม่เป็นมรดก เพราะเงินสังฆารานุเคราะห์เป็นเงินที่ผู้รับประโยชน์จะได้รับหลังจากสมาชิกถึงแก่ความตายแล้ว จึงมิใช่ทรัพย์สินที่สมาชิกผู้ตายมีอยู่ในขณะถึงแก่ความตาย จึงไม่เป็นมรดกของผู้ตาย แต่ต้องจ่ายเสมือนหนึ่งทรัพย์สินมรดก โดยการนำ ป.พ.พ.บรรพ 6 มาเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างจึงมาเทียบเคียง ส่วนเงินค่าชดเชยและเงินเพื่อนร่วมเพื่อนที่ผู้ตายมีสิทธิได้รับเนื่องจากความตาย มิใช่ทรัพย์สินที่ผู้ตายมีอยู่แล้วในขณะถึงแก่ความตาย จึงไม่เป็นทรัพย์สินมรดก ส่วนเงินประกันชีวิตก็เป็นสิทธิตามสัญญาเกิดขึ้นเมื่อผู้ประกันถึงแก่กรรม จึงมิใช่มรดกของผู้ตายเช่นกัน สำหรับรางวัลจากการกรวดงา ที่ได้มาหลังจากเจ้ามรดกตาย มิใช่ทรัพย์สินมรดก แต่เป็นดอกผลของที่ดินทรัพย์สินมรดกตกให้แก่เจ้าของที่ดินตามสัดส่วน มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ผู้ตายเป็นสมาชิกขององค์การสงเคราะห์ข้าราชการกรมไปรษณีย์โทรเลขระบุชื่อ ส. บิดาเป็นผู้รับประโยชน์เงินสังฆารานุเคราะห์ไว้ ตามข้อบังคับยอมมีผลว่า กรมไปรษณีย์โทรเลข โดยองค์การดังกล่าวได้ทำสัญญาว่า จะชำระหนี้แก่ ส. บุคคลภายนอกสิทธิของ ส. จะเกิดขึ้นตั้งแต่วันที่แสดงเจตนาแก่ลูกหนี้ว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญานั้น เมื่อ ส. ตายเสียก่อนโดยมิได้แสดงเจตนาว่าจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาสิทธิของ ส. ในเงินสังฆารานุเคราะห์จึงยังไม่เกิดขึ้นและไม่อาจตกทอดเป็นทรัพย์สินมรดกไปยังทายาทของ ส. เงินสังฆารานุเคราะห์เป็นเงินที่ผู้รับประโยชน์จะได้รับหลังจากที่สมาชิกขององค์การสงเคราะห์ข้าราชการกรมไปรษณีย์โทรเลขถึงแก่ความตายแล้ว มิใช่ทรัพย์สินที่สมาชิกผู้ตายมีอยู่ในขณะที่ถึงแก่ความตาย (อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 132/2507) ตามข้อบังคับกรมไปรษณีย์โทรเลข เมื่อสมาชิกตาย ให้จ่ายเงินสังฆารานุเคราะห์แก่ผู้รับประโยชน์ซึ่งสมาชิกผู้ตายได้ระบุชื่อไว้ แต่เมื่อผู้รับประโยชน์นั้นตายก่อนสมาชิก ย่อมไม่มีตัวผู้รับประโยชน์ที่จะรับเงินสังฆารานุเคราะห์ได้ตามข้อบังคับ แม้เงินสังฆารานุเคราะห์จะมีทรัพย์สินมรดกของสมาชิกผู้ถึงแก่ความตาย แต่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ลักษณะมรดกเป็นบทกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง ในอันที่จะใช้บังคับ เงินสังฆารานุเคราะห์ดังกล่าวจึงควรจ่ายให้แก่ทายาทโดยธรรมของสมาชิกผู้ตาย เสมือนหนึ่งทรัพย์สินมรดก (ฎ.๒๔๐๑/๒๕๑๕(ป))

ในระหว่างสมรสของโจทก์จำเลย จำเลยได้ที่ดินโฉนดที่ 4084 และ 4198 โดย ผ. ยกให้โดยเสนหะระบுவ่าให้เป็นสินส่วนตัวกับได้ที่ดินโฉนดที่ 5191 โดย ผ. ทำพินัยกรรมยกให้และระบุให้เป็นสินส่วนตัวเช่นเดียวกัน ต่อมา ล. อ้างว่าที่ดินดังกล่าวไม่ใช่ของ ผ. แต่เป็นของภรรยาซึ่งเป็นบุตรของ น. และฟ้องจำเลยเป็นคดีแพ่งกับแจ้งความกล่าวหาจำเลยทางอาญาหลายคดี ในที่สุด ล. กับจำเลยตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความในคดีหนึ่งซึ่งศาลพิพากษาตามยอมมีใจความสำคัญว่า ให้จำเลยได้ที่ดินโฉนดที่ 1176 และให้ ล. ได้ที่ดินโฉนดที่ 5191 ส่วนที่ดินโฉนดที่ 4198 และ 4084 นั้น จำเลยตกลงโอนให้ ล. โดย ล. ต้องจ่ายเงินเป็นค่าตอบแทนให้ 3,100,000 บาท ดังนั้นต้องถือว่าที่ดินโฉนดที่ 4084 และ 4198 กับโฉนดที่ 5191 เดิมเป็นที่ดินที่จำเลยได้รับมาเป็นสินส่วนตัว แม้จำเลยจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกับ ล. ดังกล่าว ก็เป็นการระงับข้อพิพาทระหว่างจำเลยกับ ล. ในคดีนั้นซึ่งมีประเด็นเพียงว่าที่พิพาทเป็นของ ผ. และ ย. มีอำนาจยกให้จำเลยหรือไม่เท่านั้นไม่มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะของทรัพย์สินยังต้องถือว่าที่ดินทั้งสามแปลงดังกล่าวเป็นสินส่วนตัวของจำเลยอยู่ตนเอง และเมื่อจำเลยต้องโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินอันเป็นสินส่วนตัวทั้งสามแปลงนั้นให้แก่ ล. ตามสัญญาประนีประนอมยอมความเป็นเหตุให้จำเลยได้มาซึ่งที่ดินโฉนดที่ 1176 กับมีสิทธิได้เงินค่าตอบแทน 3,100,000 บาท ก็ต้องถือว่าที่ดินและเงินค่าตอบแทนดังกล่าวเข้ามาแทนที่ที่ดินทั้งสามแปลง อันเป็นสินส่วนตัวของจำเลยซึ่งมีผลเช่นเดียวกับการขายหรือแลกเปลี่ยนตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1465(1) ดังนั้น ที่ดินโฉนดที่ 1176 กับเงินค่าตอบแทน 3,100,000 บาท ซึ่งเป็นสินส่วนตัวของจำเลย หาใช่สินสมรสระหว่างโจทก์จำเลยไม่ (ฎ.๒๐๓๙/๒๕๒๒)

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1470 ที่กำหนดให้ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาประกอบด้วยสินส่วนตัวและสินสมรสนั้นหมายถึงทรัพย์สินที่สามีภริยามีอยู่ในขณะที่เป็นสามีภริยากัน ณ. ถึงแก่กรรมยอมทำให้การสมรสระหว่าง ณ. กับโจทก์สิ้นสุดลงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1501 เงิน

ชดเชยเป็นเงินที่เกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ.และได้รับมาหลังจาก ณ. ถึงแก่กรรมไปแล้วจึงไม่เป็นสินสมรสระหว่าง ณ. กับ โจทก์และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1600 ที่กำหนดให้ทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่าง ๆ เป็นมรดกของผู้ตายนั้น ทรัพย์สินหรือสิทธิเช่นว่านี้ต้องเป็นของผู้ตายอยู่แล้วในขณะที่ผู้ตายถึงแก่กรรม แต่สิทธิที่จะได้รับเงินค่าชดเชยเป็นสิทธิที่เกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ. มิใช่เป็นเงินหรือสิทธิเรียกร้องที่ ณ. มีอยู่แล้วในระหว่างมีชีวิตหรือขณะถึงแก่กรรมจึงมิใช่เป็นทรัพย์สินมรดกของ ณ.ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1625 เป็นบทบัญญัติที่กำหนดให้มีการแบ่งทรัพย์สินระหว่างผู้ตายกับคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อแยกเป็นมรดกของผู้ตาย กับทรัพย์สินของคู่สมรสที่ยังมีชีวิตอยู่ แล้วนำมรดกของผู้ตายมาแบ่งปันให้แก่ทายาทเท่านั้น หากใช้เป็นการกำหนดให้ต้องนำมรดกของผู้ตายมาชดเชยสินสมรสของคู่สมรสของผู้ตาย โจทก์จึงไม่มีสิทธิใด ๆ ในเงินกองทุนเลี้ยงชีพ สิทธิในการได้รับเงินเพื่อนช่วยเพื่อนเกิดขึ้นเนื่องจากความตายของ ณ.มิใช่เป็นเงินหรือสิทธิเรียกร้องที่ ณ. มีอยู่แล้ว ในระหว่างมีชีวิตหรือขณะถึงแก่กรรม แม้วิธีการที่จะได้รับเงินจำนวนนี้มาจาก ณ. จะต้องเคยชำระเงินในอัตราร่วมกับพนักงานของจำเลยคนอื่น ๆ เพื่อรวบรวมส่งให้แก่ทายาทของพนักงานผู้ถึงแก่กรรมรายก่อน ๆ ก็มิใช่เป็นมรดกของ ณ. โจทก์จึงไม่มีสิทธิมาขอแบ่ง เงินประกันชีวิตเป็นเงินที่เกิดจากสัญญาระหว่างผู้ตายกับบุคคลภายนอกและจำเลยเพื่อให้ใช้เงินแก่ผู้รับประโยชน์สืบเนื่องจากความมรณะของผู้ตายอันมีลักษณะเป็นการประกันชีวิต สิทธิตามสัญญาเกิดขึ้นเมื่อผู้ประกันชีวิตถึงแก่กรรม จึงมิใช่มรดกของผู้ตายที่มีอยู่ในขณะถึงแก่กรรมที่โจทก์จะใช้สิทธิแบ่งได้ สัญญาประกันชีวิตที่ผู้ตายระบุให้จำเลยซึ่งมิใช่คู่สมรสเป็นผู้รับประโยชน์นั้นต้องบังคับตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 897 วรรคสอง ที่กำหนดไว้ว่าเฉพาะแต่จำนวนเงินเบี้ยประกันภัย ซึ่งผู้เอาประกันภัยได้ส่งไปแล้วนั้นจักเป็นสินทรัพย์ส่วนหนึ่งแห่งกองมรดกของผู้เอาประกันภัย อันเจ้าหน้าที่จะใช้หนี้ได้ โจทก์มิได้ฟ้องเรียกเอาเบี้ยประกันภัยโดยกล่าวอ้างมาในคำฟ้องเพื่อเรียกเงินประกันชีวิต จึงเป็นข้อที่ไม่มีได้กล่าวกันมาแล้วโดยชอบในศาลชั้นต้น ทั้งมิใช่ปัญหาอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249 วรรคหนึ่งและวรรคสอง (ฎ.๔๗๑๔/๒๕๕๒)

รายได้จากการกริดยางที่ได้มาหลังจากเจ้ามรดกถึงแก่กรรมแล้ว มิใช่ทรัพย์สินที่มีอยู่ก่อนหรือในขณะที่เจ้ามรดกถึงแก่กรรม จึงมิใช่มรดก แต่เป็นดอกผลของที่ดินทรัพย์มรดกตกได้แก่เจ้าของที่ดินตามสัดส่วนแห่งความเป็นเจ้าของที่ดินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1336และ 1360 โจทก์ทราบดีว่าจำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกได้นำน้ำยาไปจำหน่ายหารายได้ตั้งแต่ก่อนโจทก์ฟ้องจำเลยเป็นคดีก่อนขอแบ่งที่ดินทรัพย์มรดกและศาลฎีกาได้พิพากษาถึงที่สุดให้จำเลยแบ่งที่ดินแก่โจทก์โดยที่ดินดังกล่าวเป็นสวนยางพารามีรายได้จากการกริดยางตั้งแต่นั้นโจทก์ฟ้องคดี ก่อนซึ่งจำเลยได้เอาไว้เป็นประโยชน์แต่ฝ่ายเดียวโจทก์ชอบที่จะเรียกร้องให้จำเลยส่งมอบรายได้จากการกริดยางดังกล่าวแก่โจทก์เสียในคราวเดียวกัน แต่กลับมาฟ้องเรียกร้องเป็นคดีนี้ จึงเป็นฟ้องซ้ำตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 148 (ฎ.๘๔๘๕/๒๕๕๔)

4. มีบันทึกต่อองค์อธิปัตย์ประกาศไว้ว่า ผู้ได้รับสืบทอดโดยตรงตามมาตรา ๑๖๔๓ หมายความว่าอย่างไร? บุตรบุญธรรมรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้หรือไม่? บุตรของบุตรบุญธรรมมีสิทธิรับมรดกแทนที่หรือไม่? เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมตายบิดามารดาโดยกำเนิดจะมีอำนาจปกครองหรือไม่?

ตอบ ผู้สืบสันดานโดยตรงตาม มาตรา 1643 หมายถึง ผู้สืบสันดานในทางสาขาโลหิตโดยตรงแท้จริงเท่านั้น บุตรบุญธรรมจึงรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ได้ แต่บุตรบุญธรรมเป็นทายาทตาม มาตรา 1629(1) ดังนั้นบุตรของบุตรบุญธรรมจึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่ตาม มาตรา 1639 ได้ แต่บุตรบุญธรรมที่มีได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมายแล้ว ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม แม้ว่าบุตรของผู้ตายเพิ่งคลอดหลังจากเจ้ามรดกตายและศาลมีคำสั่งภายหลังผู้ตายถึงแก่ความ

ตารางประมาณ ๘ เดือน ว่าเป็นบุตรที่รอบลัวงกฏขมาช บุตรก็มีสิทธิรับมรดกของผู้อื่นทางในฐานะทายาทโดยธรรมย้อนหลังไปถึงวันที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย

เดิมการทางของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ทำให้การรับบุตรบุญธรรมต้องเลิกไป ทำให้บิดามารดาเดิมไม่อาจกลับมาใช้อำนาจปกครองบุตรบุญธรรมที่เป็นผู้เยาว์ได้ เว้นแต่กรณีที่มีการเลิกรับบุตรบุญธรรม แต่ปัจจุบันมาตรา 1598/37 ที่แก้ไขใหม่ว่า “เมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมทางหรือมีการเลิกรับบุตรบุญธรรม ถ้าบุตรบุญธรรมยังไม่บรรลุนิติภาวะให้**บิดามารดาโดยกำเนิด**มีอำนาจปกครองนับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมทางหรือ**นับแต่เวลาที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เลิกการรับบุตรบุญธรรม** เว้นแต่ศาลเห็นสมควรสั่งเป็นประการอื่น...” (มีผลบังคับแล้ว 8 มีนาคม 2551) มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

ผู้สืบสันดานโดยตรงตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1643หมายถึงผู้สืบสันดานในทางสืบสายโลหิตโดยแท้จริง **บุตรบุญธรรม**นั้นกฎหมายถือว่าเป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตร ที่ชอบด้วยกฎหมาย มีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรมแต่บุตรบุญธรรมหาใช่ผู้สืบสันดานโดยตรงของผู้รับบุตรบุญธรรมไม่ **จึงไม่มีสิทธิรับมรดกแทนที่ผู้รับบุตรบุญธรรม** (ประชุมใหญ่ ครั้งที่ 2/2528) (ฎ.๗๗๓/๒๕๒๘)

บุตรบุญธรรมนั้น แม้จะไม่ใช่ญาติทางสายโลหิตของผู้รับบุตรบุญธรรม แต่เป็นเรื่องที่กฎหมายยอมรับรู้ และเชิดชูฐานะของบุตรบุญธรรมอย่างเดียวกับบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น

ดังนั้นจึงได้จากประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา ๑๕๖, ๑๖๒ จึงเป็นทายาทโดยธรรมอันดับ ๑ ตามความในมาตรา ๑๖๒๙ **บุตร**

ของบุตรบุญธรรมจึงมีสิทธิรับมรดกแทนที่กันได้ตามสิทธิที่กฎหมายบัญญัติไว้ตามมาตรา ๑๖๓๙ (ฎ.๒๙๐/๒๕๙๔)

บุตรบุญธรรมที่มีได้มีการจดทะเบียนตามกฎหมาย **ไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้รับบุตรบุญธรรม** พุดยกที่พิพากษาให้ โดยเป็นเรื่องที่สั่งเผื่อไว้เมื่อผู้พุดถึงแก่กรรมแล้ว มิได้ยกให้ในขณะนั้น ถือว่าเป็นพินัยกรรม ถ้าไม่ได้ทำเป็นพินัยกรรมให้ถูกต้องตามกฎหมายก็ไม่มีผลแต่อย่างใด ตกลงยอมแบ่งที่พิพาทกัน แต่ไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อคู่สัญญา ย่อมไม่มีผลที่บังคับกันได้ตามกฎหมาย (ฎ.๑๒๓๑-๑๒๓๒/๒๕๑๐)

การที่ผู้ร้องยื่นคำร้องขอให้ศาลตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายผู้คัดค้านทั้งสองยื่นคำคัดค้านว่าผู้คัดค้านที่1อยู่กินฉันสามีภริยากับผู้ตายและผู้คัดค้านที่2เป็นบุตรของผู้ตายซึ่งเกิดจากผู้คัดค้านที่1ขอให้ยกคำร้องขอและตั้งผู้คัดค้านทั้งสองเป็นผู้จัดการมรดกนั้น แม้ต่อมาผู้คัดค้านทั้งสองจะขอถอนคำคัดค้านก็เพียงพอข้อพิพาทระหว่างผู้ร้องกับผู้คัดค้านระงับไปหาทำให้คำคัดค้านทั้งหมดรวมตลอดถึงเอกสารที่แนบมาไม่มีผลต่อคดีไม่เพราะผู้คัดค้านไม่ได้ยอมรับด้วยว่าคำคัดค้านพร้อมเอกสารที่เสนอต่อศาลไม่ถูกต้องทั้งเอกสารหลักฐานต่างๆที่ผู้คัดค้านทั้งสองเสนอต่อศาลภายหลังยื่นคำคัดค้านก็ไม่ได้มีการเบิกถอนจึงรับฟังประกอบการพิจารณาคำร้องขอของผู้ร้องได้ แม้ผู้คัดค้านที่2จะเพิกเฉยและศาลมีคำสั่งภายหลังผู้ตายถึงแก่ความตายประมาณ8เดือน ว่าผู้คัดค้านที่2เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตายก็ตาม ผู้คัดค้านที่2ก็มีสิทธิรับมรดกของผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมย้อนหลังไปถึงวันที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา155วรรคแรก และเป็นทายาทโดยธรรมลำดับที่1 ผู้ร้องเป็นเพียงน้องร่วมบิดามารดาเดียวกันกับผู้ตายจึงไม่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดกของผู้ตายและมีได้เป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกเพราะผู้มีส่วนได้เสียตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา1713 หมายถึงผู้ได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินมรดกโดยตรงมาตั้งแต่ต้นขณะเจ้ามรดกถึงแก่ความตายหาใช่เกิดขึ้นในภายหลังตามสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อระงับข้อพิพาทระหว่างกรณีไม่ ผู้ร้องจึงไม่มีสิทธิร้องขอให้ตั้งผู้จัดการมรดกได้ (ฎ.๑๑๙๖/๒๕๓๘)

5. มีบัญชีของเงินอุดหนุนการกักตัว การถูกกักตัวมิให้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายและรับมรดกแทนที่ได้หรือไม่ การลดละมรดกโดยมิใช่ข้อตกลงว่าให้มีสิทธิเก็บกินมรดกโดยหมั้นเป็นการลดละโดยมิใช่หรือไม่ตามมาตรา ๑๖๑๓ หรือไม่? แม้ยกที่ดินให้ขณะบวชแล้วแต่ตายในระหว่างอยู่ในสมณเพศที่ดินจะตกเป็นของวัดหรือไม่?

ตอบ การถูกทำจัดมิให้รับมรดกตาม มาตรา 1605 คือหลังจากเจ้ามรดกตาย และมาตรา 1606 เฉพาะกรณี การถูกทำจัดภายหลังเจ้ามรดกตาย ไม่อาจรับมรดกแทนที่กันได้ตาม มาตรา 1639 แต่อาจสืบสิทธิมรดกกันได้ ตาม มาตรา 1607 สำหรับการละมรดกโดยทำสัญญาประนีประนอมยอมความ แม้จะมีข้อตกลงว่าให้จำเลยมีสิทธิเก็บกินจนกว่าจะวาง หมด ก็ถือว่าไม่ได้ว่าเป็นการละ-โดยเงื่อนไขตาม 1613 กรณีที่บิดามารดาจากที่นาให้แก่พระภิกษุ ข. ภายหลังที่พระภิกษุ ข. บวชเป็น พระภิกษุ การที่พระภิกษุ ข. ข้างที่นาแปลงดังกล่าวและนำเงินที่ขายได้ไปฝากธนาคาร เงินที่นำไปฝากธนาคารรวมทั้งดอกเบี้ยที่ได้รับ ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุ ข. ถึงแก่มรณภาพ เงินฝากดังกล่าวจะมตกเป็นของวัด มีคำ พิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยมิได้ครอบครองที่ดินส่วนของผู้ตายด้วยเจตนาเป็นเจ้าของก่อนผู้ตายถึงแก่ความตาย **ที่ดินยังคงเป็น มรดกของผู้ตาย** จำเลยจึงไม่ได้ กรรมสิทธิ์ในที่ดินส่วนของผู้ตายโดยการครอบครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1382 โจทก์ทั้งสองไม่ใช่คู่ความในคดีก่อนจึงเป็น บุคคลภายนอกเมื่อโจทก์ทั้งสองสามารถพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมิได้ครอบครองที่ดินส่วนของผู้ตายโดยสงบและเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของติดต่อกันเป็นเวลา 10 ปี คำสั่งศาลในคดีก่อนที่ว่าที่ดินส่วนของผู้ตายเป็นกรรมสิทธิ์ของจำเลยโดยการครอบครองจึงไม่ผูกพันโจทก์ทั้งสองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 145(2) จำเลยยื่นคำร้องขอให้ศาลมีคำสั่งแสดงว่าจำเลยมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทส่วนของผู้ตายทั้งหมดโดยการครอบครองทั้ง ๆ ที่จำเลยมิได้ครอบครองที่ดินพิพาทโดยสงบและเปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลาถึง 10 ปี ก่อน จำเลยยื่นคำร้องขอเช่นนั้นจนศาลหลงเชื่อและมีคำสั่งว่าจำเลยมีกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทโดยการครอบครองแล้วจำเลยนำคำสั่งไปจดทะเบียนการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์ในที่ดินพิพาทถือว่าจำเลยได้ **ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกมากกว่าส่วนที่ตนจะได้** โดยฉ้อฉลหรือรู้ยู่ว่ตนทำให้เสื่อมประโยชน์ของทายาทคนอื่นจำเลยจึง **ต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกเลย** ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1605วรรคหนึ่ง แม้จำเลยได้ยกย้ายหรือปิดบังทรัพย์สินมรดกของผู้ตายมากกว่าส่วนที่ตนจะได้และต้องถูกกำจัดมิให้รับมรดกของผู้ตายเลยอันเป็นการถูกกำจัดมิให้ได้รับมรดกหลังเจ้ามรดกตายก็ตาม **บุตรของจำเลยซึ่งเป็นผู้สืบสันดาน** ของจำเลยทายาทผู้ถูกกำจัดมิให้รับมรดกของผู้ตาย **ย่อม สืบมรดกของผู้ตายเสมือนหนึ่งว่าจำเลยตายแล้วได้** ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1607 ศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้องโดยไม่ได้วินิจฉัยปัญหาเรื่องฟ้องโจทก์ทั้งสองขาดอายุความหรือไม่ เมื่อโจทก์ทั้งสองอุทธรณ์จำเลยก็ไม่ได้ยกปัญหาเรื่องฟ้องโจทก์ทั้งสองขาดอายุความตั้งเป็นประเด็นไว้ในคำแก้อุทธรณ์จึงไม่มีประเด็นเรื่องอายุความในชั้นอุทธรณ์ที่จำเลยฎีกาว่าฟ้องโจทก์ทั้งสองขาดอายุความจึงเป็นข้อที่ไม่ได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลอุทธรณ์ต้องห้ามมิให้ฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 249วรรคหนึ่ง ศาลฎีกาไม่รับวินิจฉัย (ฎ. ๔๗๘/๒๕๓๙)

เมื่อในสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างจำเลย บุตรจำเลย และผู้ร้องขัดทรัพย์ มีข้อตกลงว่า จำเลยยอมสละมรดกส่วนของตนทั้งสิ้น เช่นนี้แม้จะมีข้อตกลงต่อไปว่า ให้จำเลยมีสิทธิเก็บกินจนกว่าจะวายชนม์ และผู้ร้องขัดทรัพย์ยกที่ดินส่วนหนึ่งให้บุตรจำเลยก็ดี ก็ไม่ถือว่าเป็นการสละมรดกโดยมีเงื่อนไขหรือเงื่อนไข แต่ถือว่าเป็นการได้สิทธิเพราะการสละมรดกโดยสัญญาประนีประนอมยอมความ การสละมรดกจึงสมบูรณ์ ไม่ฝ่าฝืนมาตรา 1613 (ฎ.๕๙๗/๒๕๐๗)

บิดามารดา ยกที่นาให้แก่พระภิกษุ ข. ภายหลังที่พระภิกษุ ข. บวชเป็นพระภิกษุ การที่พระภิกษุ ข. ขายที่นาแปลงดังกล่าวและนำเงินที่ขายได้ไปฝากธนาคาร เงินที่นำไปฝากธนาคารรวมทั้งดอกเบี้ยที่ได้รับ ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ ได้มาในระหว่างที่อยู่ในสมณเพศ เมื่อพระภิกษุ ข. ถึงแก่มรณภาพ เงินฝากดังกล่าวย่อม ตกเป็นของวัด โจทก์ซึ่งเป็นญาติฝ่ายของพระภิกษุ (ฎ.๑๐๖๔/๒๕๓๒)

ข้อที่ ๙

วิพากษ์กฎหมายการค้าระหว่างประเทศ

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

1. **มาตรา ๓** บทวิเคราะห์ศัพท์

ผู้ขนส่ง หมายความว่า บุคคล + ซึ่งประกอบกรรับขนของทางทะเล + เพื่อบำเหน็จเป็นทางค้า
ปกติ + โดยทำสัญญารับขนของทางทะเล + กับผู้ส่งของ...

ผู้ขนส่งอื่น หมายความว่า ผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ขนส่งให้ทำการขนส่งตามสัญญา ...หรือ... ให้
หมายความว่ารวมถึงบุคคลที่ผู้ขนส่งอื่นได้มอบหมายช่วง

ภาระขนส่ง หมายความว่า ผู้สินค้า / ไม่ร่องสินค้า / สิ่งอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน + ซึ่งใช้
บรรจุหรือรองรับของ / ใช้รวมหน่วยการขนส่งหลายหน่วยเข้าด้วยกัน + เพื่อประโยชน์ในการขนส่งทางทะเล...

หน่วยการขนส่ง หมายความว่า หน่วยแห่งของที่ขนส่งทางทะเลซึ่งนับเป็นหนึ่ง + แต่ละหน่วยอาจ
ทำการขนส่งไปตามลำพังได้ เช่น กระสอบ/จีน/ถัง/ตู้/ม้วน/ลัง/ลูก/ห่อ/หีบ/อัน/หน่วยที่เรียกชื่ออย่างอื่น...

2. **มาตรา ๓๓ วรรคหนึ่ง.....** หน้าที่แจ้งสภาพอันตรายของสิ่งของ..... = ของใดที่มีสภาพอันก่อให้เกิด
อันตรายได้ เช่น ไฟฟ้า / อาจเกิดระเบิด / อาจเป็นอันตรายโดยประการอื่น + ผู้ส่งของต้องทำเครื่องหมาย / ปิดป้าย
ตามสมควร + เพื่อให้รู้ว่าของนั้นมีอันตราย...

3. **มาตรา ๓๕.....** ความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง..... = ภายใต้งบบังคับมาตรา ๕๒, ๕๘... + ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบเพื่อ
ความเสียหาย + อันเป็นผลจากการที่ของซึ่งได้รับมอบจากผู้ส่งของ + สูญหาย/เสียหาย/มีการส่งมอบชักช้า + ถ้าเหตุ
ดังกล่าวได้เกิดขึ้นในระหว่างที่ของดังกล่าวอยู่ในความดูแลของตน... วรรคสอง..... ให้ถือว่าของอยู่ในความดูแลของผู้
ขนส่งนับตั้งแต่เวลาที่ผู้ขนส่งได้รับของนั้นไว้จากผู้ส่งของหรือตัวแทนผู้ส่งของ.....

4. **มาตรา ๕๒.....** ข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง..... (๑) เหตุสุดวิสัย... (๒) ภัยอันตรายหรืออุบัติเหตุ
แห่งท้องทะเลหรือน่านน้ำใช้เดินเรือ (๘) การกระทำของโจรสลัด... (๙) ความผิดของผู้ส่งของหรือรับตราส่ง เช่น การ
บรรจุหีบห่อ หรือรวมมัดไม่มั่นคงแข็งแรง หรือไม่เหมาะสมกับสภาพแห่งของ + การทำเครื่องหมายที่ของหรือหีบ
ห่อไม่ชัดเจนหรือไม่เพียงพอ.... (๑๐) สภาพแห่งของนั้น... (๑๑) เหตุอื่นใดที่มีใช้ความผิดหรือประมาทเลินเล่อ หรือ
อยู่ในความรู้เห็นของผู้ขนส่ง และมีใช้ความผิดหรือประมาทเลินเล่อของตัวแทนหรือลูกจ้างของผู้ขนส่ง...

5. **มาตรา ๕๘ วรรคหนึ่ง.....** ข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง..... = ภายใต้งบบังคับมาตรา ๖๐ + กรณีที่ของ
ซึ่งผู้ขนส่งได้รับมอบหมายสูญหาย/เสียหาย + ให้จำกัดความรับผิดชอบของผู้ขนส่งไว้เพียง ๑๐,๐๐๐ บาท ต่อหนึ่งหน่วย
การขนส่ง หรือ กิโลกรัมละ ๓๐ บาท ต่อน้ำหนักสุทธิแห่งของนั้น + แล้วแต่เงินจำนวนใดจะมากกว่า...

6. **มาตรา ๖๐.....** ไม่นำข้อจำกัดความรับผิดชอบตามมาตรา ๕๘ มาใช้บังคับในกรณีต่อไปนี้..... (๑) ผู้ขนส่ง/ตัวแทน/
ลูกจ้างของผู้ขนส่ง + กระทำการ/งดเว้นกระทำการโดยมีเจตนาที่จะให้เกิดการสูญหาย/เสียหาย หรือ ส่งมอบชักช้า/
โดยละเลย/ไม่เอาใจใส่ ทั้งที่รู้ว่าการสูญหาย/เสียหายอาจเกิดขึ้นได้... (๒) ผู้ส่งของและผู้ขนส่ง + ตกลงกันกำหนด
ความรับผิดชอบของผู้ขนส่งไว้มากกว่าที่กำหนดไว้ในมาตรา ๕๘ + โดยระบุไว้ในใบตราส่ง...

แนวคำตอบ

1. **มีปัญหาคำตั้งวินิจฉัยประการแรกว่า** ผู้ขนส่งมีหลายองค์ประกอบได้เป็นผู้ขนส่งองค์สุดท้ายจะถือว่าผู้ขนส่งหรือไม่?
และบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายโดยจัดแจ้งหรือโดยปริยายตามประเพณีในธุรกิจการรับขนส่งทางทะเล ให้เป็นตัวแทนผู้ขนส่งหรือไม่?
การดำเนินการอันเกี่ยวข้องกับธุรกิจการรับขนส่งทางทะเลให้ถือว่าผู้ขนส่งหรือไม่?

ตอบ แม้มีการขนส่งหลายช่วงผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้ขนส่งช่วงสุดท้ายก็เป็นผู้ขนส่งแล้ว เพราะในฐานะผู้ขนส่ง
ก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้ขนส่งอื่น ตาม พ.ร.บ.การรับขนส่งทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๔๓ จึงเข้าลักษณะเป็นผู้
ขนส่งตาม พ.ร.บ.การรับขนส่งทางทะเล พ.ศ. ๒๕๓๔ มาตรา ๓ ที่บัญญัติไว้ว่า "ผู้ขนส่ง" หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบการ

รับของทางทะเล เพื่อำเน็จเป็นทางค้าปกติโดยทำสัญญารับของทางทะเลกับผู้ส่งของแล้ว ส่วนบุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายตามประเพณีในธุรกิจการรับของทางทะเลให้เป็นตัวแทนผู้ขนส่งหรือผู้ขนส่งอื่นในการดำเนินงานอันเกี่ยวกับธุรกิจเนื่องจากการรับของทางทะเลนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้ขนส่งอื่น เพราะ: "ผู้ขนส่งอื่น" ตาม พ.ร.บ.การรับของทางทะเล พ.ศ.2534 มาตรา 3 วรรคสอง มีอยู่ 2 ประเภท คือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ขนส่งให้ทำการขนส่งของตามสัญญารับของทางทะเลประเภทหนึ่ง และบุคคลอื่นซึ่งผู้ขนส่งอื่นได้มอบหมายช่วงต่อไปให้ทำการขนส่งของนั้นอีกประเภทหนึ่ง มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

พฤติกรรมของจำเลยที่ 3 และที่ 4 ที่เข้าเป็นตัวการในการทำสัญญาขนส่งกับผู้ส่งด้วยตนเองในการจัดการขนส่งต่อเนื่องจากลานวางตู้สินค้าท่าเรือแหลมฉบังจนถึงลานวางตู้สินค้าท่าเรือซานเตา ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น เข้าลักษณะเป็นผู้ขนส่งตาม พ.ร.บ.การรับของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 3 ที่บัญญัติไว้ว่า "ผู้ขนส่ง" หมายความว่า บุคคลซึ่งประกอบการรับของทางทะเล เพื่อำเน็จเป็นทางค้าปกติโดยทำสัญญารับของทางทะเลกับผู้ส่งของแล้ว แม้ข้อเท็จจริงจะรับฟังได้ว่าการขนส่งหลายช่วง และจำเลยที่ 3 และที่ 4 ไม่ได้เป็นผู้ขนส่งช่วงสุดท้าย แต่จำเลยที่ 3 และที่ 4 ในฐานะผู้ขนส่งก็ต้องรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้ขนส่งอื่น ตาม พ.ร.บ.การรับของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 43 หากผู้ขนส่งอื่นประพฤติดัดสัญญาขนส่ง เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า ผู้ขนส่งอื่นมอบสินค้าที่ขนส่งให้แก่จำเลยที่ 1 โดยไม่ได้เวนคืนใบตราส่งอันเป็นการประพฤติดัดทบทวนสัญญาตาม พ.ร.บ.การรับของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 3 และ 28 เป็นเหตุให้โจทก์ไม่ได้รับชำระราคาสินค้าที่ขนส่ง จำเลยที่ 3 และที่ 4 จึงต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นในเที่ยวที่ตนรับขนส่งแก่โจทก์นับแต่วันผิดสัญญาเป็นต้นไป (ฎ.๓๙๔๙/๒๕๔๕)

"ผู้ขนส่งอื่น" ตาม พ.ร.บ.การรับของทางทะเล พ.ศ.2534 มาตรา 3 วรรคสอง มีอยู่ 2 ประเภท คือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากผู้ขนส่งให้ทำการขนส่งของตามสัญญารับของทางทะเลประเภทหนึ่ง และบุคคลอื่นซึ่งผู้ขนส่งอื่นได้มอบหมายช่วงต่อไปให้ทำการขนส่งของนั้นอีกประเภทหนึ่ง แต่บุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายตามประเพณีในธุรกิจการรับของทางทะเลให้เป็นตัวแทนผู้ขนส่งหรือผู้ขนส่งอื่นในการดำเนินงานอันเกี่ยวกับธุรกิจเนื่องจากการรับของทางทะเลนั้นไม่ถือว่าเป็นผู้ขนส่งอื่นด้วย เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 1 ได้รับมอบหมายจากจำเลยที่ 2 ให้ทำการขนส่งของตามสัญญารับของทางทะเล แต่จำเลยที่ 1 เป็นเพียงตัวแทนของจำเลยที่ 2 ในการติดต่อว่าจ้างผู้รับเหมาให้ขนถ่ายสินค้าบางส่วนลงเรือฉลอมที่เกาะสีชังเพื่อให้เรือ ฟ.มีน้ำหนักเบาแล้วนำสินค้าเข้ามาที่ท่าเรือกรุงเทพ เพื่อให้การรับของของจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นตัวการสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ดังนี้ จำเลยที่ 1 จึงมิใช่ผู้ขนส่งอื่นตามความหมายของ พ.ร.บ.การรับของทางทะเล พ.ศ.2534 มาตรา 3 วรรคสอง (ฎ.๔๒๗๗/๒๕๔๐)

2. มีปัญหาต่อองค์วินิจฉัยประการที่แสดงว่า ถังบรรจุสินค้าและตู้คอนเทนเนอร์เป็น "หน่วยการขนส่ง" หรือ "ภาชนะขนส่ง"? หากผู้ขนส่งทราบถึงสภาพอันตรายของสินค้าของผู้ส่งของอยู่แล้ว ผู้ขนส่งก็ไม่ให้ความระมัดระวังในการขนส่งสินค้าดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพอันตรายของสินค้านั้น กรณีนี้ผู้ขนส่งจะมีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ส่งของชดเชยในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการที่ผู้ส่งของมิได้บ่งชี้แสดงว่าเป็นสินค้าอันตรายจากจุดใดหรือไม่?

ตอบ ถังที่บรรจุสินค้าแต่ละถังเป็น "หน่วยการขนส่ง" เพราะมีสภาพสามารถทำการขนส่งไปตามลำพังได้ ส่วนตู้คอนเทนเนอร์นั้นเป็น "ภาชนะขนส่ง" เพราะใช้รวมหน่วยการขนส่งของหลายหน่วยเข้าด้วยกัน สำหรับกรณีที่ผู้

ส่งของมิได้ทำเครื่องหมายหรือปิดป้ายแสดงว่าเป็นสินค้าอันตรายที่ข้างกล่องกระดาษ ทั้งมิได้แจ้งให้ผู้ขนส่งสินค้าได้ทราบถึงสภาพอันตรายของถ่านไม้ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. การรับขนส่งทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 33 นั้น ตาม มาตรา 34 ได้บัญญัติถึงความรับผิดของผู้ส่งของไว้โดยเฉพาะในกรณีละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 ไว้ว่า ถ้าผู้ส่งของไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 และผู้ขนส่งหรือผู้ขนส่งอื่นมีดังต่อไปนี้ (2) ผู้ส่งของยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือค่าใช้จ้างทั้งปวงอันเกิดขึ้นหรือเป็นผลเนื่องจากการขนส่งของนั้น ซึ่งหมายความว่า ผู้ส่งของจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้ขนส่งตามมาตรา 34(2) ประกอบกับมาตรา 33 ดังกล่าวเมื่อผู้ขนส่งไม่ทราบถึงสภาพอันตรายแห่งของนั้นเท่านั้น แต่คดีนี้ผู้ขนส่งทราบถึงสภาพอันตรายของสินค้าของจำเลยผู้ส่งของอยู่แล้ว ผู้ขนส่งก็สามารถใช้ความระมัดระวังในการขนส่งสินค้าดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพอันตรายของสินค้านั้นได้ ผู้ขนส่งจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องให้ผู้ส่งของรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นได้ มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

พระราชบัญญัติการรับขนส่งทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 3 บัญญัติคํานิยามคำว่า **"ภาระขนส่ง"** หมายความว่า ตู้สินค้าไม่ว่าจะสินค้า หรือสิ่งอื่นที่มีลักษณะทำนองเดียวกันซึ่งใช้บรรจุหรือรองรับของ หรือใช้รวมหน่วยการขนส่งของหลายหน่วยเข้าด้วยกันเพื่อประโยชน์ในการขนส่งทางทะเล และคำว่า **"หน่วยการขนส่ง"** หมายความว่า หน่วยแห่งของที่ขนส่งทางทะเล ซึ่งนับเป็นหนึ่ง และแต่ละหน่วยอาจทำการขนส่งไปตามลำพังได้ เช่น กระสอบ ขึ้น ถัง ตู้ ม้วน ลัง ลูก ห่อ หีบ อัน หรือหน่วยที่เรียกชื่ออย่างอื่น สินค้าพิพาทบรรจุอยู่ในถุงพลาสติกและมีเชือกรัดปากถุงไว้ และบรรจุอยู่ในถังกระดาษไฟเบอร์มีฝาเหล็กปิดโดยรอบแล้วใช้หลอดขึ้นห่วงให้ยึดไว้ แต่ละถังบรรจุของหนัก 25 กิโลกรัม รวม 375 ถัง บรรจุรวมอยู่ในตู้คอนเทนเนอร์เดียว และตามใบตราส่งเอกสารหมาย จ. 2 หรือล.2 ในช่อง "คำพรรณนาสินค้า" ระบุว่า ตู้คอนเทนเนอร์ 1x20 ฟุตบรรจุอาหารสัตว์ 375 ถัง ฯลฯ จึงเป็นการแสดงว่าแต่ละถังที่บรรจุสินค้าคือยารักษาไก่ มีสภาพสามารถทำการขนส่งไปตามลำพังได้ จึงถือว่าแต่ละถังที่บรรจุสินค้าพิพาทเป็น"หนึ่งหน่วยขนส่ง" ตามคํานิยามในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ส่วนตู้คอนเทนเนอร์ที่บรรจุสินค้าพิพาทดังกล่าวถือเป็นภาระขนส่ง การคำนวณค่าเสียหาย ที่จำเลยจะต้องรับผิดชอบจึงต้องคำนวณตามหลักเกณฑ์ในมาตรา 58 วรรคหนึ่งประกอบด้วยมาตรา 59(1) แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว เมื่อเปรียบเทียบจำนวนเงินค่าเสียหายโดยใช้หน่วยการขนส่งของสินค้าพิพาทเป็นหลักเกณฑ์ในการคิดคำนวณจะมากกว่าจำนวนเงินค่าเสียหายโดยใช้น้ำหนักแห่งสินค้าพิพาทเป็นเกณฑ์ในการคำนวณ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายในจำนวนเงินที่มากกว่าตามมาตรา 58 วรรคหนึ่ง ประกอบด้วยมาตรา 59(1) (ฎ.๗๖๒๒/๒๕๔๐)

จำเลยผู้ส่งของมิได้ทำเครื่องหมายหรือปิดป้ายแสดงว่าเป็นสินค้าอันตรายที่ข้างกล่องกระดาษ ทั้งมิได้แจ้งให้โจทก์ผู้ขนส่งสินค้าได้ทราบถึงสภาพอันตรายของถ่านไม้ อันเป็นการไม่ปฏิบัติตาม พ.ร.บ. การรับขนส่งทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 33 อย่างไรก็ตาม มาตรา 34 ได้บัญญัติถึงความรับผิดของผู้ส่งของไว้โดยเฉพาะในกรณีละเว้นไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 ไว้ว่า ถ้าผู้ส่งของไม่ปฏิบัติตามมาตรา 33 และผู้ขนส่งหรือผู้ขนส่งอื่นมีดังต่อไปนี้ (1)...(2) ผู้ส่งของยังคงต้องรับผิดชอบในความเสียหายหรือค่าใช้จ้างทั้งปวงอันเกิดขึ้นหรือเป็นผลเนื่องจากการขนส่งของนั้น ซึ่งหมายความว่า ผู้ส่งของจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้ขนส่งตามมาตรา 34(2) ประกอบกับมาตรา 33 ดังกล่าว เมื่อผู้ขนส่งไม่ทราบถึงสภาพอันตรายแห่งของนั้น หากโจทก์ในฐานะผู้ขนส่งทราบถึงสภาพอันตรายของสินค้าของจำเลยผู้ส่งของอยู่แล้ว โจทก์ก็สามารถใช้ความระมัดระวังในการขนส่งสินค้าดังกล่าวให้เหมาะสมกับสภาพอันตรายของสินค้านั้นได้ กรณีนี้โจทก์ย่อมไม่มีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น จำเลยบรรจุสินค้าถ่านไม้ลงในถุงพลาสติกแล้วรัดด้วยหนังยางไม่ได้ปิดผนึกจนอากาศเข้าไม่ได้และไม่ติดป้ายแสดงสินค้าอันตราย เป็นการไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของไอเอ็มดีจี โค้ด และประกาศกรมเจ้าท่า เรื่อง การกำหนดชั้นของสิ่งของและสิ่งของที่อาจทำให้เกิดอันตรายได้ เป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ แม้ความเสียหายจะเกิดจากความประมาทเลินเล่อของโจทก์ในการจัดระวางบรรทุก

สินค้าด้วย แต่ก็ถือว่าต่างก็เป็นสาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นจึงเห็นสมควรกำหนดให้จำเลยรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ครึ่งหนึ่ง โจทก์ไม่บอกกล่าวเป็นหนังสือให้จำเลยทราบถึงความเสียหายภายใน 90 วัน เป็นเพียงเหตุให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าโจทก์ไม่ได้รับความเสียหาย ซึ่งไม่ใช่ข้อสันนิษฐานเด็ดขาด โจทก์ย่อมมีสิทธินำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานนี้ได้ (ฎ.๕๙๗๐/๒๕๔๕)

3. มีบันทึกของวินิจฉัยประการที่สามว่า เมื่อผู้ขนส่ง นำสินค้าเพียงอย่างเดียวไปฝากส่งแต่ไม่ได้พิสูจน์ว่าจริง ให้เห็นว่าการเสียหายของสินค้าที่ขนส่งเป็นผลมาจากการบรรจุหีบห่อไม่ดีหรือไม่เหมาะสมกับสภาพแห่งของหรือการเสียหายอันเกิดจากสภาพแห่งของนั้นเองหรือไม่ ผู้ขนส่งจะหักความรับผิดในความเสียหายของสินค้าที่เกิดขึ้นในระหว่างที่สินค้าอยู่ในความดูแลของหรือไม่หรือไม่?

ตอบ ผู้ขนส่งไม่พ้นความรับผิด เพราะสินค้าที่ขนส่งเสียหายและเหตุแห่งการเสียหายเกิดขึ้นในระหว่างที่สินค้านั้นอยู่ในความดูแลของผู้ขนส่ง ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้นตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง ผู้ขนส่งจะไม่ต้องรับผิดก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นหรือเป็นผลจากความผิดของผู้ส่งของหรือผู้รับตราส่ง เช่น การบรรจุหีบห่อ ไม่มั่นคงแข็งแรง หรือไม่เหมาะสมกับสภาพแห่งของหรือการเสียหายนั้นเกิดจากสภาพแห่งของนั้นเองตาม มาตรา 52(9) และ (10) เมื่อผู้ขนส่ง นำสืบว่าได้บันทึกข้อสงวนไว้ในใบตราส่งแต่ไม่ได้พิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เห็นว่าการเสียหายของสินค้าที่ขนส่งเป็นผลมาจากการบรรจุหีบห่อไม่ดีหรือไม่เหมาะสมกับสภาพแห่งของหรือการเสียหายนั้นเกิดจากสภาพแห่งของนั้นเองหรือไม่ ผู้ขนส่งจึงต้องรับผิด มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

สินค้าที่ขนส่งเสียหายและเหตุแห่งการเสียหายเกิดขึ้นในระหว่างที่สินค้านั้นอยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 1 ซึ่งจำเลยที่ 1 จะต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายนั้นตามพระราชบัญญัติการรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 39 วรรคหนึ่ง จำเลยที่ 1 จะไม่ต้องรับผิดก็ต่อเมื่อพิสูจน์ได้ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นหรือเป็นผลจากความผิดของผู้ส่งของหรือผู้รับตราส่ง เช่น การบรรจุหีบห่อ ไม่มั่นคงแข็งแรง หรือไม่เหมาะสมกับสภาพแห่งของหรือการเสียหายนั้นเกิดจากสภาพแห่งของนั้นเองตาม มาตรา 52(9) และ (10) จำเลยที่ 1 นำสืบว่าได้บันทึกข้อสงวนไว้ในใบตราส่งแต่ไม่ได้พิสูจน์ข้อเท็จจริงให้เห็นว่าการเสียหายของสินค้าที่ขนส่งเป็นผลมาจากการบรรจุหีบห่อไม่ดีหรือไม่เหมาะสมกับสภาพแห่งของหรือการเสียหายนั้นเกิดจากสภาพแห่งของนั้นเองหรือไม่ จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิด (ฎ.๖๕๘๙/๒๕๔๒)

จำเลยที่ 2 มิได้เป็นคู่สัญญารับขนของทางทะเลกับผู้ส่งซึ่งว่าจ้างจำเลยที่ 1 ให้เป็นผู้ขนส่ง เมื่อจำเลยที่ 1 นำเรือเข้าจอดที่ท่าเรือของบริษัทจำเลยที่ 2 ได้มีการขนถ่ายตู้สินค้าที่ใช้ขนส่งสินค้าในคดีนี้ลงจากเรือ และจำเลยที่ 1 มอบให้จำเลยที่ 2 เพื่อให้จำเลยที่ 2 มอบตู้สินค้านั้นให้ผู้รับตราส่งต่อไป อันเป็นการประกอบกิจการเช่นเดียวกับการดำเนินงานของการท่าเรือแห่งประเทศไทย การดำเนินการดังกล่าวของจำเลยที่ 2 จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการที่จำเลยที่ 2 ได้รับมอบหมายจากจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่งให้ทำการขนส่งของตามสัญญารับขนของทางทะเลนั้นแม้เพียงช่วงระยะทางช่วงใดช่วงหนึ่ง จำเลยที่ 2 จึงมิใช่ผู้ขนส่งอื่น ตาม พ.ร.บ.การรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 3 คำว่า "ผู้ขนส่งอื่น" ตามบทบัญญัติมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ.การรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 นั้น ไม่รวมถึงบุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายตามประเพณีในธุรกิจการรับขนของทางทะเลให้เป็นตัวแทนผู้ขนส่งหรือผู้ขนส่งอื่นในการดำเนินงานอันเกี่ยวกับธุรกิจเนื่องจากการรับขนของทางทะเล เช่น การขนถ่ายของขึ้นจากเรือหรือการส่งมอบสินค้าแก่ผู้รับตราส่ง ดังนี้ แม้จะฟังได้ว่าจำเลยที่ 2 ได้รับมอบหมายจากจำเลยที่ 1 ให้เป็นผู้ขนย้ายตู้สินค้าจากเรือลงท่าเรือของบริษัทจำเลยที่ 2 และขนย้ายตู้สินค้าจากหน้าท่าไปยังลานเก็บสินค้าของท่าเรือ ก็ถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 2 เป็นผู้ขนส่งอื่น ตามบทบัญญัติมาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ.ดังกล่าว การขนส่งสินค้าเม็ดพลาสติกเป็นการขนส่งในระบบตู้สินค้าแบบ ชีวาย/ชีวาย คือผู้ส่งสินค้าได้ไปตรวจสอบตู้สินค้าว่าอยู่ในสภาพเรียบร้อย เหมาะสมกับสินค้าที่ใช้บรรจุ

แล้ว ผู้ส่งสินค้าจึงนำตู้สินค้าไปทำการบรรจุและตรวจนับสินค้าเข้าตู้ รวมทั้งปิดผนึกดวงตราปากตู้ต่อหน้าเจ้าพนักงานศุลกากร โดยจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับ ต่อมาผู้ส่งสินค้าได้นำตู้สินค้านั้นให้เจ้าหน้าที่ท่าเรือของบริษัทจำเลยที่ 2 บรรจุลงเรือ เมื่อเรือเดินทางมาถึงประเทศไทยแล้ว จำเลยที่ 1 ได้ส่งมอบตู้สินค้านั้นให้เจ้าหน้าที่ท่าเรือของบริษัทจำเลยที่ 2 ในสภาพตู้และดวงตราผนึกปากตู้เรียบร้อย เช่นนี้ หน้าที่และความรับผิดชอบของจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่งจึงสิ้นสุดลง การขนส่งในระบบตู้สินค้าแบบ ชีวายชีวาย ผู้รับตราส่งที่ปลายทางมีหน้าที่รับตู้สินค้าจากท่าเรือไปเปิดตู้สินค้าที่โกดังของผู้รับตราส่งเองและเมื่อผู้รับตราส่งมาขอรับตู้สินค้าจากจำเลยที่ 2 จะต้องมีการตรวจสอบสภาพตู้สินค้าว่ามีสภาพเรียบร้อยหรือไม่ ซึ่งหากพบความเสียหายจะต้องแจ้งให้เจ้าหน้าที่ท่าเรือทราบและต้องมีการบันทึกหมายเลขความเสียหายนั้นไว้ในใบรับมอบตู้สินค้า แต่ปรากฏว่าตัวแทนของบริษัท ท. ผู้รับตราส่งได้ลงลายมือชื่อรับมอบตู้สินค้าไปในสภาพเรียบร้อยโดยไม่มีการระบุว่าหลังคาตู้สินค้ามีรูรั่วหรือมีความเสียหายใด ๆ เลย อันแสดงว่าตัวแทนของบริษัท ท. ผู้รับตราส่งได้รับมอบตู้สินค้านั้นแล้วไป ในสภาพเรียบร้อย ดังนั้น ข้อเท็จจริงจึงรับฟังไม่ได้ว่าความเสียหายของตู้สินค้าและสินค้าเกิดขึ้นในระหว่างที่อยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่ง หรือเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของจำเลยทั้งสอง อันเป็นเหตุให้ผู้รับตราส่งซึ่งเป็นผู้อุปถัมภ์ไว้แก่โจทก์ได้รับความเสียหายตามคำฟ้อง จำเลยทั้งสองจึงไม่ต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ (ฎ.๒๐๖๙/๒๕๔๓)

จำเลยที่ 2 เป็นผู้ขนส่งสินค้าโดยเป็นคู่สัญญากับผู้ส่งของโดยตรง ส่วนจำเลยที่ 1 เป็นเพียงตัวแทนของจำเลยที่ 2 ในการออกไปตราส่งเท่านั้น แม้ตามคำฟ้องโจทก์จะบรรยายว่าจำเลยที่ 1 และที่ 2 เป็นตัวการร่วมกันขนส่งสินค้าโดยมิได้บรรยายว่าจำเลยที่ 1 เป็นตัวแทนของจำเลยที่ 2 ในการออกไปตราส่ง แต่การที่ศาลอุทธรณ์วินิจฉัยว่า จำเลยที่ 1 เป็นเพียงตัวแทนของจำเลยที่ 2 ไม่ใช่ตัวการร่วมขนส่งสินค้ากับจำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกับจำเลยที่ 2 ก็ไม่อาจถือว่าเป็นการวินิจฉัยหรือพิพากษาเกินไปกว่าหรือนอกจากที่ปรากฏในคำฟ้อง เพราะเป็นการวินิจฉัยชี้ขาดพยานหลักฐานที่โจทก์นำสืบในส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 1 ว่าคดีรับฟังได้ตามข้ออ้างของโจทก์ในคำฟ้องหรือไม่เท่านั้น จำเลยที่ 4 ผู้ขนส่งอื่นซึ่งเป็นผู้รับมอบหมายจากจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ขนส่งสินค้า ได้ขนส่งตู้สินค้าที่บรรจุสินค้ามาถึงท่าเรือปลายทางและส่งมอบตู้สินค้าให้แก่การท่าเรือแห่งประเทศไทยโดยชอบแล้ว หน้าที่ดูแลสินค้าของจำเลยที่ 2 ย่อมสิ้นสุดลงตาม พ.ร.บ.การรับขนของทางทะเล พ.ศ.2534 มาตรา 40 (3) จำเลยที่ 2 จึงไม่ต้องรับผิดชอบในการสูญหายของสินค้าที่เกิดขึ้นในขณะที่สินค้าอยู่ในความอารักขาของการท่าเรือแห่งประเทศไทย ศาลชั้นต้นพิพากษาให้จำเลยที่ 2 ชดใช้ค่าเสียหายเป็นเงินจำนวน 1,500,000 บาท แก่โจทก์พร้อมด้วยดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันที่ 10 พฤษภาคม 2534 เป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จ ศาลอุทธรณ์พิพากษายืน โจทก์ฎีกาขอให้จำเลยที่ 2 ชำระค่าเสียหายและดอกเบี้ยคิดคำนวณถึงวันฟ้องรวมเป็นเงิน 4,429,810.90 บาท แก่โจทก์ พร้อมด้วยดอกเบี้ยอัตราร้อยละ 7.5 ต่อปี นับแต่วันถัดจากวันฟ้องเป็นต้นไปจนกว่าจะชำระเสร็จทุนทรัพย์เฉพาะส่วนที่พิพาทกันในชั้นฎีกาตามฎีกาของโจทก์ดังกล่าวจึงมีเพียง 2,886,660.22 บาท โจทก์จะต้องเสียค่าขึ้นศาลชั้นฎีกาเป็นเงิน 72,167.50 บาท (ฎ.๒๙๑/๒๕๔๘)

4. มีปัญหาต่อองค์วินิจฉัยประการที่สี่ว่า ผู้ขนส่งไม่ได้บรรจุและรัดตรึงสินค้าให้รัดกุมให้เกิดความเสียหายของสินค้าขณะที่สินค้าอยู่ในความรับผิดชอบของผู้ขนส่ง ผู้ขนส่งจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายดังกล่าวหรือไม่? และต้องรับผิดชอบฐานอะไร?

ตอบ ผู้ขนส่งต้องรับผิดชอบในความเสียหายของสินค้า เพราะผู้ขนส่งไม่ได้บรรจุและรัดตรึงสินค้าในตู้คอนเทนเนอร์ และไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลสินค้าขณะอยู่ในความดูแลของตนเองให้รัดกุม เมื่อความเสียหายไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ขนส่ง ผู้ขนส่งจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบตาม พ.ร.บ.การรับขนของทางทะเล มาตรา 52 (9) ได้ แต่ผู้ขนส่งจำกัดความรับผิดเพียงจำนวนตามมาตรา 58 บรรทัดแรก เพราะกรณีไม่ต้องอ้างมาตรา 60 ที่ไม่นำมาตรา 58 มาใช้บังคับ เพราะเมื่อพิจารณาใบตราส่งแล้วไม่ปรากฏว่าใบตราส่งได้ระบุราคาของหรือสินค้าหลักมีมูลค่าไว้ กรณีจึงต้องอ้าง

มาตรา ๕๘ วรรคแรก จึงจำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งได้เพียงหนึ่งหมื่นบาทต่อหนึ่งหน่วยการขนส่ง หรืออีกโลกรั้มละสามสิบ บาทต่อน้ำหนักสุทธิแห่งของนั้นแล้วแต่เงินจำนวนใดจะมากกว่า มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

พ.ร.บ. การรับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 มาตรา 39 ที่กำหนดความรับผิดของผู้ขนส่งนั้นอยู่ภายใต้บังคับ มาตรา 58 ที่บัญญัติให้จำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งไว้ แต่การจำกัดความรับผิดก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับบทบัญญัติ มาตรา 60 ด้วย **เหตุที่ไม่นำข้อจำกัดความรับผิดมาใช้ในกรณีตามมาตรา 60 ต้องเป็นกรณีที่ผู้ขนส่งมีความบกพร่อง อย่างร้ายแรง** ซึ่งไม่รวมถึงการประมาทเลินเล่อธรรมดา กล่าวคือ ต้องเป็นการกระทำโดยจงใจ หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ในลักษณะละเลยไม่เอาใจใส่ ทั้งที่รู้ว่าการสูญหาย เสียหาย หรือส่งมอบล่าช้าอาจเกิดขึ้นได้เท่านั้น จึงจะไม่ได้รับประโยชน์จากการ จำกัดความรับผิด **ส่วนกรณีประมาทเลินเล่อธรรมดา อันรวมถึงละเมิดด้วยนั้น ผู้ขนส่งก็ต้องรับผิดตาม มาตรา 39 กล่าวคือต้องรับผิดในความสูญเสียชีวิต เสียหาย หรือส่งมอบชักช้า ภายใต้จำนวนจำกัดความรับผิดตาม มาตรา 58** การขนส่งสินค้าคดีนี้เป็นการขนส่งภายใต้เงื่อนไขให้ผู้ส่งนำสินค้าไปมอบให้แก่ผู้ขนส่ง จากนั้นผู้ขนส่ง เป็นผู้บรรจุสินค้าเข้าตู้คอนเทนเนอร์เอง โดยนำสินค้าของผู้ส่งหลายรายการรวมไว้ในตู้เดียวกัน เมื่อถึงปลายทางผู้ ขนส่งเป็นผู้เปิดตู้คอนเทนเนอร์เอง แล้วนำสินค้าของผู้ส่งแต่ละรายไปเก็บไว้ในคลังสินค้ารอผู้รับตราส่งมารับ สินค้า เมื่อข้อเท็จจริงรับฟังได้ว่าเมื่อวันที่ 7 กันยายน 2543 บริษัท ท. ได้นำใบส่งปล่อยสินค้าไปดำเนินพิธีทาง ศุลกากรและออกของ และไปติดต่อขอรับสินค้าของคลังสินค้าของการท่าเรือแห่งประเทศไทย และได้รับแจ้งว่า สินค้าได้รับความเสียหาย ซึ่งเจ้าหน้าที่การท่าเรือแห่งประเทศไทยได้ออกใบรายการสำรวจสินค้า จึงต้องถือว่าวัน ดังกล่าวเป็นวันที่ผู้ขนส่งได้มอบสินค้าที่แท้จริงให้แก่ผู้รับตราส่ง ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 40 (1) ของ พ.ร.บ. การ รับขนของทางทะเล พ.ศ. 2534 กรณีไม่ใช่เป็นการส่งมอบตู้คอนเทนเนอร์ทั้งตู้ให้แก่ผู้รับตราส่งที่ลานวางตู้คอนเทนเนอร์เพื่อ รับตู้ไปเปิดเอง ซึ่งจะนับอายุความตั้งแต่วันที่มีการส่งมอบตู้คอนเทนเนอร์ที่ลานวางตู้คอนเทนเนอร์ที่ท่าเรือ ตามที่บัญญัติไว้ ใน มาตรา 40 (3) ของพระราชบัญญัติดังกล่าว เมื่อโจทก์ฟ้องคดีภายใน 1 ปี นับแต่วันที่ 7 กันยายน 2543 จึงเป็นฟ้องคดีภายใน กำหนดอายุความตามมาตรา 46 (ฏ.๑๖๓๙/๒๕๔๙)

ข้อตกลงระหว่างบริษัท ท. ผู้ส่ง กับจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่งผ่านทางจำเลยที่ 2 เกี่ยวกับเงื่อนไขในการขนส่ง กำหนดว่า ผู้ส่งมีหน้าที่เพียงหีบห่อและผูกมัดสินค้าม้วนเหล็กไว้บนฐานรองไม่ให้เรียบร้อยแล้วส่งมอบสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งที่ทำเรือ โดยต้องชำระเงินทั้งค่าระวางและค่ารัตตรึงสินค้าให้แก่ผู้ขนส่งไปในคราวเดียวกัน จากนั้นทางฝ่ายผู้ขนส่งตามสัญญารับขน ระหว่างจำเลยที่ 1 กับบริษัท ท. จะเป็นผู้ดำเนินการต่อไปทั้งในเรื่องการบรรจุ การรัตตรึงสินค้าและการขนส่ง และ ตามใบตราส่งซึ่งจำเลยที่ 2 ออกให้ไว้แก่บริษัท ท. อันถือเป็นหลักฐานแห่งการรับสินค้า ระบุไว้ว่าผู้ขนส่งสินค้ารับ สินค้าไว้ในสภาพเรียบร้อยดีและไม่มีการบันทึกข้อสงวนเกี่ยวกับสภาพสินค้าและการหีบห่อเมื่อสินค้าเกิดความ เสียหายขึ้นในระหว่างการขนส่ง **จึงถือไม่ได้ว่าความเสียหายเกิดจากความผิดของบริษัท ท. ผู้ส่ง** หากแต่เป็นความผิด ของจำเลยที่ 1 ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้ขนส่งตามสัญญาที่ทำกับบริษัท ท. ที่ไม่ได้บรรจุและรัตตรึงสินค้าในตู้คอนเทนเนอร์ และไม่ได้ใช้ ความระมัดระวังในการดูแลสินค้าขณะอยู่ในความดูแลของตนเองให้ดีพอ เมื่อความเสียหายไม่ได้เกิดจากความผิดของผู้ส่ง ผู้ขนส่ง จึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบ พ.ร.บ.การรับขนของทางทะเล มาตรา 52 (9) ได้ เมื่อผู้ขนส่งต้องรับผิดแล้ว จำเลยที่ 2 ผู้ ตกลงทำสัญญารับขนสินค้าพิพาทแทนจำเลยที่ 1 ตัวการที่อยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศ จึงต้อง รับผิดตามสัญญาด้วย เมื่อ พ.ร.บ.การรับขนของทางทะเลฯ ไม่มีบทบัญญัติในมาตราใดระบุข้อยกเว้นให้ตัวแทนที่ ทำสัญญาแทนตัวการที่อยู่ต่างประเทศและมีภูมิลำเนาอยู่ต่างประเทศไม่ต้องรับผิดโดยลำพังตนเอง ความรับผิด ของจำเลยที่ 2 จึงต้องเป็นไปตามมาตรา 824 แห่ง ป.พ.พ. ซึ่งบังคับใช้กับสัญญาโดยทั่วไป พ.ร.บ.การรับขนของทาง ทะเลฯ มาตรา 58 วรรคแรก ได้บัญญัติไว้ว่า “ภายใต้บังคับมาตรา 60 ในกรณีที่ของซึ่งผู้ขนส่งได้รับมอบหมายสูญหายหรือ เสียหายไม่ว่าทั้งหมดหรือบางส่วนให้จำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งไว้เพียงหนึ่งหมื่นบาทต่อหนึ่งหน่วยการขนส่ง หรืออีกโลกรั้มละ สามสิบบาทต่อน้ำหนักสุทธิแห่งของนั้นแล้วแต่เงินจำนวนใดจะมากกว่า” ส่วนมาตรา 60 บัญญัติว่า การจำกัดความรับผิดของผู้

ขนส่งตามมาตรา 58 มิให้ใช้บังคับแก่กรณีดังกล่าวไปนี้... (4) ผู้ส่งของได้แจ้งราคาของที่ขนส่งให้ผู้ขนส่งทราบและผู้ขนส่งยอมรับ โดยแสดงราคาของนั้นไว้ในใบตราส่ง เมื่อพิจารณาใบตราส่งไม่ปรากฏว่าใบตราส่งได้ระบุราคาของหรือสินค้าหลักมีน้ำหนักพอไว้ กรณีจึงไม่เข้าข้อยกเว้นที่มีให้ใช้มาตรา 58 บังคับตามความในมาตรา 60 ดังกล่าว จึงจำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งได้เพียงหนึ่งหมื่นบาทต่อหนึ่งหน่วยการขนส่ง หรือกิโลกรัมละสามสิบบาทต่อน้ำหนักสุทธิแห่งของนั้นแล้วแต่เงินจำนวนใดจะมากกว่า แต่ในกรณีที่คำนวณราคาของหรือสินค้าที่สูญหายหรือเสียหายได้มาตรา 61 แล้ว ปรากฏว่าของนั้นราคาต่ำกว่าที่จำกัดความรับผิดไว้ดังกล่าวข้างต้นให้ถือเอาตามราคาที่คำนวณได้นั้น การคำนวณราคาของที่สูญหายหรือเสียหายมีหลักเกณฑ์ตามมาตรา 61 ในกรณีของสูญหายหรือเสียหายทั้งหมด ให้คำนวณเท่ากับราคาที่ของนั้นจะมีในเวลาที่ยังส่งมอบ ณ ท่าปลายทาง ถ้าของนั้นสูญหายหรือเสียหายบางส่วนให้คำนวณตามส่วนโดยเทียบกับราคาของอย่างเดียวกันและคุณภาพเท่าเทียมกันที่ยังเหลืออยู่ในเวลาส่งมอบ ณ ท่าปลายทาง ข้อเท็จจริงคดีนี้ให้ความเห็นว่า สินค้าที่เสียหายเป็นแผ่นเหล็กสแตนเลสมีลักษณะมันเป็นวงกลมทบกันหลายชั้น แต่ละมันมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 4,000 กิโลกรัม ซึ่งเป็นการระบุจำนวนสินค้าเป็นมันที่บรรจุในตู้สินค้าแต่ละตู้ ดังนั้น แผ่นเหล็กสแตนเลส 1 มัน ย่อมถือเป็น 1 หน่วยการขนส่ง และเนื่องจากแผ่นเหล็กสแตนเลสดังกล่าวแต่ละมันมีน้ำหนักไม่ต่ำกว่า 4,000 กิโลกรัม การจำกัดความรับผิดของผู้ขนส่งจึงต้องคำนวณเป็นจำนวนเงินตามน้ำหนักสุทธิของแต่ละมันที่เสียหายในอัตรา กิโลกรัมละ 30 บาท ซึ่งมีจำนวนเงินมากกว่าการคำนวณจากหน่วยการขนส่งในอัตรา มันละ 10,000 บาท (ฎ.๔๐๖๔/๒๕๔๘)

จำเลยที่ 1 ทำสัญญาแต่งตั้งให้จำเลยที่ 2 เป็นตัวแทนการให้บริการของสายการบินเรือของจำเลยที่ 1 ในประเทศไทย ใบตราส่งที่จำเลยที่ 2 ออกให้แก่โจทก์เพื่อเป็นหลักฐานแห่งสัญญารับขนส่งสินค้าทางทะเลระบุ ว่า จำเลยที่ 1 เป็นผู้ขนส่ง อันเป็นการออกใบตราส่งในนามของจำเลยที่ 1 การดำเนินการของจำเลยที่ 2 เกี่ยวกับการรับขนส่งสินค้ามิใช่เพียงการจัดเตรียมตู้คอนเทนเนอร์ให้โจทก์นำไปบรรจุสินค้าและรับมอบตู้คอนเทนเนอร์นำไปบรรทุกลงเรือของจำเลยที่ 1 โดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 2 ได้ทำการขนส่งสินค้าทางทะเลช่วงระยะทางช่วงหนึ่งช่วงใด จำเลยที่ 2 จึงเป็นเพียงบุคคลซึ่งได้รับมอบอำนาจให้เป็นตัวแทนจำเลยที่ 1 ผู้ขนส่งในการดำเนินการอันเกี่ยวกับธุรกิจเนื่องจากการรับขนส่งของทางทะเลเท่านั้น หาใช้ผู้ขนส่งหรือผู้ขนส่งอื่นไม่ จึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ ในการตกลงซื้อขายสินค้า คู่สัญญาย่อมมีสิทธิตกลงเงื่อนไขการส่งมอบและเงื่อนไขในการโอนกรรมสิทธิ์แก่กันได้ แม้ตามใบกำกับสินค้าจะระบุราคาสินค้ารวมค่าระวางหรือซีแอนด์เอฟซึ่งถือว่ากรรมสิทธิ์ในสินค้าโอนไปยังผู้ซื้อเมื่อมีการนำสินค้าพ้นกราบเรือที่ทำเรือบรรทุกสินค้าขึ้นก็ตามแต่เมื่อการซื้อขายดังกล่าวมีการตกลงกันตามธรรมเนียมการซื้อขายผลไม้สดโดยโจทก์ผู้ขายจะต้องส่งสินค้าให้ผู้ซื้อได้ตรวจคุณภาพจนพอใจแล้ว ผู้ซื้อจึงตกลงรับซื้อและชำระราคาให้ ดังนั้น เมื่อสินค้าเสียหายในระหว่างการขนส่งจนผู้ซื้อไม่ยอมรับซื้อและชำระราคาโจทก์ในฐานะผู้ส่งซึ่งเป็นคู่สัญญารับขนส่งของทางทะเล ย่อมมีสิทธิที่จะฟ้องร้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบได้ตามสัญญาขนส่งของทางทะเลนั้น โจทก์เพียงส่งมอบใบตราส่งให้แก่จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นตัวแทนจำเลยที่ 1 เท่านั้นยังไม่ได้โอนใบตราส่งไปยังผู้ซื้อ แม้ผู้ซื้อจะได้เรียกร้องให้ตัวแทนของจำเลยที่ 1 ส่งมอบตู้คอนเทนเนอร์ซึ่งบรรจุสินค้าให้แก่ผู้ซื้อแล้วก็ตามสิทธิทั้งหลายของโจทก์ในฐานะผู้ส่งอันเกิดแต่สัญญาขนส่งของทางทะเลก็ยังไม่สามารถโอนไปยังผู้ซื้อหรือผู้รับตราส่งไม่ โจทก์ย่อมมีสิทธิเรียกร้องให้จำเลยที่ 1 รับผิดชอบค่าเสียหายที่เกิดขึ้นในระหว่างที่สินค้าอยู่ในความดูแลของจำเลยที่ 1 ได้ตามพระราชบัญญัติการรับขนส่งทางทะเล มาตรา 39 ใบตราส่งสินค้าระบุว่าสินค้าที่ขนส่งเป็นทุเรียนสดจำนวน 1,200 หีบห่อ อันเป็นการระบุจำนวนและลักษณะของหน่วยการขนส่งที่รวมกันนั้นไว้ในใบตราส่ง ดังนี้ ต้องถือว่าสินค้าที่ขนส่งมีจำนวนหน่วยการขนส่ง 1,200 หน่วยตามพระราชบัญญัติการรับขนส่งของทางทะเล มาตรา 59(1) มิใช่ 1 ตู้คอนเทนเนอร์เป็น 1 หน่วยการขนส่ง (ฎ.๙๐๒๑/๒๕๔๓)

5. มีบันทึกอ้างอิงถึงระเบียบการที่ท่าเรือ บันทึกตาม FAS, FOB, CFR และ CIF ความเสี่ยงภัยในความเสี่ยงของสินค้าและโอนจากผู้ขายไปยังผู้ซื้อเมื่อใด?

ตอบ -**FAS** ย่อมาจาก **Free Alongside Ship** (ระบุท่าเรือที่ส่งสินค้า) เช่น ระบุว่าแหลมฉบัง คือ ต้นทางอยู่ที่แหลมฉบัง โดยที่ผู้ขายมีหน้าที่เอาสินค้าไปเทียบข้างเรือที่แหลมฉบัง

-**FOB** ย่อมาจาก **Free on Board** (ระบุท่าเรือที่ส่งสินค้า) เช่น หากระบุว่าแหลมฉบัง หมายถึงต้นทางที่ส่งลงเรืออยู่ที่แหลมฉบัง แต่สินค้าไม่ใช่แค่เทียบข้างเรืออย่าง FAS คือ ต้องนำสินค้าไปใส่ลงเรือเรียบร้อยแล้ว

-**CFR** ย่อมาจาก **Cost and Freight** (ระบุท่าเรือปลายทาง) ถ้าเราเห็นสัญญาซื้อขายที่บอกว่าตกลงกันในเทอม CFR แล้วระบุว่า แหลมฉบัง ก็ขอให้เราเข้าใจว่าเป็นสัญญาซื้อขายที่จะต้องมีการส่งสินค้าโดยทางเรือหรือทางทะเลมาแล้วปลายทางอยู่ที่แหลมฉบัง ค่าขนส่งนั้นได้มีการชำระเรียบร้อยแล้วโดยผู้ขายเป็นผู้ชำระ

-**CIF** ย่อมาจาก **Cost Insurance and Freight** ซึ่งจะเหมือนกับ CFR แต่เพิ่มหน้าที่ของผู้ขาย คือ ต้องเอาประกันภัยไปด้วย หากระบุว่า CIF แหลมฉบัง แสดงว่าทำเรือปลายทางอยู่ที่แหลมฉบัง ไม่ว่าต้นทางจะมาจากที่ใดก็ตาม

หน้า ๑๐

วิกิกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา

หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง(ควรท่องให้ขึ้นใจ)

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.๒๕๓๔

1. **มาตรา ๖.....** เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้... (๑) มีลักษณะบ่งเฉพาะ... (๒) ไม่มีลักษณะต้องห้ามตามพระราชบัญญัตินี้... + (๓) ไม่เป็นเครื่องหมายการค้าที่เหมือน/คล้ายกับเครื่องหมายการค้าที่บุคคลอื่นได้จดทะเบียนไว้แล้ว...

2. **มาตรา ๘.....** เครื่องหมายการค้าที่ต้องห้ามมิให้รับจดทะเบียน... (๑๐) เครื่องหมายการค้าที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป + จนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของ/แหล่งกำเนิดของสินค้า + ไม่ว่าจะได้จดทะเบียนไว้แล้วหรือไม่ก็ตาม... (๑๑) เครื่องหมายการค้าที่คล้ายกับ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) (๖) (๗)...

3. **มาตรา ๑๓.....** ห้ามมิให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนในกรณีที่น่าทะเบียนเห็นว่า... (๑) เหมือนกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว **หรือ** คล้ายกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่นที่ได้จดทะเบียนไว้แล้ว + จนอาจทำให้สาธารณชนสับสน/หลงผิดในความเป็นเจ้าของสินค้า/แหล่งกำเนิดของสินค้า...

4. **มาตรา ๔๖ วรรคหนึ่ง.....** ไม่คุ้มครองเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน... = เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน + จะฟ้องคดีเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิในเครื่องหมายการค้า / เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนเพื่อการละเมิดสิทธิดังกล่าว + ไม่ได้...

วรรคสอง..... เอาสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า... = เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่จดทะเบียน + จะฟ้องบุคคลอื่นซึ่งเอาสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า + ได้...

5. **มาตรา ๔๗.....** การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าต้องไม่เป็นการขัดขวางบุคคลที่เขาใช้ชื่อ ชื่อสกุล ชื่อสำนักงานการค้าของตนอยู่ก่อนแล้วโดยสุจริต...

6. **มาตรา ๕๑.....** การโอนหรือรับมรดกสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้ว ต้องจดทะเบียนต่อนายทะเบียน...

แนวคำตอบ

1. **มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการแรกว่า** ทำเครื่องหมายการค้าเพียงแค่คล้าย ไม่ได้เหมือนกับเครื่องหมายการค้าของผู้ใช้หายทุกประการจะเป็นการออกขายหรือไม่? และหากผู้เสียหายมิได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวจะมีอำนาจฟ้องหรือไม่? เอาคำว่า "บีเอ็มดับเบิลยู" มาตั้งชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดซึ่งประกอบกิจการค้าขายสินค้าต่างจำพวกต่างชนิดกับบริษัทขายรถยนต์ต่างประเทศซึ่งมาจดทะเบียนชื่อทางการค้าในประเทศไทยในภายหลังบริษัทต่างประเทศดังกล่าวจะได้รับคุ้มครองจากชื่อดังกล่าวหรือไม่?

ตอบ เป็นการลงขายแล้วและผู้เสียหายมีอำนาจฟ้อง เพราะการลงขายเครื่องหมายการค้านั้นไม่จำเป็นต้องเหมือนกับเครื่องหมายการค้าของผู้เสียหายทุกประการ เพียงแค่คล้ายกันก็ถือว่าเป็นการลงขายแล้ว ดังนั้นการเอาสินค้าของตัวเองไปลงขายว่า เป็นสินค้าของผู้เสียหายหรือลงว่าผู้เสียหายมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวง ถือว่าเป็นการลงขายแล้ว และการทำเครื่องหมายการค้าเหมือนของโจทก์จนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้านั้นกล่าว แม้ว่าผู้เสียหายมิได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย แต่ก็ยังเป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ในความหมายของ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 8 (10) อันห้ามมิให้จดทะเบียนผู้เสียหายจึงมีอำนาจฟ้องตามมาตรา 46 วรรคสอง แห่ง พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 บริษัทต่างประเทศได้รับความคุ้มครองเกี่ยวกับชื่อ BMW ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 47 เพราะการที่จำเลยทั้งสองเพิกนำคำว่า "บีเอ็มดับเบิลยู" มาจดทะเบียนเป็นชื่อห้างจำเลยที่ 1 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2539 กฎหมายห้ามนางทะเบียนเครื่องหมายการค้ารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปไม่ว่าสำหรับสินค้าจำพวกหรือชนิด

ใด แม้ว่าข้างหุ้นส่วนจำกัดหรือสำนักงานการค้านั้นจะประกอบการค้าขายสินค้าต่างจำพวกหรือต่างชนิดกับสินค้าของโจทก์ก็ตาม เมื่อการกระทำของจำเลยทั้งสองไม่สุจริต โจทก์มีสิทธิขัดขวางจำเลยทั้งสองในการใช้โดยไม่สุจริตซึ่งชื่อข้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 อันเป็นชื่อสำนักงานการค้าของจำเลยทั้งสองและห้ามจำเลยทั้งสองใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับจดทะเบียนของโจทก์ดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 47 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

เมื่อโจทก์บรรยายฟ้องว่า จำเลยทั้งสองร่วมกันเลียนแบบเครื่องหมายการค้าตราเด็กสมบูรณ์และคำว่า หิ้นห่อหุ่ย ของโจทก์ โดยนำเอารูปรอยประดิษฐ์ตลอดจนสีสันทันในฉลากเครื่องหมายการค้าของโจทก์ไปดัดแปลงเป็นเครื่องหมายการค้าของจำเลยทั้งสองเพื่อใช้กับสินค้าชนิดเดียวกันทำให้สาธารณชนผู้บริโภคเกิดความสับสนในความเป็นเจ้าของสินค้าหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ดังนี้ ตามฟ้องดังกล่าวแสดงว่าจำเลยเอาสินค้าของจำเลยไปลงขายว่าเป็นสินค้าของโจทก์หรือโจทก์มีส่วนเกี่ยวข้องด้วย ซึ่งการลงขายนี้เครื่องหมายการค้าของจำเลยไม่จำเป็นต้องเหมือนกับเครื่องหมายการค้าของโจทก์ทุกประการ เพียงแต่คล้ายกันเช่นอย่างที่ปรากฏในคดีนี้ก็ถือว่าเป็นการลงขายได้แล้ว ที่สำคัญก็คือเมื่อข้อเท็จจริงฟังได้ว่า เครื่องหมายการค้าของโจทก์เป็นเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปตามมาตรา 8 (10) แห่ง พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า ฉะนั้น แม้ภาคส่วนอื่นๆ ในฉลากที่โจทก์ยังไม่ได้จดทะเบียนไว้ โจทก์ก็มีอำนาจฟ้องได้ตามมาตรา 46 วรรคสอง (ฎ.๓๗๓๗/๒๕๔๙)

โจทก์ทั้งสองบรรยายฟ้องว่า โจทก์ที่ 1 เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าคำว่า “PELE” ซึ่งเป็นชื่อสมญาของโจทก์ที่ 2 เครื่องหมายการค้าดังกล่าวมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและนิยมแพร่หลายของสาธารณชน จำเลยนำเครื่องหมายการค้าดังกล่าวประกอบกับรูปประดิษฐ์ต่าง ๆ ไปจดทะเบียนการค้าเพื่อใช้กับสินค้าลูกฟุตบอลของจำเลยทำให้เครื่องหมายการค้าของจำเลยเหมือนคล้ายกับของโจทก์จนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหลงผิดในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ฟ้องของโจทก์ทั้งสองนับว่าเป็นการใช้สิทธิตาม พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 46 วรรคสอง ในกรณีเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ไม่ได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าฟ้องบุคคลอื่นซึ่งเอาสินค้าของตนไปลงขายว่าเป็นสินค้าของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นอกจากนี้คำฟ้องของโจทก์ทั้งสองยังกล่าวอ้างอีกว่าเครื่องหมายการค้าคำว่า “PELE” แม้จะมีได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าในประเทศไทย แต่ก็เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปในความหมายของ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 8 (10) ห้ามมิให้จดทะเบียน โจทก์จึงมีอำนาจฟ้อง (ฎ.๔๗๔๗/๒๕๔๙)

ในเรื่องสิทธิในการใช้นามของบุคคลนั้น นอกจากจะมีประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 18 บัญญัติคุ้มครองไว้ ยังมีประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 272(1) คุ้มครองสิทธิการใช้ชื่อทางการค้าไว้โดยไม่มีกฎหมายจำกัดสิทธิว่าการใช้นามหรือชื่อทางการค้าดังกล่าวจะต้องมีการจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ก่อนจึงจะได้รับความคุ้มครองแต่อย่างใด โจทก์ใช้คำว่า “BMW” หรือที่เรียกขานในประเทศไทยว่า “บีเอ็มดับเบิลยู” เป็นทั้งชื่อทางการค้าและเครื่องหมายการค้ารวมทั้งใช้เป็นชื่อบริษัทในเครือของโจทก์จนมีชื่อเสียงแพร่หลายในหลายประเทศมาก่อนที่จำเลยที่ 1 จะจดทะเบียนจัดตั้งเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัดโดยใช้ชื่อว่า “บีเอ็มดับเบิลยู” ในปี 2539 โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิในการใช้ชื่อดังกล่าวและมีสิทธิใช้ชื่อดังกล่าวเป็นชื่อทางการค้าในประเทศไทยได้ แม้ก่อนปี 2539 จะไม่ปรากฏว่าโจทก์เข้ามาดำเนินกิจการในประเทศไทยเองหรือจัดตั้งบริษัทในเครือโดยใช้ชื่อนี้ก็ตาม จำเลยทั้งสองรู้อยู่แล้วการใช้ชื่อพ้องกับชื่อทางการค้าและเครื่องหมายการค้าของโจทก์ซึ่งมีชื่อเสียงเกียรติคุณเป็นที่แพร่หลายอยู่ก่อนแล้ว จะทำให้โจทก์ต้องเสื่อมเสียประโยชน์แต่ยังจดทะเบียนชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 ว่า “บีเอ็มดับเบิลยู” พ้องกับชื่อทางการค้าและเครื่องหมายการค้าของโจทก์และใช้ชื่อนี้ในกิจการค้าสินค้าของจำเลยทั้งสองโดยมุ่งหมายที่จะนำชื่อเสียงเกียรติคุณอันมีคุณค่าของโจทก์มาใช้เป็นประโยชน์แก่กิจการค้าของตนโดยไม่สุจริต จำเลยที่ 1 จึงไม่ใช่ผู้มีสิทธิใช้นามหรือชื่อดังกล่าวได้โดยชอบการกระทำของจำเลยทั้งสองเป็นการละเมิดต่อสิทธิในชื่อทางการค้าคำว่า “BMW” ของโจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5, 18 และ 421 โจทก์ผู้มีสิทธิโดยชอบที่จะใช้ชื่อทางการค้าดังกล่าว ซึ่งต้องเสื่อมเสีย

ประโยชน์จากการใช้ชื่อโดยมิชอบของจำเลยที่ 1 ย่อมมีสิทธิห้ามจำเลยที่ 1 โดยจำเลยที่ 2 หนึ่งส่วนผู้จัดการมิให้ใช้ชื่อดังกล่าว หรือให้เปลี่ยนชื่อเสียได้ เครื่องหมายการค้าคำว่า "BMW" ของโจทก์เป็นเครื่องหมายการค้าที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป และได้รับจดทะเบียนในประเทศไทยสำหรับสินค้ารถยนต์นั่ง รถจักรยานยนต์ และส่วนควบของรถครั้งแรกตั้งแต่วันที่ 12 ตุลาคม 2509 สินค้ารถยนต์และรถจักรยานยนต์ของโจทก์ภายใต้เครื่องหมายการค้าคำว่า "BMW" มีการจำหน่ายไปทั่วโลกเป็นเวลากว่า 80 ปีแล้ว จำเลยทั้งสองเพิกเฉยว่า "บีเอ็มดับเบิลยู" มาจดทะเบียนเป็นชื่อห้างจำเลยที่ 1 เมื่อวันที่ 14 สิงหาคม 2539 กฎหมายห้ามนายทะเบียนเครื่องหมายการค้ารับจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่ เหมือนกับเครื่องหมายที่มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไปไม่ว่าสำหรับสินค้าจำพวกหรือชนิดใด แม้ว่าห้างหุ้นส่วนจำกัดหรือสำนักงานการค้านั้นจะประกอบการค้าขายสินค้าต่างจำพวกหรือต่างชนิดกับสินค้าของโจทก์ก็ตาม เมื่อการกระทำของจำเลยทั้งสองไม่สุจริต โจทก์มีสิทธิขัดขวางจำเลยทั้งสองในการใช้โดยไม่สุจริตซึ่งชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัดจำเลยที่ 1 อันเป็นชื่อสำนักงานการค้าของจำเลยทั้งสองและห้ามจำเลยทั้งสองใช้เครื่องหมายการค้าที่ได้รับจดทะเบียนของโจทก์ดังกล่าวได้ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 47 (ฎ.๘๗๗๙/๒๕๔๒)

2. มีบันทึกต้องวินิจฉัยประการที่ใด เจ้าของเครื่องหมายการค้าที่มีได้จดทะเบียนและไม่ได้เป็นการจดทะเบียนมิใช่ที่ผู้ทำผิดตามมาตรา ๔๖ บรรดาทั้ง ได้หรือไม่? และเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียนหากผู้ทำการโอนหรือรับมรดกจดทะเบียนตามมาตรา ๔๖ หรือไม่?

ตอบ เครื่องหมายการค้าที่มีได้จดทะเบียนฟ้องผู้ทำจะผิดตามมาตรา 46 บรรดาหนึ่งไม่ได้ และการโอนก็ไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับมาตรา 51 เพราะเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้วเท่านั้นจึงจะมีสิทธิที่จะฟ้องคดีเพื่อห้ามมิให้ทำละเมิดในอนาคต หรือเรียกค่าสินไหมทดแทน เพื่อการละเมิดสิทธิของตนได้ ตาม 46 บรรดาหนึ่ง แห่ง พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 ดังนั้นถ้าเจ้าของเครื่องหมายการค้าไม่ได้จดทะเบียนจึงไม่มีสิทธิดังกล่าว เว้นแต่จะมีการขายลง (Passing off) ตามมาตรา 46 บรรดาสอง สำหรับการโอนและการรับมรดกสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนแล้ว ต้องจดทะเบียนต่ออำนาจทะเบียนตามมาตรา 51 ดังนั้นเครื่องหมายการค้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียน การโอนเครื่องหมายการค้าจึงไม่ตกอยู่ในบังคับของ พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

จำเลยเคยเห็นสินค้ารองเท้าภายใต้เครื่องหมายการค้าคำว่า "AIRWALK" ของโจทก์มาก่อนจึงได้เลียนแบบมาเป็นเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIR WALK" ของจำเลยแล้วนำไปยื่นขอจดทะเบียน การกระทำของจำเลยจึงเป็นการยื่นขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIR WALK" โดยไม่สุจริต จำเลยไม่อาจอ้างสิทธิในเครื่องหมายการค้าที่ได้ยื่นขอจดทะเบียนโดยไม่สุจริตนั้นมาฟ้องแย้งขอให้ห้ามโจทก์มิให้ใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า "AIRWALK" กับสินค้ารองเท้าของโจทก์และให้โจทก์ชดเชยค่าเสียหายแก่จำเลย เมื่อโจทก์เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIRWALK" และใช้เครื่องหมายการค้านี้กับสินค้ารองเท้ามาก่อนที่จำเลยจะยื่นคำขอจดทะเบียน โจทก์จึงมีสิทธิในเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIR WALK" ตีกว่าจำเลย ผู้ได้รับการจดทะเบียนและมีสิทธิขอให้เพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวได้ เมื่อโจทก์ไม่เคยโฆษณาเผยแพร่และส่งสินค้ารองเท้าภายใต้เครื่องหมายการค้าคำว่า "AIRWALK" เข้ามาจำหน่ายในประเทศไทยก่อนที่จำเลยจะยื่นขอจดทะเบียนและได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIR WALK" ประกอบกับโจทก์ ยังมิได้รับการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIRWALK" กับสินค้ารองเท้าในประเทศไทย โจทก์จึงไม่มีสิทธิฟ้องบังคับจำเลยซึ่งใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า "AIR WALK" กับสินค้ารองเท้าแต่ที่จำเลยได้จดทะเบียนให้ชดเชยค่าเสียหายในการล่วงละเมิดในเครื่องหมายการค้าคำว่า "AIRWALK" ของโจทก์ที่ยังไม่ได้จดทะเบียนได้ ตาม พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2474 มาตรา 29 บรรดาหนึ่ง ซึ่งเป็นบทกฎหมายที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่โจทก์ถูกโต้แย้งสิทธิ (ฎ.๘๒๔๗/๒๕๔๗)

โจทก์ฟ้องขอให้แสดงว่า โจทก์มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าพิพาทคำว่า JET และรูปหัวสิงโต ประดิษฐ์ดีกว่าจำเลยที่ 1 เมื่อจำเลยที่ 1 ทำสัญญาโอนเครื่องหมายการค้าพิพาทให้แก่จำเลยร่วมแล้ว จำเลยร่วม ย่อมเป็นผู้มีส่วนได้เสียในผลแห่งคดี การที่นายทะเบียนเครื่องหมายการค้ามีคำสั่งยกเลิกการอนุญาตการโอนนั้นยังไม่ถึง ขนาดที่จะทำให้สิทธิที่จำเลยที่ 1 กับจำเลยร่วมมีอยู่ต่อกันตามสัญญาโอนเครื่องหมายการค้าเสียไป เพราะเหตุว่าเครื่องหมาย การการค้าพิพาทยังไม่ได้มีการจดทะเบียน จึงไม่ตกอยู่ภายใต้บังคับแห่ง พ.ร.บ.เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 51 วรรคหนึ่ง และยังคงถือว่าจำเลยร่วมเป็นผู้มีส่วนได้เสียตามกฎหมายในผลแห่งคดี หากศาลพิพากษาให้จำเลยที่ 1 มีสิทธิในเครื่องหมายการค้าพิพาทดีกว่าโจทก์ จำเลยร่วมจึงมีสิทธิยื่นคำร้องขอเข้าเป็นคู่ความตาม พ.ร.บ.จัดตั้ง ศาลทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศและวิธีพิจารณาคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่าง ประเทศ พ.ศ.2539 มาตรา 26 ประกอบ ป.วิ.พ. มาตรา 57 (2) ได้ จำเลยที่ 1 เป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้ารูป หัวสิงโตประดิษฐ์ ซึ่งการจดทะเบียนที่เมืองฮ่องกง โจทก์เป็นรายแรกที่ใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า JET และรูปหัว สิงโตประดิษฐ์กับสินค้าบุหรี่ยี่ห้อหลังจากที่มีการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าที่เมืองฮ่องกงแล้ว แม้เครื่องหมายการค้า ของจำเลยที่ 1 ถูกเพิกถอนก็เป็นแต่เพียงจำเลยที่ 1 ขาดจากการเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าโดยนิตินัย แต่เมื่อจำเลยที่ 1 ยังคง ใช้เครื่องหมายการค้าต่อมาในภายหลัง จำเลยที่ 1 ก็อาจเป็นเจ้าของเครื่องหมายการค้าโดยพฤตินัยเนื่องจากการ ใช้ได้ จำเลยที่ 1 ใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า JET และรูปหัวสิงโตประดิษฐ์ในการจำหน่ายสินค้าบุหรี่ยี่ห้อ โดยจำเลยที่ 1 มิได้เป็นตัวแทนจำหน่ายสินค้าบุหรี่ยี่ห้อดังกล่าวของโจทก์ ย่อมไม่อาจทำให้โจทก์ซึ่งยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ดังกล่าวในประเทศไทยมีสิทธิในการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดีกว่าจำเลยที่ 1 แม้จำเลยที่ 1 จะขาดการต่อทะเบียน เครื่องหมายการค้า และจำเลยที่ 1 ไม่ได้ใช้เครื่องหมายการค้าในประเทศไทยก็ตาม (ฎ.๓๖-๓๗/๒๕๕๐)

3. มีบทบัญญัติในคดีประเภทที่สามว่า เครื่องหมายการค้าใดคล้ายคลึงกันเป็นการใช้เครื่องหมายการค้า หรือไม่วินิจฉัยว่าเครื่องหมายการค้ามีลักษณะแตกต่างจากเครื่องหมายการค้าของคนอื่นที่เป็นรูปตัวอักษรกันได้หรือไม่

ตอบ เครื่องหมายการค้าของจำเลยเป็นรูปวาดลายเส้นประคล้ายอักษร U และ W วางซ้อนทับกัน โดยขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้ากับสินค้ากางเกงขาสั้น รูปเส้นโค้งคู่สองชั้นในเครื่องหมายการค้าของโจทก์คล้ายปี กนก ไม่ได้มีพื้นฐานมาจากอักษรโรมัน มาประดิษฐ์ได้เองเครื่องหมายการค้าของจำเลย ทั้งเครื่องหมายการค้าของโจทก์และ จำเลยมีลักษณะรูปแบบวาดลายที่มีความแตกต่างกัน เครื่องหมายการค้าดังกล่าวจึงไม่เหมือนหรือคล้าย พึงไม่ได้ว่าจำเลย เติมนเครื่องหมายการค้าของโจทก์ รูปช้างซึ่งเป็นสัตว์ตามธรรมชาติ หรือช้างเอราวัณซึ่งเป็นสัตว์ในวรรณคดี บุคคลใดก็ อาจนำไปใช้ได้ เพราะการที่บุคคลใดเอื้อมนำรูปช้างหรือรูปช้างเอราวัณไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้าของตน ก็มีได้หากความ ว่าจะเป็นการตัดสิทธิบุคคลอื่นไม่ให้ใช้รูปช้างโดยเด็ดขาด เพียงแต่ผู้ที่นำรูปช้างไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้าของตนใน ภายหลัง จะต้องทำเครื่องหมายการค้าให้มีความแตกต่าง จากเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่ได้ใช้มาก่อน มากพอที่จะไม่ทำให้ สาธารณะชนสับสนหรือหลงผิด ในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า ดังนั้น เครื่องหมายการค้าดังกล่าวจึงไม่ คล้ายเครื่องหมายการค้าที่จดทะเบียนไว้ก่อน จึงจดทะเบียนได้ตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 6 (3) ประกอบด้วยมาตรา 13 มีคำพิพากษาฎีกาวินิจฉัยไว้ ดังนี้

โจทก์ประกอบกิจการผลิตและจำหน่ายสินค้าเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกาย รวมทั้งกางเกง ยีน โจทก์เป็น เจ้าของเครื่องหมายการค้า รูปวาดลายเส้นโค้งคู่สองชั้น ปลายส่วนโค้งคู่ชนกัน และรูปวาด ลายเส้นโค้งคู่สองชั้น ปลายส่วนโค้งคู่ชนกัน อยู่ภายในกรอบรูปห้าเหลี่ยมคล้ายกระเป๋าลัง มีแถบอยู่ด้านซ้ายบน ภายในแถบมีคำว่า "LeVI'S" และได้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้าดังกล่าวในประเทศต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทย และประเทศสหรัฐอเมริกา โจทก์ได้ใช้เครื่องหมายการค้าคำว่า "LeVI'S" กับสินค้ากางเกงยีนจนเป็นเครื่องหมายที่ มีชื่อเสียงแพร่หลายทั่วไป ขณะที่เมื่อโจทก์ไปยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า โจทก์ระบุว่าเครื่องหมาย การค้าที่จดทะเบียนเป็นรูปและคำ เครื่องหมายการค้าในส่วนที่เป็นรูป เป็นรูปเส้นโค้งคู่สองชั้นคล้ายปีกนก แสดง

ว่ารูปที่โจทก์นำมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้าดังกล่าวไม่ได้มีพื้นฐานมาจากการนำอักษรโรมันมาประดิษฐ์ใช้ ส่วน จำเลยยื่นคำขอจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าเป็นรูปลวดลายเส้นประคล้าย **อักษร V และ W วางซ้อนทับกัน** โดยมีพื้นฐานจากการนำอักษรโรมันมาประดิษฐ์ดัดแปลงเพื่อมาใช้ เมื่อพื้นฐานของรูปของเครื่องหมายการค้าของโจทก์และจำเลยมีที่มาแตกต่างกัน และเครื่องหมายการค้าของโจทก์และจำเลยมีลักษณะรูปแบบลวดลาย **ที่มีความแตกต่างกัน** ฉะนั้น รูปเครื่องหมายการค้า ของ โจทก์และจำเลยจึง **ไม่เหมือนหรือคล้ายกัน ถือไม่ได้ว่าจำเลยเลียนแบบเครื่องหมายของโจทก์** (ฎ.๑๒๘๗/๒๕๔๔)

แม้เครื่องหมายการค้า และ ของโจทก์ **ที่ได้จดทะเบียนไว้แล้วจะมีรูปข้างเป็นสาระสำคัญ** เช่นเดียวกับเครื่องหมายการค้า ของจำเลยที่ 1 แต่การนำรูปข้างซึ่งเป็นสัตว์ตามธรรมชาติหรือข้างเอราวัณซึ่งเป็นสัตว์ในวรรณคดีมาใช้เป็นเครื่องหมายการค้านั้นบุคคลใดก็นำไปใช้ได้ เพราะการที่บุคคลใดเลือกนำรูปข้างหรือรูปข้างเอราวัณไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้าของตนก็ **มิได้หมายความว่า จะเป็นการตัดสิทธิบุคคลอื่นไม่ให้ใช้รูปข้างหรือรูปข้างเอราวัณโดยเด็ดขาด** เพียงแต่ผู้ที่นำรูปข้างหรือรูปข้างเอราวัณไปใช้เป็นเครื่องหมายการค้าของตนในภายหลังจะต้องทำเครื่องหมายการค้า **ให้มีความแตกต่าง** จากเครื่องหมายการค้าของผู้อื่นที่ได้ใช้มาก่อนมากพอที่จะ **ไม่ทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิด** ในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้า เครื่องหมายการค้าตามคำขอจดทะเบียนของจำเลยที่ 1 มีข้อแตกต่างจากเครื่องหมายการค้าของโจทก์หลายประการ ทั้งลักษณะของรูปข้างและส่วนประกอบอื่นของเครื่องหมายการค้า แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด และโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า "TUSCO TRAFO" ในเครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ 1 เป็นชื่อบริษัทจำเลยที่ 1 และมีขนาดใหญ่พอ ๆ กับรูปข้าง จึงเป็นจุดเด่น นับได้ว่าเป็นสาระสำคัญส่วนหนึ่งของเครื่องหมายการค้าและอาจเรียกขานเครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ 1 ได้ว่า ตราข้างทัสโก้ หรือตราทัสโก้ **เมื่อ** เครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ 1 **มีส่วนสำคัญที่สามารถสังเกตเห็นความแตกต่างจากเครื่องหมายการค้าของโจทก์โดยง่าย** เช่นนี้ จึงไม่มีเหตุที่จะทำให้ผู้บริโภคเข้าใจผิดว่าสินค้าของจำเลยที่ 1 ที่ใช้เครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ 1 ดังกล่าวนั้นเป็นสินค้าเจ้าของเดียวกันกับของโจทก์หรือบริษัทในเครือของโจทก์แต่อย่างใด ดังนั้น เครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ 1 ที่ขอจดทะเบียนไว้จึงไม่คล้ายเครื่องหมายการค้าของโจทก์ที่จดทะเบียนไว้ก่อนจนอาจทำให้สาธารณชนสับสนหรือหลงผิด ในความเป็นเจ้าของหรือแหล่งกำเนิดของสินค้าอันจะถือว่าเครื่องหมายการค้าของจำเลยที่ 1 มิใช่เครื่องหมายการค้าอันพึงรับจดทะเบียนได้ตาม พ.ร.บ. เครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 มาตรา 6 (3) ประกอบด้วยมาตรา 13 (ฎ.๗๖๓๑/๒๕๔๗)